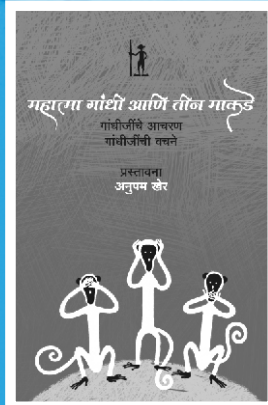
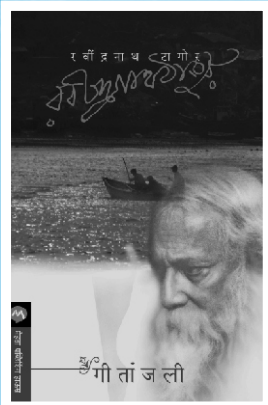
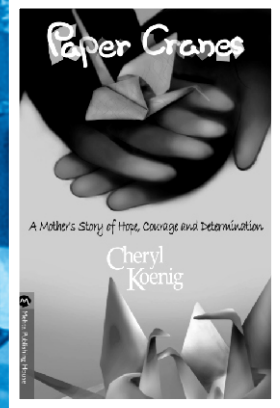

अल्पावधीत लोकप्रिय ठरलेले ग्रंथप्रसाराला वाहिलेले दर्जेदार मासिक

मेहता मराठी ग्रंथजगत

ऑक्टोबर २०१२ | किंमत १५ रुपये

भारत आणि नोबेलची राजधानी मानल्या जाणाऱ्या नॉर्वे दरम्यान कल्चरल एक्स्चेंज प्रोग्रॅम अंतर्गत परिषद झाली. नॉर्वेच्या विदेश विभागाच्या सहकार्याने **नॉर्वेजियन लिटरेचर अॅब्रॉड** संस्थेने ही परिषद आयोजित केली होती. परिषदेसाठी भारतातील विविध भाषांतील पाच प्रकाशकांना निमंत्रित केले होते.

त्यात मेहता पब्लिशिंग हाऊस या एकमेव मराठी प्रकाशन संस्थेचा समावेश असून श्री. सुनील मेहता परिषदेसाठी उपस्थित होते.

मेहता मराठी ग्रंथजगत

◆ ऑक्टोबर २०१२

◆ वर्ष बारावे

◆ अंक दहावा

अनुक्रमणिका

संपादकीय	४
साहित्यवार्ता	१४
विशेष वार्ता	४०
अॅडव्हेंचर इन रीडिंग	४४
पुरस्कार	४८
पुस्तक परिचय	५६
इंग्रजी पुस्तक परिचय	७७
अभिप्राय	८२
ओळख लेखकांची	९६
बालनगरी	१०९

संपादक :

सुनील मेहता

कार्यकारी संपादक :

शंकर सारडा

अंकाची किंमत : १५ रु.

वार्षिक वर्गणी

मनीऑर्डरने पाठवावी.

प्रसिद्धी :

दरमहा ११ तारखेस

मांडणी-अक्षरजुळणी

मेहता
पब्लिशिंग
हाऊस

संपादक-मुद्रक-प्रकाशक : सुनील मेहता,
१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी,
बाजीराव रोड, टेलिफोनभवनसमोर, पुणे-४११ ०३०
फोन : ०२०-२४४७६९२४/२४४७५४६२
Extension (ग्रंथजगत विभाग) - २२७/२४३

E-mail : info@mehtapublishinghouse.com

Website : www.mehtapublishinghouse.com

वार्षिक वर्गणी १५० रु. तीन वर्षांची ३५० रु. पाच वर्षांची ५०० रु.

३ किंवा ५ वर्षासाठी वर्गणीदार झाल्यास पुस्तक भेट !

या अंकातील लेखांतील मते ही त्या त्या लेखकांची असून त्यांच्याशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

* स्वामी, श्रीमानयोगी या पुस्तकांना सवलत नाही

यश
'फिफ्टी शेड्स ऑफ ग्रे' चे.
थक्क करणारे,
धक्का देणारे

अमेरिका आणि इंग्लंडमध्ये सध्या ई. एल. जेम्स या नवलेखिकेच्या कादंबरीत्रयीने खपाचे आजवरचे सर्व उच्चांक मोडीत काढले आहेत.

फिफ्टी शेड्स ऑफ ग्रे, फिफ्टी शेड्स डार्कर, आणि फिफ्टी शेड्स फ्रीड ही तीन खंडात्मक कादंबरी अमेरिकेत फेब्रुवारीत तर इंग्लंडमध्ये १२ एप्रिल रोजी एकाच वेळी ई-बुकच्या स्वरूपात प्रकाशित झाली. आणि पहिल्याच आठवड्यापासून तिने लाखो प्रतींचा खपाचा पल्ला गाठला. त्यानंतर दर आठवड्याला या तिन्ही कादंबऱ्या एकत्र आणि स्वतंत्र अशा मोठ्या प्रमाणात खपत राहिल्या. प्रथम या कादंबऱ्या ई बुकच्या स्वरूपात वाचकांपुढे आल्या. त्यांचा फेसबुक, ट्विटर वगैरे द्वारेच बोलबाला झाला. पुढे मुद्रित पेपरबॅक स्वरूपात त्या निघाल्या. अमेरिकेत २६ आठवड्यात दोन कोटी प्रती विकल्या गेल्या. इंग्लंडमध्ये पहिल्या चौदा आठवड्यांमध्ये या तीन पुस्तकांनी अनुक्रमे सदतीस लाख अठ्ठावन हजार, चोवीस लाख ऐंशी हजार आणि एकवीस लाख चौऱ्याण्णव हजार खपाचा विक्रम केला. 'नील्सन बुक स्कॅन' ही कंपनी ९०% किरकोळ विक्री होणाऱ्या पुस्तकांची १९९८ पासून नोंद ठेवते. त्यामध्ये रहस्यकथा, भयकथा, ग्राफिक नॉव्हेल्स, प्रेमकथा वगैरेचाही विचार केला जातो. 'फिफ्टी शेड्स ऑफ ग्रे' या कादंबरीने नील्सनचे आतापर्यंतचे सर्व उच्चांक

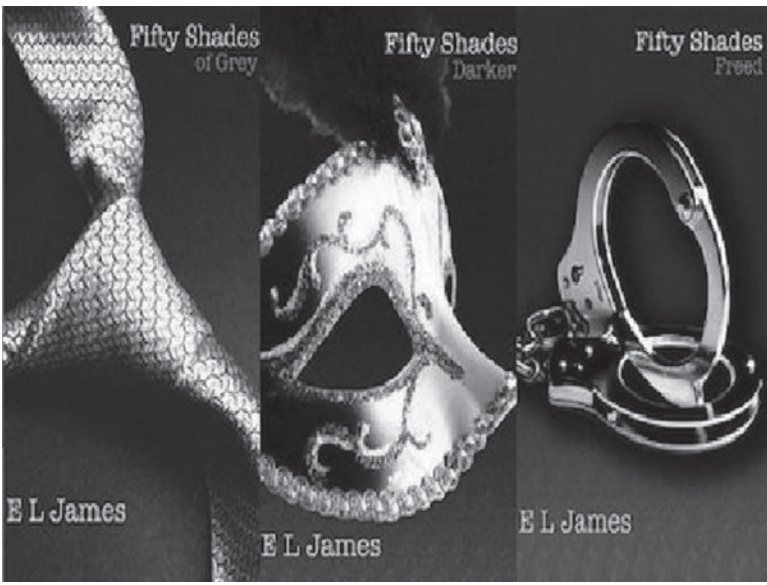

मोडून नील्सनच्या क्रमवारीत अग्रस्थान मिळवले आहे. वर म्हटल्याप्रमाणे प्रथम केवळ ई -बुकच्या स्वरूपात हे पुस्तक उपलब्ध होते पण त्याला इंटरनेटवर मिळालेला भरघोस प्रतिसाद पाहून ते पुस्तक मुद्रित स्वरूपातही प्रकाशित केले गेले. त्यामुळे आता या तिन्ही कादंबऱ्या मुद्रित स्वरूपात तसेच ई -बुकच्या स्वरूपात उपलब्ध आहेत. या दोन्ही स्वरूपात जवळजवळ सारख्याच प्रमाणात विकल्या जात आहेत असे आकडेवारीवरून लक्षात येते.

विशेष उल्लेखनीय बाब म्हणजे या कादंबऱ्या उत्तान प्रणयकथा आहेत. उत्तान प्रणयकथांना इतक्या मोठ्या प्रमाणामध्ये इंग्लंड आणि अमेरिकेत वाचकांकडून मागणी येत आहे याचे सर्वच प्रकाशकांना कमालीचे आश्चर्य वाटत आहे. जेम्सच्या या तीन कादंबऱ्यांनी इंग्लंडमधील एकूण पुस्तक विक्रीच्या उत्पन्नात १७ टक्के वाटा मिळवला आहे. या कादंबऱ्यांवर चित्रपट काढण्याची तयारीही सुरु झाली आहे. या कादंबऱ्यांच्या पायरेटेड प्रती सर्वत्र विकल्या जात आहेत.

पुस्तकांच्या एकूण खपामध्ये घट होत आहे किवा पुस्तकांचा वाचक-ग्राहक वर्ग कमी होत आहे असे प्रतिपादन करणाऱ्या व्यक्तींना फिफ्टी शेड्स ऑफ ग्रे सारखी पुस्तके मोठेच आव्हान देत आहेत.

या यशाने प्रेमकथांची जुनी पुस्तकेही नव्याने छापली जात

आहेत.

ई. एल. जेम्स ही ४९ वर्षे वयाची असून केंट युनिव्हर्सिटीची माजी विद्यार्थिनी आहे. तिला दोन मुली आहेत. ट्रेनमधून प्रवास करताना 'नोकिया' स्मार्टफोनवर एसएमएसच्या शैलीत हे सर्व लेखन झाले आहे.

प्रणयकथांच्या लेखनाला लोक फारशी प्रतिष्ठा देत नाहीत. ई. एल. ग्राहकांना निश्चितच आकृष्ट केले आहे. एरव्ही सहसा पुस्तके न घेणारे अनेक लोक ही पुस्तके विकत घेत आहेत. त्यामुळे ग्रंथव्यवहारातील लोकांना पहिल्यांदाच अशी जाणीव झाली की आपल्या देशातील बराच वाचक वर्ग अजून आपल्या आवाक्याबाहेर आहे. एक मात्र निश्चित की माउथ टू माउथ पब्लिसिटीने आणि फेसबुक सारख्या माध्यमांच्या प्रभावाने अमेरिका, इंग्लंडमधील लोकांना त्या कादंबऱ्या विकत घेण्यास प्रवृत्त केले आहे.

जेम्सने या प्रणयकथांच्या बाबतीत आणखी एक निरीक्षण नोंदवले आहे आणि ते म्हणजे तिशीतील गृहिणी, विद्यार्थिनी आणि तरुणी निःसंकोचपणे या इरॉटिक कादंबऱ्या विकत घेत आहेत. त्यामुळे

समाजामध्येही एक परिवर्तनाची प्रक्रिया सुरू झाली आहे. आणि तिचे श्रेय जेम्सला देण्यात येत आहे. ही एक वाङ्मय क्षेत्रातील एक क्रांतीच आहे.

इंटरनेटवर पोर्नोग्राफिक वेबसाईटचे वैपुल्य आहे. तेच लोण आता पुस्तकांपर्यंत पोचले आहे असे म्हणायला हवे. मॉमी पोर्न असा फिफ्टी शेड्सचा निर्देश केला जात आहे. तिशीतील विवाहित गृहिणींना आपले शरीर हे जीवनातील एका श्रेष्ठ आनंदाचे सर्वसुलभ निधान आहे, या आनंदासाठी आपल्याला घरदार सोडून इतर कुठे जायचीही गरज नाही. बॉन्डेज/डिसीप्लिन, डॉमिन्सन, सबमिशन,(बीडीएसएम) या सूत्राच्या आधारे २२ वर्षांची कॉलेज मध्ये शिकणारी विद्यार्थिनी आणि २७ वर्षांचा यशस्वी उद्योजक ख्रिश्चन ग्रे यांच्यामध्ये दोन महिन्यांसाठी विशिष्ट अटीप्रमाणे आपले 'लाइफ' व्यतीत करण्याचा करार होतो आणि त्याच्या तपशीलवार वर्णनांनी या कादंबरीतले रंगढंग झगमगत जातात. एका परीने वात्स्यायनाच्या भारतीय कामसूत्राचेच नवे कालविशिष्ट सादरीकरण या कादंबरीद्वारे होते. ते युरोप - अमेरिकेतल्या त्याच त्या दैनंदिन धावपळीला जुंपलेल्या तिशीतल्या स्त्रियांना जीवनातला आनंद लुटण्याचा एक मार्ग दाखवते. हा मार्ग नवा नाही पण विशिष्ट मानसिकता गृहीत धरल्याने, विशिष्ट स्त्रीवादी, समांतरवादी भूमिकांनी झपाटल्याने सहजप्राप्य आनंदालाही आपण पारखे होतो अशी जाणीव या कादंबरीने पाश्चात्य स्त्री वर्गाला कळत नकळत करून दिली आहे असे म्हणता येईल. आणि म्हणूनच सहा महिन्यात तब्बल चार कोटी घरात ती पोचली आहे.

मराठीतही या कादंबऱ्यांचे अनुवाद लवकरच आम्ही प्रसिद्ध करित आहोत.

टी बुक क्लब २१ मधील पाचवे पुस्तक

रुंडो मॅन

कोडी मॅकफॅदियेन

अनुवाद

उदय भिडे

किंमत ४८०रु.

टी बुक क्लब सभासदांना २४०रु.

पोस्टेज ३०रु

एफबीआयसाठी स्पेशल एजंट म्हणून काम करणारी स्मोकी बरेट खुन्यांचा माग काढण्यात तरबेज होती; पण एका खुन्याने मात्र तिचं आयुष्य कायमचं उद्ध्वस्त केलं. तिच्या पतीला आणि मुलीला ठार मारून तिच्या चेहऱ्याबरोबर आत्म्यावरही एक खोल जखम केली. ज्यांच्यासाठी जगायचं ते सगळे प्रियजन कायमचे दुरावले होते.

आता काय करेल स्मोकी? रिव्हॉल्वरच्या नळीचा थंडगार स्पर्श ओठांनी अनुभवून; झटकन चाप ओढून सगळं एकदाचं संपवून टाकेल की आपल्या मानगुटीवर रहस्यमय अस्तित्वाची दहशत ठेवणाऱ्या, बुद्धिमान पण विकृत मनोवृत्तीच्या 'त्या सावली'चा शोध घेऊन छडा लावेल?

रहस्यमय घटनांची गुंफण असलेली चित्तथरारक कादंबरी!

याच मालिकेतील 'द फेस ऑफ डेथ' आणि 'द डार्कर साईड' ही पुस्तके प्रकाशनाच्या वाटेवर.

टी बुक क्लब २१ मधील आगामी पुस्तक

द ट्रिअल

जॉन ग्रिशॉम

अनुवाद
विश्वनाथ केळकर

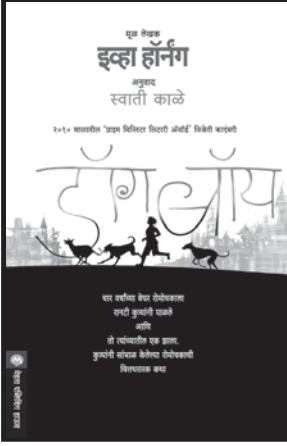
शिकागोच्या कायदाक्षेत्रातल्या एका बड्या कंपनीत अॅडम हॉल नावाचा, सव्वीस वर्षांचा एक तरुण वकील काम करीत असतो, उज्वल भवितव्याच्या व्यवसायाच्या उंबरठ्यावर तो उभा असतो. मृत्युशिक्षा झालेल्या कैद्याची शिक्षा कमी करण्याच्या कामी, त्याने त्याचे भवितव्य पणाला लावलेले होते.

अतिसुरक्षा व्यवस्था असलेल्या मिसिसिपी राज्यातल्या मृत्युशिक्षा झालेल्यांसाठीच्या तुरुंगात सॅम के हॉल नावाचा एक वृद्ध कैदी असतो, हा त्याच्या तरुणपणात क्लान्स नावाच्या जहाल विचारांच्या टोळीचा सदस्य होता. त्याकाळात त्याने केलेल्या वंशविद्वेषाबद्दल त्याला किंचितसुद्धा पश्चात्ताप वाटत नव्हता. १९६७ मध्ये घडवून आणलेल्या बॉम्बस्फोटात काही मनुष्यहानी झालेली होती, त्यामुळे त्याला मृत्युदंडाची शिक्षा झालेली होती, ती शिक्षा अंमलात आणण्याची वेळ आता आलेली होती. मृत्युशिक्षा माफ होण्याच्या सर्व शक्यता आता मावळलेल्या असतात. अॅडम हॉल हा उदारमतवादी तरुण या के हॉल कैद्याचा नातू असतो, अॅडम त्याला वाचवू शकत होता.

मृत्युशिक्षा अंमलात आणण्याची व्यवस्था तुरुंगामधे सुरू होते. मृत्युशिक्षेला हरकत घेणारे त्यावेळी तुरुंगाच्या दाराबाहेर निदर्शने करीत असतात. मृत्युशिक्षेच्या बातम्या मिळविण्यासाठी टी.व्ही.वार्ताहर हजर असतात. अॅडमकडे त्याच्या अशीलाला वाचविण्यासाठी फक्त काही दिवस, काही तास, काही मिनिटेच उरलेली असतात. पण अॅडम व सॅम या दोघांच्यात काही गुप्त गोष्टींची, कौटुंबिक तणावांची दरी होती, त्यातल्या गुप्त गोष्टींच्यातले एक गुपित, सॅम याचा जीव वाचवू शकत होते, पण त्याचवेळी अॅडमचा जीव पणाला लागण्याची शक्यता होती.

आगामी

डॉग बॉय

इव्हा हॉर्नग

अनुवाद
स्वाती काळे

गोर्बाचेव्हनंतरच्या काळात रशियात बेसुमार लोकसंख्यावाढीमुळे अनेक भीषण प्रश्न निर्माण झाले. उपासमार, गरिबी यामुळे रशियातील लाखो मुले बेघर बनली. त्यातील काही बेवारस छोट्या मुलांचा सांभाळ चक्क रानटी कुत्र्यांनी केला.

‘रोमोचका’ या अशाच एका डॉगबॉयची कथा या कादंबरीत आहे.

रानटी कुत्र्यांनी सांभाळ केलेल्या ‘रोमोचकाचा’ मनुष्यत्वाकडून पशुत्वाकडे

आणि पशुत्वाकडून पुन्हा मनुष्यत्वाकडे झालेला विलक्षण प्रवास इव्हा हॉर्नग या लेखिकेने फार ताकदीने लिहिला आहे.

‘डॉगबॉय’ची चित्तथरारक कथा वाचकांना अक्षरशः खिळवून ठेवते.

एक होता मित्र...

उमेश कदम

जगाच्या वेगवेगळ्या भागात प्रवास नि वास्तव्य करत असताना लेखकास समाजाच्या विविध स्तरातील वैशिष्ट्यपूर्ण व्यक्ती भेटल्या. त्यात आफ्रिकेतील आदिवासी ते एखाद्या प्रगत राष्ट्राचे अध्यक्ष किंवा रस्त्याच्या कडेला बसून बूट-पॉलिश करणाऱ्या पोऱ्यांपासून ते अतिधनाढ्य व्यावसायिक अशा विभिन्न स्तरांतील लोक होते. अशा व्यक्ती, परदेशात आलेले मनोरंजक अनुभव, देशोदेशींची वैविध्यपूर्ण संस्कृती, चालीरीती, श्रद्धा-अंधश्रद्धा यांच्या निरीक्षणातून साकार झाल्या 'एक होता मित्र...' मधील साऱ्या कथा!

त्या वाचताना लेखक वाचकास जगाच्या दुर्गम भागात नि अनोख्या विश्वात फेरफटका मारून आणण्यासाठी घेऊन जातो. काही कथा वाचकांस चकित करतील, तर काही व्यथित! काही आहेत मिशकील, तर काही अंतर्मुख करणाऱ्या.

यातील कथानके जरी जगाच्या वेगवेगळ्या भागात उलगडत गेली असली, तरी त्यात भिकाऱ्यांपासून धनिकांची किंवा मंत्र्यांपासून मांत्रिकांची व्यक्तिचित्रे आढळतात. जरी ती कथानके गुन्हेगारी, अत्याचार ते राजकारण अशा विषयांभोवती गुंफलेली असली, तरी या वैविध्यात एक समान धागा आहे.

लेखकाने आपले अनुभव साध्या व सोप्या भाषेत; पण नाट्यमय नि उत्कंठावर्धक शैलीत मांडण्याचा केलेला हा प्रामाणिक प्रयत्न!

आगामी

भोकरवाडीतील रसवंतीगृह

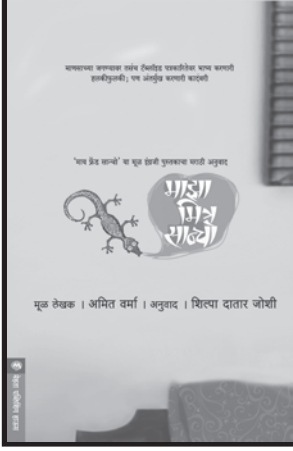
द. मा. मिरासदार

दुकानदारीची सदोबांची काय कल्पना होती, कोण जाणे! गिऱ्हाईक वाढवण्यासाठी नित्य काही नवे करावे लागते, निरनिराळ्या योजना आखाव्या लागतात, दुकानाची आकर्षक सजावट करावी लागते, या गोष्टी त्यांच्या गावीही नव्हत्या. अर्थात हा त्यांचा दोष नव्हता. गावचे वातावरणच तसे होते. सगळेच दुकानदार एकाच छापातले गणपती होते. दुकान मांडून बसायचे, गिऱ्हाईक आले तर सौदा करायचा, नाही आले तर निवांत बसायचे. मुद्दाम कसलीही हालचाल करायची नाही, अशीच एकूण पद्धत होती. आधुनिक विक्रीकलेचा गंधही त्या काळात गावात नव्हता. याचा परिणाम व्हायचा तोच झाला.

भरभराटीची आणि सुबत्तेची वर्षे संपली. गिऱ्हाईक कमी-कमी होत गेले. फार हाल झाले त्याचे... शेवटी सदोबा नेवासकर अन्नान्न करीत मेला!

आगामी

माझा मित्र साव्या

अमित वर्मा

अनुवाद

शिल्पा दातार जोशी

‘मला आता स्वतःची ओळख करून घ्यायला हवी. मी अबीर गांगुली. मुंबईतल्या ‘द आफ्टरनून मेल’ या टॅब्लॉईडसाठी काम करतो. वय २३. कुठलीही गोष्ट आहे त्यापेक्षा फुगवून सांगायची मला सवय आहे.’

एका रात्री क्राईम रिपोर्टर अबीर गांगुलीला पोलीस अटकेची बातमी कव्हर करण्यासाठी बोलावतात. गोळी झाडली जाते आणि एक माणूस त्यात मरतो. पोलीस दबाव आणतात. का?

अबीरच्या बॉसला त्या गुन्ह्याच्या वेळी तो तिथेच असल्याचे माहीत नसते. तो त्याला बळी पडलेल्या माणसावर स्टोरी करायला सांगतो. त्यासाठी त्याला मुनीझा ऊर्फ सान्चोला भेटणे गरजेचे असते, कारण ती त्या बळी गेलेल्या माणसाची एकुलती एक मुलगी असते.

काही दिवसांनंतर त्या बडबड्या रिपोर्टरची आणि बसमधून प्रवास करणाऱ्या त्या साध्यासुध्या मुलीची ओढूनताणून मैत्री होते.

ज्या गोष्टींमुळे त्यांची मैत्री झालेली असते, त्यांचे पुढे काय होते? अबीरच्या फ्लॅटमधल्या मत्सरी पालीची मनःस्थिती बदलते का?

*** श्री. शंकर सारडा यांचा अमृत महोत्सवानिमित्त सत्कार**

“शंकर सारडा यांनी आमच्या पिढीला न्याय दिला; पण आमच्या पिढीने मात्र त्यांना न्याय दिला नाही. समीक्षक म्हणून त्यांना जी प्रतिष्ठा मिळायला हवी होती, ती त्यांना मिळाली नाही,” अशी खंत ज्येष्ठ समीक्षक डॉ. द. भि. कुलकर्णी यांनी व्यक्त केली.

महाराष्ट्र साहित्य परिषद आणि मेहता पब्लिशिंग हाऊस यांच्या वतीने शंकर सारडा यांचा अमृत महोत्सवानिमित्त साहित्यिक व राष्ट्रवादी काँग्रेसचे नेते यशवंतराव गडाख यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. डॉ. द. भि. कुलकर्णी, पानिपतकार विश्वास पाटील, महाराष्ट्र साहित्य परिषदेच्या कार्याध्यक्षा माधवी वैद्य, कार्यवाह मिलिंद जोशी, अनिल मेहता, लक्ष्मीकांत देशमुख, डॉ. आनंद पाटील, संजय नहार, श्रीपाल सबनीस वगैरे उपस्थित होते.

डॉ. कुलकर्णी म्हणाले, “सारडा यांनी साहित्याच्या क्षेत्रातील अनेक भूमिका निभावल्या. समीक्षा लिहिण्याबरोबरच लेखक शोधून घडविण्याचे कार्य त्यांनी केले. अचूक शब्दांत मूल्यमापन करण्याची क्षमता त्यांच्यात आहे.”

गडाख म्हणाले, “सध्या राजकीय क्षेत्राने सर्व क्षेत्रे झाकोळून टाकली आहेत. त्यामुळेच इतर क्षेत्रांचा म्हणावा असा विकास होत नाही. अशा परिस्थितीत साहित्य, संस्कृती जपण्याची, त्यांचा विकास करण्याची आवश्यकता आहे. शंकर सारडा नेमके हेच कार्य करत आहेत. नवीन लेखक शोधून त्यांना घडविण्याचे कार्य ते करत आहेत.”

मा. यशवंतराव गडाख पाटील
डॉ. सौ. निर्मला सारडा, श्री. शंकर सारडा यांचा सत्कार करताना

श्री. विश्वास पाटील म्हणाले, “माध्यमांमधून आजकाल चित्रपटाला जसे स्थान दिले जाते तसे साहित्याला दिले जात नाही. लोकांमध्ये साहित्याची आवड; तसेच नवीन लेखक निर्माण होण्यासाठी लघुकथा हा साहित्यप्रकार वर्तमानपत्रांतून पुन्हा सुरू व्हायला हवा. माझ्या सुरवातीच्या काळात सारडा यांनी केलेल्या मार्गदर्शनामुळेच मी घडलो.”

इतर मान्यवरांनीही सारडा यांच्या कार्याला उजाळा देऊन शुभेच्छा दिल्या.
शिरीष चिटणीस यांनी सूत्रसंचालन केले. रामदास फुटाणे यांनी आभार मानले.

* प्रा. रा. ग. जाधव यांचे ८१ व्या वर्षात पदार्पण

महाराष्ट्रातच मराठीची अवहेलना होते असे आपण जेव्हा म्हणतो तेव्हा ती बाब केवळ भाषेपुरती मर्यादित नसते. मराठी भाषा शिकून नोकरी मिळत नाही हे आजचे वास्तव आहे. भाषा ज्ञानेश्वर-तुकाराम यांच्या नावावर नाही तर पोटावर चालते. आजचा मराठी समाज मराठीच्या बाजूने नाही, अशी वस्तुस्थिती ज्येष्ठ समीक्षक प्रा. रा. ग. जाधव यांनी मांडली. भाषा ही अतार्किक सांस्कृतिक गोष्ट आहे. लोक जितके स्वागतशील असतील तितकी भाषा समृद्ध होते. मंडईतील भाजीवाली मराठी बोलत आहे तोपर्यंत भाषा जिवंत राहिल, असा आशावाद त्यांनी व्यक्त केला.

ज्येष्ठ समीक्षक आणि माजी संमेलनाध्यक्ष प्रा. रा. ग. जाधव यांनी २४ ऑगस्ट

रोजी वयाची ऐंशी वर्षे पूर्ण केली. हे औचित्य साधून लोकसंवाद आणि पुणे मराठी ग्रंथालयातर्फे त्यांचा सत्कार करण्यात आला.

प्रा. जाधव म्हणाले, सध्याच्या आधुनिक आणि तांत्रिक जगात साहित्याचे उद्दिष्ट, प्रयोजन काय हे निश्चित करावे लागेल. संवेदना जागृत होईल असे विषय पाठ्यपुस्तकात आहेत. पण, शिक्षणातून संवेदना जागृत होत नाही ही वस्तुस्थिती आहे. अध्यापन यंत्रणा असाहित्यिक आहे. लेखक निर्माण करण्याची क्षमता आपल्या शिक्षण प्रणालीमध्येच नाही. सध्याच्या लेखकांचा शब्दसंग्रहदेखील मर्यादित आहे. सर्वांना त्वरित फळे हवी आहेत. कष्ट करण्याची तयारी दिसत नाही. एकीकडे नीतिमूल्यांचा न्हास होत असून स्वार्थी जगामध्ये सत्ता आणि पैसा यांचे विचित्र समीकरण झाले आहे. साहित्य अभ्यासाला पूरक म्हणून तत्त्वज्ञानाच्या अभ्यासाची जोड असली पाहिजे. मार्क्सवाद, गांधीवाद, जडवाद हे विषय समजल्याखेरीज तत्त्वज्ञान कळणार नाही.

समाजातील घडामोडींचे प्रतिबिंब हे आधुनिक मराठी साहित्याचे वैशिष्ट्य आहे. समाजाचा परीघ हा कालच्या लेखकांपुढे होता त्यापेक्षा आजच्या लेखकांपुढेच परीघ मोठा आहे. साहित्य समाजातूनच निर्माण होते. जेव्हा समाजातील घडामोडींचे प्रतिबिंब साहित्यामध्ये कमी आहे असे वाटते तेव्हा लेखकाच्या व्यक्तिगत मर्यादा आहेत असेच म्हणावे लागेल. याचे कारण आपल्याकडे व्रतस्थ लेखक ही संकल्पना जोपासली गेली नाही. साहित्य हा अभिनवतेचा, नवीनतेचा आणि अपूर्वतेचा शोध असतो. केवळ अनुभवांचे लेखन म्हणजे साहित्य नाही. तर, त्यामध्ये सृजनशीलतेचा प्रत्यय असणे महत्त्वाचे असते, याकडे जाधव यांनी लक्ष वेधले.

ज्येष्ठ समाजसेवक अण्णा हजारे यांच्या आंदोलनाचे प्रतिबिंब साहित्यामध्ये उमटले नाही हे वास्तव आहे. पण, या आंदोलनाचा अभ्यास करण्यासाठी लेखकाकडे वेळ आहे का? अभ्यास करून त्याने लेखन केले तरी अशा साहित्याला वाचक आहे का, हेदेखील तपासले पाहिजे. लेखकाच्या या कष्टाची किंमत द्यायला समाज तयार आहे का, याकडे प्रा. रा. ग. जाधव यांनी लक्ष वेधले.

* महाराष्ट्र टाइम्सच्या कोल्हापूर आवृत्तीचे प्रकाशन

‘संसदीय लोकशाहीच्या माध्यमातून जनतेचे सगळेच प्रश्न सुटणार नाहीत. त्यामुळे लोकांच्या प्रश्नांसाठी रस्त्यावरच्या लढाया लढाव्याच लागतील. लोकशाही मजबूत करण्यासाठी प्रसारमाध्यमांनी अशा लढ्यांना बळ देण्याची भूमिका घ्यावी,’ अशी अपेक्षा ज्येष्ठ नेते प्रा. एन. डी. पाटील यांनी व्यक्त केली.

‘महाराष्ट्र टाइम्स’ च्या कोल्हापूर आवृत्तीचे प्रकाशन प्रा. पाटील, ज्येष्ठ कामगार नेते गोविंद पानसरे आणि महापौर कादंबरी कवाळे यांच्या हस्ते झाले.

रेसिडेन्सी क्लब येथे झालेल्या शानदार समारंभाला शहरातील विविध क्षेत्रांतील मान्यवरांनी हजेरी लावून 'मटा' च्या कोल्हापूर आवृत्तीला शुभेच्छा दिल्या.

मुलींच्या १९ वर्षांखालील भारतीय क्रिकेट संघात निवड झालेल्या कोल्हापूरच्या अनुजा पाटील हिचा यावेळी सत्कार करण्यात आला.

'आपल्या मागण्यांसाठी रस्त्यावर येण्याचा आणि चळवळी करण्याचा अधिकार लोकांना आहे. परंतु त्याचवेळी आपल्याला कुणाला दगड मारण्याचा, कुणाच्या मालमत्तेचे नुकसान करण्याचा अधिकार नाही याचेही भान रस्त्यावर उतरणाऱ्यांनी ठेवले पाहिजे. पथ्य सांभाळूनच चळवळी करण्याचा अधिकार बजावला पाहिजे', असे एन. डी. म्हणाले. 'महाराष्ट्र टाइम्स'ला मोठा इतिहास आहे, त्या पार्श्वभूमीवर भविष्यकाळही उज्वल होईल. महाराष्ट्र टाइम्स चे कोल्हापुरातील आगमन आणि

४थी आवृत्ती

आजचा मेणू

रिमल चंगडे

किंमत २२० रु./ पोस्टेज २५ रु

कुणाही स्त्रीला स्वयंपाकाची आवड निसर्गतःच असते. आपण स्वतः तयार केलेल्या पाककृती इतरांना खाऊ घालण्यात तिला आनंद वाटतो व इतरांनी या पदार्थांच्या केलेल्या स्तुतीमुळे तिला कृतार्थ वाटते. स्वयंपाकातील तिची प्रगती घरच्यांच्या मार्गदर्शनाबरोबर तिच्या अनुकरणजन्य स्वप्रयत्नांतून व स्वानुभवांतून होत असते.

अशा सुजाण गृहिणी हा पाककृती-संग्रह सतत हाताशी ठेवतील, याची आम्हाला खातरी आहे.

त्याचे नवे रूप या भागातील विकासासाठी, प्रगतीसाठी प्रेरणादायी राहिल' असे ते म्हणाले.

'लोकशाही ही लोकांची मते, तत्वज्ञान, विचार यांना पुढे घेऊन जात होती. सध्या लोकशाही वेगळ्या कारणांनी पुढे जात असल्याने अडचणीतही आली आहे. म्हणजे देश अडचणीत आहे. अशा काळात प्रसारमाध्यमांनी योग्य भूमिका बजावली पाहिजे. वृत्तपत्रांनी व्यावसायिकता सांभाळावी; पण ती सांभाळतानाच सामाजिक कामातही कायम आघाडीवर राहावे' असे पानसरे म्हणाले.

महापौर कादंबरी कवाळे यांनी मटाच्या नवीन आवृत्तीचे स्वागत करून भविष्यातील वाटचालीसाठी शुभेच्छा दिल्या. महाराष्ट्र टाइम्सचे मुख्य संपादक अशोक पानवलकर यांनी प्रास्ताविक केले. टाइम्स समूहाचे डायरेक्टर रणजित काटे आणि एक्झिक्युटिव्ह प्रेसिडेंट संजीव व्होरा यांचीही भाषणे झाली. कोल्हापूर आवृत्तीचे संपादक विजय चोरमारे यांनी आभार मानले.

* 'टॉलस्टॉयचे कन्फेशन'

मराठीमध्ये खूप पुस्तके प्रकाशित होत असली, तरी पूर्णवेळ लेखक नाहीत अशी खंत ज्येष्ठ लेखक श्याम मनोहर यांनी व्यक्त केली.

अक्षरमानव प्रकाशनतर्फे 'टॉलस्टॉयचे कन्फेशन' या श्रीनिवास जोशी लिखित पुस्तकाचे प्रकाशन प्रसंगी अभिनेत्री मृणाल कुलकर्णी, चित्रकार सुभाष अवचट, डॉ. नरेंद्र दाभोळकर आदी उपस्थित होते. 'मराठीत खूप पुस्तके प्रकाशित होत आहेत. मात्र, पूर्णवेळ लेखक निर्माण होऊ शकत नाहीत. पूर्णवेळ लेखक निर्माण व्हावेत, या साठी प्रतिभावंतांनी विचार करण्याची आवश्यकता आहे,' असे मत मनोहर यांनी स्पष्ट केले.

टॉलस्टॉयच्या भावनिक उलथापालथीचे नेमके वर्णन या पुस्तकामध्ये करण्यात आले आहे. हिंदू धर्मातील समांतर कल्पना लेखक श्रीनिवास जोशी यांनी पुस्तकामध्ये नेमकेपणे मांडल्या असल्याचे मृणाल कुलकर्णी यांनी सांगितले. श्रद्धेचे गुणधर्म या विषयावर भाष्य करताना श्रद्धा जन्मजात आहे का इथपासून ते श्रद्धा कायम जाणवते का, असे अनेक प्रश्न मनोहर यांनी आपल्या भाषणात उपस्थित केले.

* 'देशभक्त कोश' ग्रंथाचे प्रकाशन

"देशभक्तीसाठी तुरुंगात जाण्याची गरज नसते. देशहितासाठी काम करणे हीच देशभक्ती होय," असे प्रतिपादन शिवशाहीर बाबासाहेब पुरंदरे यांनी बहुजन साहित्यधारा आणि कर्नाळा चॅरिटेबल ट्रस्ट यांच्या वतीने आयोजित 'देशभक्त कोश' ग्रंथाच्या

प्रकाशन प्रसंगी केले. याप्रसंगी डॉ. गिरीश गुणे, सुरेश जैन, नमित मयेकर आदी उपस्थित होते.

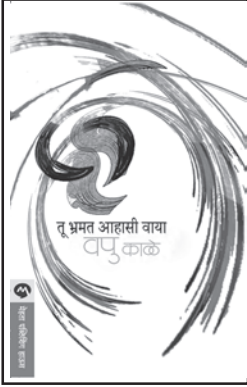
* बारामतीत पुस्तकाचे प्रकाशन

आदर्श गाव म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या सहा गावांची माहिती देणाऱ्या 'गाव गांधीजींच्या मनातलं' या पुस्तक संचाचे बारामती येथे प्रकाशन झाले. विद्या प्रतिष्ठान शैक्षणिक संकुलातील ग.दि.माडगूळकर सभागृहामध्ये हा कार्यक्रम झाला. या प्रसंगी ग्रामविकासमंत्री जयंत पाटील, बारामती हायटेक टेक्स्टाईल पार्कच्या अध्यक्षा सुनेत्राताई पवार व 'एमआयटी'चे अध्यक्ष डॉ.विश्वनाथ कराड उपस्थित होते.

* विवेकानंदांवरील पुस्तकांचे प्रकाशन

विवेकानंद केंद्र मराठी प्रकाशन विभाग आणि गरवारे महाविद्यालयाच्या वतीने

९वी आवृत्ती

तू भ्रमत आहासी वाया

व. पु. काळे

किंमत ८०₹. / पोस्टेज २०₹

सुगंधाचा प्रारंभ आणि शेवट शोधता येत नाही म्हणून
वाऱ्याचा एक हलकासा झोका त्याला जिथपर्यंत नेईल तिथपर्यंत
त्याचं आकाश
वारा म्हणजे जमीन आणि आकाश ह्यांचं मिलन अंकुरित झालं
हा संदेश
माणसापर्यंत नेणारा दूत
एका फुलात मला इतकं दिसतं

आयोजित करण्यात आलेल्या कार्यक्रमात डॉ. स्वर्णलता भिशीकर लिखित 'युगनायक', डॉ. अशोक मोडक यांचे 'विवेकानंद विचार आणि सद्यःस्थिती' आणि चित्तरंजन देव यांचे 'दीपस्तंभ नेतृत्वाचा' या तीन पुस्तकाचे प्रकाशन स्वामी गोविंददेवगिरी महाराज यांच्या हस्ते नुकतेच करण्यात आले. यावेळी रंगनाथ कुलकर्णी, विश्वास लपालकर, अभय बापट आदी उपस्थित होते.

* ज्ञानोत्सव प्रदर्शनात 'कॅलिग्राफी' चे प्रात्यक्षिक

निफ, विशिष्ट प्रकारचे पेन वापरून कागदावर अक्षरे उमटू लागली आणि अक्षरांतून जणू नक्षीकामच रेखाटले गेले. अक्षराला मिळणारा आकार, त्यातील रेषांची कमी-जास्त होणारी जाडी, वळणांची नजाकत, यामुळे ती केवळ अक्षरे राहिली नाहीत; तर प्रत्येक बदलणाऱ्या आकारानुसार भाव व्यक्त होत गेला... 'कॅलिग्राफी'चा हा आनंद दिला संजय हंकारे यांनी.

अत्रे सभागृहात भरलेल्या 'ज्ञानोत्सव २०१२' या पुस्तक प्रदर्शनात हंकारे यांनी कॅलिग्राफीचे प्रात्यक्षिक दाखविले. मुंबईतील महाविद्यालयात प्राध्यापक असलेल्या हंकारे यांना अनेक विद्यार्थ्यांचे हस्ताक्षर वाचावे लागते. विद्यार्थ्यांचे अक्षर सुधारवे, त्यांचे अक्षरांविषयीचे प्रेम वाढावे, यासाठी राज्यातील विविध भागांत जाऊन विद्यार्थ्यांना ते अक्षरांचे सौंदर्य खुलवून दाखवितात.

हंकारे म्हणाले, "माझे अक्षर लहानपणापासून चांगले होते. कोल्हापूरहून मुंबईला आल्यावर मला कॅलिग्राफीची गोडी लागली. १० वर्षे या कलेचा रियाज केला आणि त्यावर दोन पुस्तके लिहिली. हस्ताक्षर चांगले होण्यासाठी कॅलिग्राफीचा उपयोग होऊ शकतो. कॅलिग्राफीत अक्षरे वळणदार येतात. शांतचित्ताने लिहावे लागते. त्यामुळे अक्षर चांगले येते. सध्या मुले खूप भरभर व बॉलपेनने लिहितात. त्यामुळे अक्षरे वळणदार येत नाहीत. त्यांनी कॅलिग्राफीचा अभ्यास केल्यास फायदा होऊ शकतो."

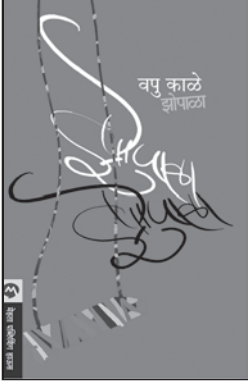
कॅलिग्राफीसाठी विशिष्ट प्रकारची साधने लागतात. भारतीय साधने चांगली आहेत. पण त्यांचे उत्पादन फारसे होत नसल्याने मिळण्यास अडचण येते. अनेक देशांत सरकार या कलेला प्रोत्साहन देते. कलाकारांना ही साधने उपलब्ध करून देते. आपल्याकडेही अशी जागृती व्हायला पाहिजे, असेही त्यांनी सांगितले.

* सुलेखनातून साकारले संमेलनाचे 'अक्षर-रूप'

सुलेखनाच्या माध्यमातून साहित्य निर्मितीतील 'अक्षर-रूप' साकारण्याचा प्रयत्न चिपळूण येथे होणाऱ्या आगामी ८६ व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनात होणार आहे. संमेलनाच्या बोधचिन्हाचे अनावरण करण्यात आले.

साहित्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या पुस्तक, मोरपीस, हात, बोरू अशा नेहमीच्या प्रतिमांऐवजी प्रथमच अक्षरांचा वापर करून बोधचिन्ह तयार करण्यात आले आहे. प्रसिद्ध सुलेखनकार अच्युत पालव यांनी तयार केलेल्या या बोधचिन्हाचे अनावरण भारती विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. शिवाजीराव कदम यांच्या हस्ते करण्यात आले. महामंडळाच्या प्रमुख कार्यवाह उज्ज्वला मेहेंदळे, चिपळूणच्या नगराध्यक्षा सावित्री होमकळस, लोकमान्य टिळक स्मारक वाचन मंदिराचे कार्याध्यक्ष प्रकाश देशपांडे, महाराष्ट्र साहित्य परिषदेच्या कार्याध्यक्षा डॉ. माधवी वैद्य, प्रमुख कार्यवाह प्रा. मिलिंद

९वी आवृत्ती

इशपाळा

व. पु. काळे

किंमत १२०रु. / पोस्टेज २५रु

मनाच्या विविध रंगछटांचं दर्शन वपुंच्या या पुस्तकातून घडतं.
यातल्या प्रत्येक कथेतला वेदनेचा अंतःस्त्रोत
वाचकांना वेढून टाकतो.
या वेदनेसह जगणाऱ्या मनस्वी व्यक्तींच्या मनस्वी कथा आपल्याला अंतर्मुख करतात.

स्वतःचा शोध घ्यायला भाग पाडतात.
या कथांमधील माणसांचे स्वभाव, त्यांची सुखदुःखे,
त्यांच्या समस्या, त्यांची स्वप्ने ही आपल्या आजूबाजूलाच आढळणारी आहेत.
त्यांच्या आयुष्यात घडणारे प्रसंग
आपल्या आयुष्यात कधीतरी घडलेले असतात किंवा
इतरांच्या आयुष्यात त्याचे प्रतिबिंब बघितलेले असते
आणि म्हणून ती माणसे आपली वाटतात.
छोट्याशा कथाबीजाचे फुलवत फुलवत भावस्पर्शी कथेत
रूपांतर करण्याचे वपुंचे कसब व सामर्थ्य,
साध्या सोप्या संवादातून जीवनाचे एखादे तत्त्वज्ञान सांगण्याची त्यांची हातोटी,
जीवनाकडे पाहण्याचा सकारात्मक दृष्टिकोन आपल्याला वेगळेच बळ देतो.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : ऑक्टोबर २०१२ । २१

जोशी या वेळी उपस्थित होते.

‘साहित्य निर्मिती अक्षरांतून होते. त्यामुळे साहित्याचे सर्वोच्च व्यासपीठ असलेल्या संमेलनाच्या बोधचिन्हात अक्षर का नको, या विचारातून बोधचिन्हाची निर्मिती केली. वासिष्ठी नदीचा प्रवाह आणि साहित्यातील प्रवाहीपणा अक्षरांच्या वळणातून दाखविण्याचा प्रयत्न केला आहे. अशा शब्दांत पालव यांनी भावना व्यक्त केल्या.

* संमेलनस्थळाचे भूमिपूजन

भगवान परशुराम यांनी श्रावण वद्य त्रयोदशीला रामेश्वर मंदिर स्थापन करून चिपळूण नगरी वसविली. हे औचित्य ध्यानात घेऊन पवन तलाव चौक परिसरातील यशवंतराव चव्हाण साहित्यनगरीतील संमेलनस्थळाचे १५ ऑगस्ट रोजी भूमिपूजन झाले अशी माहिती प्रकाश देशपांडे यांनी दिली.

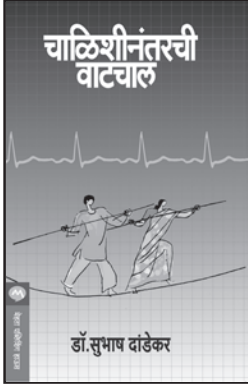
* नागपूर येथे अण्णा भाऊ साठे साहित्य संमेलन

लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे यांचे साहित्य तळागाळातील जनतेपर्यंत पोचावे, या हेतूने चौथ्या अण्णा भाऊ साठे साहित्य संमेलनाचे आयोजन उपराजधानीतील आमदार निवास परिसरात करण्यात आले. ता. २५ रोजी दीक्षाभूमी चौकातून अभिवादन यात्रेने संमेलनाला प्रारंभ झाला. संमेलनाध्यक्ष ज्येष्ठ साहित्यिक अॅड. एकनाथराव आन्हाड हे होते. ज्येष्ठ साम्यवादी नेते ए.बी.बर्धन यांच्या हस्ते उद्घाटन झाले.

राज्यस्तरीय चौथ्या अण्णा भाऊ साठे संमेलनाच्या समारोपीय कार्यक्रमाच्या वेळी राज्याचे पाणीपुरवठा व स्वच्छता मंत्री लक्ष्मणराव ढोबळे यांना बीडमधील एका महिलेने चप्पल फेकून मारली तर एकाने त्यांना थप्पड लगावली. आपले भाषण संपून ते मंडपाच्या एका प्रवेशद्वाराजवळ आल्यानंतर हा प्रकार घडला. बीडमध्ये लोकांनी बलात्काराच्या विरोधात मोर्चा काढला होता. मोर्चा काढला म्हणून काही लोकांना त्यांच्या नोकऱ्या त्या भागातील नेत्यांमुळे गमावाव्या लागल्या. त्या संदर्भात लक्ष्मणराव ढोबळे म्हणाले, “बलात्कार झाल्यानंतर केवळ मोर्चे काढून काय होणार आहे? ज्यांच्यावर अन्याय झाला त्यांच्या मुलांनी बी.एस्सी. केले पाहिजे, वकील झाले पाहिजे... संमेलनाध्यक्ष अॅड. एकनाथ आवाड आणि मी ‘आम्ही दोघेही मराठवाड्याचेच पण, शरद पवार मला लवकर भेटले. म्हणून मंत्रिपदाची माळ गळ्यात लवकर पडली. पवार माझ्याआधी आवाड यांना भेटले असते तर परिस्थिती कदाचित वेगळी असती.’”

* गंधर्वसुरांची शिलेदारी..

मराठी संगीत रंगभूमीवर शिलेदार कुटुंबीयांचे योगदान महत्त्वपूर्ण आहे. गायिका अभिनेत्री कीर्ती शिलेदार संगीतनाट्य कारकिर्दीच्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षाच्या निमित्ताने मराठी रंगभूमी या संस्थेने बालगंधर्व रंगमंदिर येथे गंधर्वसुरांची शिलेदारी या खास

६वी आवृत्ती

चाळिशीनंतरची वाटचाल

डॉ. सुभाष दांडेकर

१५०००. पोस्टेज २०००

‘चाळिशी’ हा माणसाच्या आयुष्यातील निर्णायक टप्पा का मानला जातो, हे सांगून डॉ. सुभाष दांडेकर यांनी या पुस्तकात, चाळिशीनंतरच्या आयुष्याशी अत्यंत निगडित अशा अनेक महत्त्वाच्या आणि जिवाळ्याच्या विषयांवर उत्कृष्ट मार्गदर्शन केलेले आहे. चाळिशीनंतर होणारे शारीरिक बदल, ऋतुनिवृत्ती, हृदयविकार, कर्करोग, मधुमेह अशा अनेक विषयांचे सविस्तर विवेचन करून, लेखकाने या विविध विकारांवरील उपचारांचे नेमके स्वरूप, त्यांतील तांत्रिक क्लिष्टता टाळून स्पष्ट केले आहे. वाचकांना त्यांच्या रोजच्या अनुभवविश्वातील उदाहरणे देत देत या सर्व गोष्टी लेखकाने पटवून दिल्या आहेत.

हृदयविकाराच्या विविध चाचण्या, शस्त्रक्रिया, त्यांचे स्वरूप यांचे त्यांनी केलेले स्पष्टीकरण हे तर या पुस्तकाचे वैशिष्ट्य ठरावे.

ज्या विषयांवर कुटुंबात, समाजात उघड बोललेही जात नाही, असा ‘चाळिशीनंतरचे कामजीवन’ हा नाजूक विषयीही त्यांनी कौशल्याने हाताळला आहे. ‘कौटुंबिक स्वास्थ्यासाठी काय करावे?’ ‘वृद्धाश्रम टाळण्यासाठी काय करावे?’, याविषयी मोलाची चर्चा करताना त्यांनी वृद्धाश्रमांविषयीची मौलिक माहिती दिली आहे. दत्तकविधान, मृत्युपत्र, स्वेच्छामरण, देहदान, नेत्रदान या एरवी त्यांतील तांत्रिकतेमुळे क्लिष्ट वाटणाऱ्या विषयांची माहितीही त्यांनी वाचकांच्या आकलनाच्या कक्षेत आणून ठेवली आहे. चाळिशीनंतरची वाटचाल सुखासमाधानाची व्हावी, यासाठीच्या अनेक महत्त्वाच्या विषयांची चर्चा एकत्र असणारे हे मराठीतील एकमेव पुस्तक ठरावे.

कार्यक्रमाचे आयोजन केले. 'संगीत स्वरविभ्रम' या एकांकिकेचा प्रयोग युवा कलाकारांनी सादर केले.

*** ...अन् झुकले नटसम्राट**

जनसेवा फाऊंडेशनतर्फे आयोजित दिलीप प्रभावळकरांच्या मुलाखतीतून चिमणराव, एक डाव भुताचा मधील मास्तुरे, चौकट राजा, तात्या विंचू, बालनाट्यातील चेटकीण, हसवाफसवी मधील विविधांगी भूमिका, मुन्नाभाई चित्रपटातील महात्मा गांधी, रसिकांनी भरभरून प्रेम केलेले बाल गंगाधर टिपरे अशा विविध व्यक्तिरेखांचे पैलू उलगडले गेले. घरातील वृद्धांनी आपल्या मुला-बाळांना घडवून आयुष्यात खूप कष्ट सोसलेले असतात. ते सामाजिक जीवनात मोठे नसले तरी त्यांचा आदर करून त्यांची काळजी घेण्याचा संदेश प्रभावळकरांनी गंगाधर टिपरेंच्या अभिनयातून दिला. त्यांच्या या संदेशाने उपस्थितांच्या डोळ्यात पाणी आले आणि खुद्द डॉ. श्रीराम लागू यांनी प्रभावळकरांना नतमस्तक होत दाद दिली.

प्रभावळकर यांच्याशी डॉ. मंदार परांजपे यांनी संवाद साधला. ज्येष्ठ अभिनेत्री दीपा लागू, ज्येष्ठ सराफ व्यावसायिक दाजीकाका गाडगीळ, वनराईचे अध्यक्ष मोहन धारिया, फाऊंडेशनचे अध्यक्ष डॉ. विनोद शहा उपस्थित होते.

*** 'वाटचाल-स्वतंत्र भारताची'चे प्रकाशन**

डॉ.अविनाश कुलकर्णी यांनी लिहिलेल्या 'वाटचाल-स्वतंत्र भारताची' या पुस्तकाचे प्रकाशन ११ ऑगस्ट रोजी सकाळचे सहयोगी संपादक श्रीराम पचिंद्रे यांच्या हस्ते करण्यात आले. स्वतंत्र भारताची वाटचाल सुराज्याकडे होण्यामध्ये कोणकोणत्या अडचणी आहेत आणि त्याबाबत काय उपाययोजना अपेक्षित आहेत, याविषयी पचिंद्रे यांनी या वेळी मार्गदर्शन केले. इस्माईल शेख यांना या वेळी गुणवंत युवक पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. डॉ. सुरेश पाटील अध्यक्षस्थानी होते.

*** 'सनविवि' रजत महोत्सव**

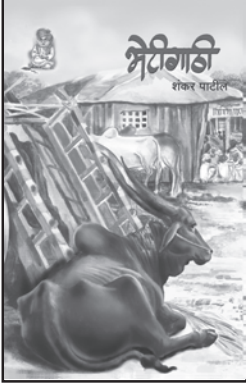
अंतर्नाद या कार्यक्रमाद्वारे साहित्य म्हणजे नेमके काय याचे उत्तर शोधायचा प्रयत्न करण्यात आला. अगदी प्राचीन कविता ते आजच्या युगातले ब्लॉगलेखन अशा साहित्याच्या वेगवेगळ्या शैलींचा या सादरीकरणात समावेश होता. एका जर्मन भाषातज्ज्ञाचे मराठीबद्दलचे मत, मनोरंजक पण विचार करायला लावणारे होते.

प्रमोद खाडिलकर, रेखा नाईक यांनी निरनिराळे विषय सहजपणे उलगडले. शशी चौगुले यांचे चालते बोलते पुस्तक प्रेक्षकांशी थेट संवाद साधत होते. शरद ब्रह्मे

यांचा प्रयोग एकच प्यालाची आठवण जागवून गेला.

लोकप्रिय लेखिका कविता महाजन यांच्या हस्ते रजत महोत्सवी 'सनविवि' अंकाचे प्रकाशन झाले. त्यांच्या मुलाखतीमधून नव्या जनमानसाचे कंगोरे टिपता आले. लेखिकेच्या रचनात्मक, तसेच संघर्षात्मक कार्याची ओळख झाली.

महाराष्ट्र मंडळ बंगळूरुतर्फे प्रकाशित होणाऱ्या सनविवि मासिकाला अलीकडेच

३री आवृत्ती

भेटीगाठी

शंकर पाटील

११०रु. पोस्टेज २५रु

तो असा बसताच चाबूक कडाडे... वादी पिंजून जाई, तुटून जाई.
निबार कातडीवर वळ उठत. दवबिंदूगत रक्ताचे थेंब अंगावर
थरथरत उभे राहत. कोयंड्याची काठी चिंबून, एकेक कुंडं
मनगटाएवढा उठे;

पण सर्जा जागचा हलत नसे.

हे बघून लोक त्याला 'बशा' म्हणायचे. बशा बैल म्हणून सर्जाचं
नाव बददू झालं. म्हातारपणी त्याच्या नशिबी बोल आला.

त्याच्या गुणाला बट्टा लागला....

मृगाचा पाऊस सुरू झाला आणि सर्जाचं हाल कुत्र खाईनासं
झालं. म्हशीपुढची काढलेली चिपाडं, शेणामुतात भिजलेला
गदाळा त्याच्या वाट्याला येऊ लागला. पोट जाळायला तो
तेसुद्धा खायचा-हपापून अपरूबाईनं खायचा. पण त्याच्या पोटाची
खळणी भरली नाहीत. आतडी रिकामी राहिली. त्यात कामानं
त्याची झडती घेतली आणि आता बसलं तर उठता येईना आणि
उठलं तर बसता येईना अशी त्याची दशा झाली.

२५ वर्षे पूर्ण झाली. काव्य, विनोद, कथास्पर्धा, प्रवासवर्णन, हास्यचित्रे आणि शब्दकोडे यांची या मासिकात रेलचेल असते.

*** 'व्यक्तिदर्शन' प्रकाशित**

डॉ. सुरेश गरसोळे यांचे 'व्यक्तिदर्शन' हे पुस्तक डॉ. विश्वास मेहेंदळे यांच्या हस्ते नुकतेच प्रकाशित करण्यात आले. डॉ. गरसोळे यांच्या या पुस्तकातून सांस्कृतिक, सामाजिक, शैक्षणिक आणि धार्मिक क्षेत्रातील अनुभव वाचायला मिळतात, अशी भावना डॉ. मेहेंदळे यांनी व्यक्त केली. या वेळी हभप मुक्ताबाई बेलगावकर, डॉ. अशोक कामत, सु. वा. जोशी आदी उपस्थित होते. प्रा. मुक्ता गरसोळे-कुलकर्णी यांनी सूत्रसंचालन केले.

*** टागोर स्मृती कार्यक्रम**

'अनाम प्रेम' या संस्थेने कवी गुरुदेव रवींद्रनाथ टागोर यांच्या 'गीतांजली' तील गीते बंगालीतून सादर केली. मुंबईतील हेलन केलर संस्थेतील विद्यार्थ्यांनी रवींद्र गीतांवर नृत्ये पेश केली.

ज्योतिर्मयी अवसरे लिखित 'रवींद्रनाथ व मी अनाथ' या पुस्तकाचे प्रकाशन समीर घोष यांनी पायांच्या सहाय्याने केले. दोन्ही हात नसताना जगण्याचे आव्हान यशस्वी करणाऱ्या घोष यांच्या सहभागाने उपस्थितांना दुर्दम्य आशावादाचे दर्शन घडले.

ज्येष्ठ अभिनेते श्रीराम लागू, दीपा लागू, डॉ. मीनल कातरणीकर, बिशप थॉमस डाबरे, तन्वी ठाकूर, कल्याण सेनगुप्ता आणि नगरसेविका माधुरी सहस्रबुद्धे आदी उपस्थित होते.

*** वैभवशाली नाट्यसंगीतांचा नजराणा**

अरुण दाते यांच्या 'शुक्रतारा' गाण्याला ५० वर्षे आणि अतुल थिएटरसला २५ वर्षे पूर्ण झाल्यानिमित्त 'अरुण दाते कला अकादमी'चे संकेतस्थळ सुरू करण्यात आले. पं. कैवल्यकुमार, संजीव मेहेंदळे, शिल्पा पुणतांबेकर, अंजली दाते यांनी सौभद्र, मानपमान, शारद, रणदुंदुभी, स्वयंवर, विद्याहरण इ. नाटकांतील पदे सादर केली. 'वद जाऊ कुणाला शरण गं, बिंबधरा मधुरा, युवती मना दारूण रण, श्रीरंगा कमालाकांता, कैवल्याच्या चांदण्याला इ. अण्णासाहेब किलोस्कर, गोविंदराव टेंबे, भास्करबुवा बखले, पं. जितेंद्र अभिषेकी या संगीतकारांची नाट्यपदे रसिकांची दाद मिळवून गेली. तबला प्रसाद करंबेळकर, संवादिनीला अनंत जोशी, ऑर्गनला प्रसाद

कुलकर्णी यांनी साथ केली. सूत्रसंचालन धनश्री लेले यांनी केले. अतुल थिएटर्सचे अतुल दाते यांनी संयोजन केले.

* 'आध्यात्मिक ज्ञान समाजासमोर यावे'

“कादंबरीतून आध्यात्मिक ज्ञान समाजासमोर येण्याची आवश्यकता आहे. या माध्यमातून हे ज्ञान सर्वसामान्यांना लवकर समजेल,” असे मत संगणकतज्ज्ञ डॉ. विजय भटकर यांनी संत ज्ञानेश्वरांच्या जीवनावर आधारित लक्ष्मण सूर्यभान यांनी लिहिलेल्या 'सुवर्ण पिंपळ' या कादंबरीचे प्रकाशन करताना व्यक्त केले. जिज्ञासा प्रकाशनच्या वतीने आयोजित या कार्यक्रमास संतसाहित्याचे अभ्यासक डॉ. सदानंद मोरे, डॉ. विश्वनाथ कराड, पुणे विद्यापीठाच्या संत तुकाराम अध्यासनाचे प्रमुख डॉ.

८वी आवृत्ती

पाटलांनी
यांच्या

शंकर पाटील

१३०रु. पोस्टेज २५रु

चंचीच्या कप्प्यांमधून निरनिराळ्या वस्तू ठेवलेल्या असतात.

विडा खाणारा त्या कप्प्यांमधून हव्या त्या वस्तू काढून

घेऊन आपला विडा रंगवतो.

शंकर पाटलांनी आपल्या मनःकोषात असेच विविध अनुभव जपून ठेवले होते. आणि लेखन रंगतदार करण्यासाठी त्यांनी

त्या अनुभवांचाच उपयोग केला.

खास कोल्हापुरी शब्दयोजना असलेली पाटलांची आधुनिक स्मरण चंची उलगडली की, वाचन विडा रंगायलाच हवा.

रामकृष्णदास लहवितकर उपस्थित होते.

डॉ. भटकर म्हणाले, “भावना उत्पन्न करण्याचे मोठे सामर्थ्य भाषेत आहे. त्यामुळे कादंबरीच्या माध्यमातून आध्यात्मिक ज्ञान भावनेच्या आधारे सामान्यांपर्यंत लवकर पोचेल. सूर्यभान यांनीही ज्ञानेश्वरांचे समग्र जीवन साध्या व सोप्या भाषेत या कादंबरीत मांडले आहे.”

डॉ. मोरे म्हणाले, “जे लोक खूप लिहितात, ते चांगले लिहितातच, असे नाही. परंतु; सूर्यभान यांनी या कादंबरीत खूप लिहूनही चांगले लिहिले आहे. त्यांनी कोणाचेही अनुकरण केलेले नाही. संत ज्ञानेश्वरांचे जीवन यातून सामान्यांना सहज समजेल.”

* काव्यवाचनात घाणेकर प्रथम

साहित्यप्रेमी भगिनी मंडळातर्फे आयोजित काव्यवाचन स्पर्धेत मॉडर्न कॉलेजच्या निखिल घाणेकरने प्रथम, अभिनव कला महाविद्यालयाच्या सौरभ चव्हाणने दुसरा आणि आबासाहेब गरवारे महाविद्यालयाच्या निकिता बोंद्रेने तिसरा क्रमांक मिळवला. कवी चंद्रकांत वानखेडे आणि पुष्पा तारे यांनी या स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून काम पाहिले.

* पं.मन्सूर स्मृतिदिन

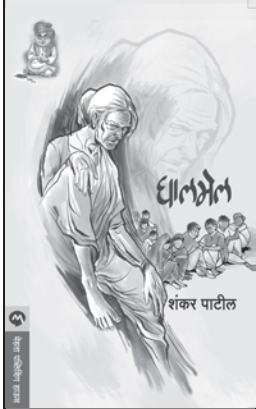
पं. मल्लिकार्जुन मन्सूर यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ न्यू एज फाउंडेशनतर्फे आयोजित ‘अर्पण’ या मैफलीत प्रियदर्शनी कुलकर्णी यांनी पूर्वी रागाने मैफलीचे पहिले पुष्प गुंफले. या रागातील ‘रसूल अल्ला’ या बंदिशीनंतर, ‘राग काफ़ी कानडा’, ‘तराणा’ आणि राग देसमधील तुमरी सादर केली. अजिंक्य जोशी यांनी तबल्यावर आणि चिन्मय कोल्हटकर यांनी हार्मोनियमवर साथ केली. उत्तरार्धात पं. रोणू मुजुमदार यांचे बासरी वादन झाले. त्यांनी सादर केलेल्या राग रागेश्रीने रसिक हेलावून गेले. पं. रामदास पळसुले यांनी मुजुमदार यांना तबल्याची साथ केली. विश्वजित रॉय-चौधरी यांचे सरोदवादन आणि पं.राजन व पं.साजन मिश्रा यांचे गायनही झाले.

* भ्रष्टाचारविषयक भित्तिचित्राचे प्रकाशन

राळेगणसिद्धी येथे ज्येष्ठ समाजसेवक अण्णा हजारे यांच्या हस्ते भ्रष्टाचार विषयक भित्तिचित्राचे प्रकाशन नुकतेच करण्यात आले. वरगंटीवार यांनी हे भित्तिचित्र तयार केले आहे. यामध्ये ‘सामान्य माणसांवर अत्याचार होता होता, भ्रष्टाचार हा शिष्टाचार झाला हे कळलंच नाही’ व ‘नको पैशाचा हव्यास, सदाचाराची धरा कास’ ही घोषवाक्ये लिहिण्यात आली आहेत.

* **रुसो यांच्या त्रिजन्मशताब्दीनिमित्त राष्ट्रीय चर्चासत्र**

फ्रेंच विचारवंत रुसो यांच्या त्रिजन्मशताब्दीनिमित्त सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय व अलायन्स फ्रान्सिस; तसेच स्वित्झर्लंडच्या भारतातील दूतावासाच्या वतीने चार ते सहा सप्टेंबर दरम्यान राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले. डॉ. गोपाळ गुरू, डॉ. गो.पु.देशपांडे, प्रा. अशोक चौसाळकर, लखनौ विद्यापीठातील प्रा. राकेश चंद्र यांच्यासह देशभरातील राज्यशास्त्र तसेच तत्त्वज्ञानाचे सुमारे दीडशे प्राध्यापक या चर्चासत्राला उपस्थित होते.

६वी आवृत्ती

धाम

शंकर पाटील

किंमत १००रु. /पोस्टेज २०रु

शंकर पाटील यांच्या लेखनातून कथारूपाने आपल्या डोळ्यांपुढे येणारे अनुभव खेड्यांतील स्त्री-पुरुषांचे आहेत व त्या दृष्टीने त्यांना त्यांचे असे खास धर्म प्राप्त झालेले आहेत.

हे त्यांचे विशेष धर्म नेमके लक्षात घेऊन त्यांना शब्दरूप देण्याची शक्ती लेखकाच्या ठिकाणी आहे.

एखाद्या अनुभवाची नेमकी प्रकृती लक्षात घेणे व ती प्रकट होईल असे शब्दरूप त्याला देणे ही गोष्ट सोपी नव्हे.

पाटील यांच्या कथांमधून खेड्यांतील स्त्री-पुरुषांचे हे अर्थपूर्ण अनुभव त्यांच्या विशेष धर्मासह विलक्षण प्रत्ययकारकपणे व्यक्त होतात व त्या अनुभवांना त्यांचे असे अनन्यसाधारणत्व लाभते.

खेड्यातील सुखदुःखात्मक अनुभवसृष्टीला या कथांमध्ये एक आगळाच रूपगंध येतो.

*** श्रीकृष्ण स्थलयात्रा पुस्तकाचे प्रकाशन**

प्रफुल्लता प्रकाशनतर्फे गीता हरवंदे लिखित 'श्रीकृष्ण स्थलयात्रा' या पुस्तकाचे प्रकाशन नुकतेच पुणे विद्यापीठाचे संत ज्ञानेश्वर अध्यासनाचे प्रमुख डॉ. यशवंत पाठक यांच्या हस्ते करण्यात आले. या पुस्तकात भगवान श्रीकृष्णाच्या जीवनाचा अलौकिक प्रवास रेखाटला आहे. यावेळी माजी आय.ए.एस.अधिकारी प्रभाकर करंदीकर, प्रकाश ठुबे व प्रफुल्लता प्रकाशनचे गुलाब सपकाळ उपस्थित होते.

*** बारामतीत १५ डिसेंबरपासून नाट्यसंमेलन**

अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषदेचे ९३ वे नाट्यसंमेलन १५ व १६ डिसेंबर रोजी बारामतीत होणार आहे. उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीत या तारखा निश्चित केल्याची माहिती 'नटराज' नाट्य कला मंडळाचे अध्यक्ष किरण गुजर यांनी दिली.

संमेलनाचा कालावधी दोन दिवसांचा असला तरी १२ डिसेंबरपासूनच बारामतीत विविध कार्यक्रम आयोजित केले जाणार आहेत. नाट्यसंमेलन देखणे व्हावे या दृष्टीने खुद्द अजित पवार यांनीच पुढाकार घेऊन नियोजन सुरू केले आहे. उद्घाटन व समारोप अशा दोन्ही कार्यक्रमांना दिग्गज कलाकारांना आमंत्रित केले जाणार असून केंद्रीय कृषिमंत्री शरद पवार हेही या प्रसंगी उपस्थित राहणार आहेत.

*** 'पुणे बुक फेअर'**

७ ते ११ नोव्हेंबर २०१२ या कालावधीत पुणे बुक फेअर आयोजित करण्यात आली आहे. या ग्रंथजत्रेत देशातील नामवंत पुस्तकविक्रेते व वितरक, प्रकाशन संस्था, शैक्षणिक संस्था, ग्रंथालये, ई-लर्निंग व डिजिटल पब्लिशर्स यांचा समावेश असणार आहे. अधिक माहितीसाठी पुणे बुक फेअर, एक्स्पोजे सेंटर २०२, ईशा वास्तू, दुसरा मजला, ४४९ सोमवार पेठ, पुणे ११ या पत्त्यावर किंवा २६०५४९१५/१६ या दूरध्वनी क्रमांकावर संपर्क साधावा.

*** 'विभोर' काव्यसंग्रहाचे प्रकाशन**

कवयित्री उज्वला अन्नछत्रे यांच्या 'विभोर' या काव्यसंग्रहाचे आणि म्युझिक अल्बमचे प्रकाशन ज्येष्ठ कवयित्री अरुणा ढेरे व संगीतकार प्रभाकर जोग यांच्या हस्ते करण्यात आले. उत्कर्ष प्रकाशन आणि फाऊंटन म्युझिक यांच्यातर्फे या कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या म्युझिक अल्बमला मिलिंद जोशी यांनी संगीत दिले असून रवींद्र साठे, रघुनंदन पणशीकर, मिलिंद जोशी, उज्वला अन्नछत्रे व चैतन्या

अन्नछत्रे यांनी ही गाणी गायली आहेत.

* शंकर केमकर यांना 'सुभाषचंद्र बोस पुरस्कार'

महाराष्ट्र आरोग्य मंडळातील शारीरिक शिक्षण संचालक शंकर केमकर यांना साई प्रतिष्ठानतर्फे 'नेताजी सुभाषचंद्र बोस स्मृती गौरव पुरस्कारा'ने नुकतेच गौरविण्यात आले. अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाचे माजी अध्यक्ष डॉ.द.भि.कुलकर्णी यांच्या अध्यक्षतेखाली आणि प्रा. विकास मठकरी व संत साहित्याचे अभ्यासक डॉ. रामचंद्र देखणे यांच्या उपस्थित झालेल्या समारंभामध्ये आमदार गिरीश बापट यांच्या हस्ते स्मृतिचिन्ह व मानपत्र देऊन त्यांचा गौरव करण्यात आला. केमकर हे हडपसर येथील सुमतीभाई शाह आयुर्वेद महाविद्यालयामध्ये कार्यरत आहेत.

* जमाना 'आय कंट्रोल' टीव्हीचा

भारतात दूरदर्शनची सुरुवात होऊन वीस वर्षांपेक्षा अधिक काळ लोटला आहे.

७वी आवृत्ती

जुगलबंदी

शंकर पाटील

शंकर पाटील

१०००. पोस्टेज २००

“मी बोलतोय, आलं का ध्यानात!
एक आयडिया सुचलीया,
तीन-चार दिवस वर्गाची
सहल काढ गं!
मला वाटतं, गोव्याला गेलं तर?
तुम्ही दिवसभर समुद्र दाखवत हिंडायचं,
रात्री मुक्काम सम्राटवर करायचा.”

सध्याच्या एलईडी, एलसीडी टीव्हीच्या जमान्यात ब्लॅक अँड व्हाइट टीव्हीची कोणाला आठवणही होत नसेल. सध्या जरी रिमोट कंट्रोलवरील टीव्हीची चलती असली, भविष्यात मानवी डोळ्यांच्या आधारे चालणारे अर्थात आय कंट्रोल टीव्ही बाजारपेठेत येणे दूर नाही. नुकताच या प्रकारातील अत्याधुनिक टीव्ही 'हेअर' या जगप्रसिद्ध चिनी कंपनीने सादर केला असून, डोळ्यांची पापणी लवते ना लवते तोच चॅनेल बदलणे, आवाज नियंत्रित करणे, टीव्ही चालू अथवा बंद करणे या क्रिया करणे शक्य होईल.

केवळ डोळ्यांनी नियंत्रित करता येणाऱ्या या प्रकाराला 'आय सेन्सिंग' टेक्नॉलॉजी असे म्हणतात. डोळ्यांच्या हलाचालींवर नजर ठेवण्यासाठी एक कायनेक्ट स्टाइल सेन्सर असेल. संबंधित सेन्सरवर तुमची नजर रोखून डोळे वर्तुळाकार दिशेत फिरवून सेन्सरच्या माध्यमातून तुम्हाला टीव्हीवरील चॅनेल बदलणे, आवाज नियंत्रित करणे आणि टीव्ही चालू अथवा बंद करणे शक्य होईल. सेन्सरवर दीर्घ काळ असणारी नजरच केवळ वरील क्रिया करू शकेल, सेन्सरच्या खालील बाजूला आवाज नियंत्रित करण्याची बटणे असणार आहेत. सेन्सरवरील वरच्या दिशेला टीव्ही चालू अथवा बंद करण्याची सिस्टिम तर मध्यभागी चॅनेल सर्फिंगची सुविधा देण्यात आली आहे.

जर्मनीतील बर्लिन येथे सुरू असलेल्या इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांच्या जागतिक प्रदर्शनात हेअरतर्फे हे आय कंट्रोल टीव्ही लाँच केले गेले. या अत्याधुनिक टीव्हीमुळे इन्फ्रारेड तंत्रज्ञानावर आधारित रिमोट कंट्रोल टीव्ही कालबाह्य होण्याची शक्यता अधिक आहे.

* बहुभाषी शब्दकोश

एकाचवेळी इंग्रजी शब्दांचे मराठीत तमिळ किंवा हिंदी भाषेत भाषांतर करणे, एखाद्या शब्दासाठी आवश्यक त्या भाषेतील पर्यायी शब्द शोधणे तसेच भविष्यविषयक ज्ञान मिळविणे, सामान्यज्ञान पाहणे आणि ब्रेकिंग न्यूज पाहण्यासाठी www.dictionary.tamilcube.com ही वेबसाइट उपयुक्त आहे.

* श्रीनिवास खळे यांचा स्मृतिदिन

श्रीनिवास खळे यांच्या पहिल्या स्मृतिदिनानिमित्त 'हृदयेश आर्ट्स' या संस्थेतर्फे माटुंगा येथील षण्मुखानंद सभागृहात 'श्रीनिवास खळे संगीत रजनी' या विशेष कार्यक्रमाचे तीन सप्टेंबर या दिवशी करण्यात आले.

पं. हृदयनाथ मंगेशकर, यशवंत देव व मंगेश पाडगावकर यांनी त्यांच्या आठवणी जागवल्या. खळे यांची बोटे हार्मोनियमवर अखेपर्यंत सफाईने फिरत असत.

‘मनसा’कंपनीची निर्मिती असणाऱ्या ‘श्रीनिवास खळे संस्मरण’ या ध्वनिफितीचे प्रकाशन यावेळी झाले. त्यातील गाणी अजित परब आणि सायली जोशी यांनी गायली असून संगीत संयोजन कमलेश भडकमकर यांनी केले आहे. यावेळी ‘स्वरश्रीनिवास

१२वी आवृत्ती

डॉलर बहू

सुधा मूर्ती

अनुवाद

उमा वि. कुलकर्णी

१४००. पोस्टेज २५०

‘फार विचित्र आहे हा देश! ते एक रंगीबेरंगी कोळ्याचं जाळं आहे. तिथं नोकऱ्या आहेत, यंत्र-तंत्र आहे. सुख संपत्ती आहे, डॉलर्स आहेत. आपली माणसं त्यातल्या कशाला तरी बळी पडून तिथं जातात - पण माघारी यायला जमत नाही. तिथून जावं असा आपला देशही नाही. तिथून बाहेर पडण्यासाठी शेकडो खिडक्या आहेत, पण आत बोलावणारा एकही दरवाजा नाही. तिथल्या जीवनाची तुम्हाला कल्पना नाही. सेलमध्ये खरेदी करायची आणि डॉलरला चाळीसनं गुणायचं! असं जगणारी मंडळी सुखी असतात काय? तिथं हजार डॉलर्समध्ये सामान्य काम करत राहायचं आणि इथं चाळीस हजार रुपये पगार मिळतो असं सांगून भाव खायचा. तिथं डॉलर मिळविण्यासाठी आम्ही आपली माणसं, घर-दार सगळं सोडून, तिथल्या थंडी-वाऱ्याला तोंड देत राहतो, पण तिथल्या समाजाचं अविभाज्य अंग होऊ शकत नाही. फारच महाग पडतो हा डॉलर! पण हे भारतात कुणालाही समजत नाही. पैशाच्या दलदलीत सापडलोय आम्ही! आमच्या लायकीपेक्षा फार उत्तम नोकरी मिळते तिथे. जाती, भाषा यांचं राजकारण नाही तिथे. सुखानं आपलं आपण काम करू शकतो. तिथलं सगळं सोडून मी इथं आलो तर आणखी दुःखी होईन.’

पुरस्कार' खळे यांच्याकडे १२ वर्षे संगीत संयोजन करणाऱ्या कमलेश भडकमकर यांनाच देण्यात आला. ५१ हजार रुपये रोख आणि स्मृतिचिन्ह असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. खळे यांना सांगितिक आदरांजली अर्पण करण्यासाठी या कार्यक्रमात पं. हृदयनाथ मंगेशकर, राधा मंगेशकर, भरत बलवल्ली, राहुल देशपांडे, शौनक अभिषेकी, साधना सरगम, स्वप्नील बांदोडकर, अजित परब, सायली जोशी, मंदार आपटे यांनी गाणी सादर केली.

श्रावणात घननिळा, शुक्रतारा मंदवारा, लाजून हासणे, जेव्हा तुझ्या बटांना आदी असंख्य गोड गाणी खळे-पाडगावकर जोडीने मराठी संगीतविशाला दिली असून या गाण्यांच्या आठवणी स्वतः पाडगावकरांनी उलगडून दाखवल्या.

*** 'विश्व मराठी साहित्य संमेलन' नव्हे, 'मराठी साहित्य-संस्कृती संमेलन'**

टोरांटो येथे चौथे 'विश्व मराठी साहित्य संमेलन' 'मराठी साहित्य-संस्कृती संमेलन' या नावाने साजरे करण्यात आले आहे. अखिल भारतीय मराठी साहित्य महामंडळाने आक्षेप घेतल्यामुळे टोरांटोच्या मराठी भाषिक मंडळाने साहित्य संमेलनाचे नाव बदलून ३१ ऑगस्ट ते २ सप्टेंबर या कालावधीत हे संमेलन पार पाडले.

हे संमेलन अखिल भारतीय मराठी साहित्य महामंडळ आणि टोरांटो येथील मराठी भाषिक मंडळ यांच्या संयुक्त विद्यमाने होणार होते. त्यामुळे त्याला चौथे विश्व मराठी साहित्य संमेलन असे नाव देण्यात आले. मात्र महामंडळ आणि मराठी भाषिक मंडळ यांच्यात मानापमान नाट्य रंगले. 'आलो तर आम्ही सर्व येऊ, नाहीतर कोणीच नाही' असे महामंडळाने जाहीर केले तर 'याल तर तुमच्यासह नाहीतर तुमच्याविना' असे सांगत संमेलन ठरल्यानुसार होणारच, अशी भूमिका संयोजकांनी घेतली.

टोरांटोतील लिब्रिंग आर्ट्स सेंटर, मिसिसागा, ऑटारिओ येथे होणाऱ्या मराठी साहित्य संस्कृतीच्या या उत्सवात सांस्कृतिक कार्यक्रम, नाटके, संगीत नृत्याविष्कार असे विविध कार्यक्रम झाले.

*** रामकृष्णन, विजयराघवन यांना 'फिरोदिया पुरस्कार'**

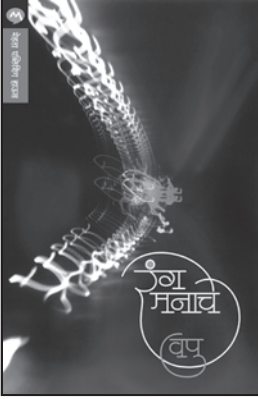
विज्ञानात मोलाचे योगदान देणाऱ्या भारतीय शास्त्रज्ञांना देण्यात येणारे 'एच. के. फिरोदिया पुरस्कार' यंदा डॉ. टी. व्ही. रामकृष्णन आणि डॉ. के. विजयराघवन यांना १ ऑक्टोबर रोजी बालगंधर्व रंगमंदिरात आयोजित कार्यक्रमात इस्रोचे माजी अध्यक्ष व नियोजन आयोगाचे सदस्य (विज्ञान) डॉ. के. कस्तुरीरंगन यांच्या हस्ते देण्यात आले.

डॉ. रामकृष्णन हे सैद्धांतिक भौतिकी विज्ञान शास्त्रज्ञ म्हणून ओळखले जातात.

इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्सच्या फिजिक्स विभागाचे ते असोसिएट असून, वाराणसीच्या बनारस हिंदू विद्यापीठात प्रोफेसर म्हणूनही कार्यरत आहेत. दोन लाख रुपये, चषक आणि गौरवपत्र असे पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

डॉ. विजय राघवन बंगळूर येथील टीआयएफआरमधील नॅशनल सेंटर फॉर बायोलॉजिकल सायन्सचे मान्यवर प्राध्यापक व संचालक आहेत. लाइफ सायन्सेसमध्ये

१२वी आवृत्ती

रंग मनाचे

व. पु. काळे

२००४. पोस्टेज २५४

प्रत्येक नव्या अनुभवाचं नातं - अंगावर काटा किंवा रोमांच उठवणाऱ्या केवळ एका क्षणाशी असतं. दुसऱ्याच क्षणी तो अनुभव जुना झालेला असतो. तो क्षण आनंदाचा असो की दुःखाचा. प्रत्येक क्षणाचा, अनुभवाचा रंगही अलग आणि अनुभूतीही अलग. वेदनेच्या स्पर्शानं व्यक्तीनुरूप मनाच्या सप्तरंगाचं दर्शन घडतं. कधी वेदनेतून अत्युच्च मनःसामर्थ्याचं इंद्रधनुष्य झळाळतं, तर कधी निराशेच्या काळ्या रंगाचं साम्राज्य पसरतं. ज्या क्षणी हा वेदनेचा स्पर्श होतो, त्या क्षणातच बिजलीप्रमाणे मनाचे हे रंग झळाळून उठतात. या मनाच्या विविध रंगछटांचं दर्शन वपुंच्या या पुस्तकातून घडतं. यातल्या प्रत्येक कथेतला वेदनेचा अंतःस्रोत वाचकांना वेदून टाकतो. या वेदनेसह जगणाऱ्या मनस्वी व्यक्तींच्या मनस्वी कथा अंतर्मुख करणाऱ्या.... स्वतःलाच शोधायला लावणाऱ्या....

केलेल्या संशोधनाबद्दल त्यांना गौरविण्यात येत आहे.

*** 'आम्ही राजे पुण्याचे' पुस्तकाचे प्रकाशन**

पुण्याचे वाटोळे हे फक्त बिल्डरांनी केले नाही. १९८० साली जो सिलिंग अँक्ट आला त्याला कोणी विरोध केला नाही. त्याला जर विरोध झाला असता तर बिल्डरांचा भस्मासूर निर्माण झाला नसतो. जो भरडला जातोय असा मध्यमवर्गीय माणूसच जागरूक नाही असे मत प्रसिद्ध बांधकाम व्यावसायिक डी.एस.कुलकर्णी यांनी व्यक्त केले.

उत्कर्ष प्रकाशनतर्फे लेखक सुधाकर जोशी यांच्या 'आम्ही राजे पुण्याचे' या पुस्तकाचे प्रकाशन डी.एस.कुलकर्णी यांच्या हस्ते झाले. ज्येष्ठ व्यंगचित्रकार मंगेश तेंडुलकर, जेष्ठ पत्रकार अरुण खोरे, उत्कर्ष प्रकाशनचे जोशी यावेळी उपस्थित होते.

डी.एस.कुलकर्णी म्हणाले, "घरे का महाग होतात याच्या मुळाशी कोणी जात नाही. शहरामध्ये स्थलांतरितांचा प्रश्न मोठा आहे. आज एका कुटुंबात तीन पिढ्या राहात असतील, तर या वाढत्या लोकसंख्येचा विचार लक्षात घेऊन डेव्हलपमेंट प्लॅन तयार करायला पाहिजे होता. आज तो दिसत नाही. अमेरिकेसारख्या देशात २०० किलोमीटरच्या अंतरावर गावे वसविण्यात आली आहेत. आपणही ही संकल्पना राबविली तर शहरातील बरेचसे प्रश्न सुटतील."

तेंडुलकर म्हणाले, "आपण पुणेकर सॉफ्ट टारगेट बनलो आहोत. अस्तित्वासकट जगणे महत्त्वाचे असते. जे जे काही होते ते आजूबाजूच्या परिस्थितीतून आले आहे. मात्र आयुष्य जगत असताना प्रत्येकाने आपल्यामुळे दुसऱ्याला कमीत कमी उपद्रव करेन, हे ठरवणे गरजेचे आहे."

सुधाकर जोशी यांनी पुस्तक लिहिण्यामागची भूमिका स्पष्ट केली. सु.वा.जोशी यांनी प्रास्ताविक केले. हेमा जोशी यांनी कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले.

*** व्ही. शांताराम यांच्या चित्रपटाने उद्घाटन**

दिल्ली बुक फेअर २ सप्टेंबरपासून सुरू झाले. पहिल्या दिवशी ज्येष्ठ दिग्दर्शक व्ही.शांताराम यांच्या १९३७ च्या 'दुनिया ना माने' या चित्रपटाचा विशेष खेळ भारतीय बोलपटांना शंभर वर्षे पूर्ण झाल्याबद्दल दाखविण्यात आला.

भारतीय सिनेमा बोलू लागल्यानंतर प्रदर्शित झालेला हा चित्रपट शांताराम यांच्याच प्रभात कंपनीने तयार केला होता. ज्येष्ठ मराठी लेखक ह.ना.आपटे यांच्या 'न पटणारी गोष्ट' या मराठी कादंबरीवर हा चित्रपट आधारित आहे. या चित्रपटाच्या विशेष खेळाला प्रेक्षकांचा अमाप प्रतिसाद मिळाला.

* गणपती माहिती पुस्तकाचे प्रकाशन

राज्यातील प्रमुख गणपतींची माहिती देणाऱ्या पुस्तकाचे प्रकाशन मंडई गणपती मंडळाचे मार्गदर्शक वसंत थोरात यांच्या हस्ते करण्यात आले. या प्रसंगी अशोक गोडसे, भोलाशेठ वांजळे, गणेश भिंताडे, कांचन सातपुते, निवृत्ती जाधव व राहुल सूर्यवंशी उपस्थित होते. 'संस्कार भक्तिधारा' या त्रैमासिकाद्वारे हे पुस्तक तयार करण्यात आले आहे.

* अत्रे म्हणजे तळपता सूर्य

'मराठी साहित्यातला तळपता सूर्य म्हणजे आचार्य अत्रे. त्यांच्या साहित्यकृतींनी

७वी आवृत्ती

चतुर्भुज

व. पु. काळे

१०००. पोस्टेज २५०

‘दोनाचे चार हात’ झाले, की, सगळ्या चिंता मिटल्या...

हा एक समज, पण आयुष्याचे खरे सूर तर इथूनच झिरपू लागतात. रोजच्या जगण्यातली मोठी-मोठी स्थित्यंतरं...

भावनिक, मानसिक आंदोलनं... आणि सुखाची आवर्तनं...

हे सगळं गुंफून राहतं केवळ ‘लग्न’ या शब्दाभोवती!

‘चतुर्भुज’ कथेतला चिंतातूर वर,

‘चुडा’ मधील वधुपक्षाची केविलवाणी दैना,

‘अंतर’ मधल्या दोन मैत्रिणींची

लग्नामुळे पालटलेली आयुष्यं आणि ‘बलिदान’ मधील नियतीच्या फेऱ्यात अडकलेली बायको... आपल्याच आजूबाजूची ही पात्रं खास ‘वपु’ शैलीतून अवतरलेली...

त्यांच्या बहारदार लेखणीतून

बहरलेली...

महाराष्ट्रावर कधीही न फेडता येणारे उपकार केले आहेत,' असे गौरवोद्गार सार्वजनिक बांधकाम मंत्री छगन भुजबळ यांनी काढले.

कऱ्हा नदीच्या काठी सासवड येथे अत्रे विकास प्रतिष्ठान व महाराष्ट्र साहित्य परिषद यांच्यातर्फे अत्रे सांस्कृतिक भवनात पंधराव्या मराठी साहित्य संमेलनाचे आयोजन करण्यात आल. संमेलनाध्यक्ष डॉ. रावसाहेब कसबे, स्वागताध्यक्ष भाऊसाहेब शिंगाडे, पुण्याच्या महापौर वैशाली बनकर, आमदार विजय शिवतारे, नगराध्यक्षा मीना वढणे, उपनगराध्यक्ष संदीप जगताप, महाराष्ट्र साहित्य परिषदेच्या सासवड शाखेचे अध्यक्ष रावसाहेब पवार, अत्रे विकास प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष विजय कोलते, माजी आमदार अशोक टेकवडे, उपाध्यक्ष जय पुरंदरे आदी व्यासपीठावर उपस्थित होते.

भुजबळ म्हणाले, 'मराठा, नवयुग, जयहिंद या दैनिकांमधून ते संयुक्त महाराष्ट्राची चळवळ जगले. उभा महाराष्ट्र त्यांनी जागविला. भाषावर प्रांतरचना हा राज्यनिर्मितीचा गाभा ठरवणाऱ्यांनी मुंबईसह महाराष्ट्र ही कल्पना केवळ मराठीच्या द्वेषापोटी बाजूला केली. कन्नमवार, नेहरू, यशवंतराव चव्हाण, मोरारजी देसाई आदींनी मराठीच्या मुळावर उठणारे निर्णय घेऊन झोप उडविली, त्यांच्यावर अत्रे तुटून पडले. उत्कटता हा अत्रे यांचा स्थायीभाव होता, असे पु.ल.नेहमी सांगायचे.'

अत्रे यांचे भाषण ज्यांनी ऐकले, पाहिले ते कृतार्थ आहेत, असे संमेलनाध्यक्ष डॉ. कसबे यांनी सांगून साहित्य कशाला म्हणावे हे उलगडून सांगितले. 'सर्वसामान्यांचे ज्यात प्रतिबिंब दिसते ते साहित्य. कबीर, मीरा, सगुण, बहिणाबाई, अत्रे, जोतिबा फुले, डॉ. आंबेडकर यांनी जीवनात संघर्ष करून तत्कालीन परिस्थितीविरोधात बंड केले म्हणून ते साहित्य अजरामर ठरते.'

* 'कुर्यात सदा मंगलम' पुस्तकाचे प्रकाशन

इंदूरच्या लेखिका शोभा तेलंग लिखित 'कुर्यात सदा मंगलम' या पुस्तकाच्या द्वितीय आवृत्तीचे प्रकाशन नुकतेच महाराष्ट्र साहित्य परिषद येथे झाले. गप्पाष्टककार डॉ. संजय उपाध्ये, ज्येष्ठ समुपदेशक डॉ. राजेंद्र साठे, बुकमार्क पब्लिकेशन्सचे पराग पिंपळे, वर्षा पिंपळे, नीरजा आपटे आदी यावेळी उपस्थित होते. तरुणांना विवाहपूर्व समुपदेशन अशी या पुस्तकाची थीम आहे.

* मंगला म्हैसकर यांच्या पुस्तकाचे प्रकाशन

साहित्य समन्वय महासंघ, रसिक साहित्य मंडळ आणि स्नेहदीप कलामंच यांच्यातर्फे अॅड.प्रमोद आडकर यांच्या हस्ते मंगला म्हैसकर यांनी लिहिलेल्या 'पारिजात', 'चांदोबाची शाळा' आणि 'आषाढी' या तीन पुस्तकांचे आणि प्र. माधवी

कवी यांच्या उपयोजित नीतिशास्त्र आणि सार्थ ललिता सहस्रनाम या पुस्तकांचे प्रकाशन करण्यात आले.

*** प्रसाद बन वाङ्मय पुरस्कारासाठी पुस्तके पाठविण्याचे आवाहन**

गेल्या अकरा वर्षांपासून मराठी भाषेतील उत्कृष्ट पुस्तकासाठी लेखकाला प्रसाद बन महाराज होटाळेकर यांच्या स्मरणार्थ पुरस्कार देण्यात येतात. त्याचबरोबर साहित्य व संशोधन क्षेत्रातील कार्य लक्षात घेऊन एका ज्येष्ठ साहित्यिकाला मातोश्री पद्मिनीबाई बन साधनासन्मान देण्यात येतो. प्रत्येकी ११,१११/-रु., शाल आणि श्रीफळ असे पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

१७ फेब्रुवारी २०१३ रोजी पुरस्कार वितरण होणार आहे. साधना सन्मानासाठी साहित्य क्षेत्रातील व्यक्ती-संस्था संपूर्ण परिचयपत्रासह लेखक/संशोधकांची शिफारस करू शकतील. सोबत लेखकाच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाविषयी टिपण पाठवावे.

वाङ्मय पुरस्कारासाठी लेखक/प्रकाशकांनी दि. १ जुलै २०११ ते ३० जून २०१२ या कालावधीत प्रकाशित झालेली पुस्तके दि. ३० ऑक्टोबर २०१२ पर्यंत पाठवावीत. डॉ. अच्युत प्रसाद बन, प्रसाद हॉस्पिटल परिसर, बोरबन, गोवर्धनघाट रोड, नांदेड. फोन - ९४२२१७३६७६ □

८वी आवृत्ती

वैज्ञानिक खेळणी

डी. एस. इटोकर

८००. पोस्टेज २५०

ज्या मुलांना काही तरी, करावेसे वाटते; पण नक्की काय करावे, हे त्यांना, किंवा त्यांच्या पालकांना सांगता येणार नाही, त्यांच्यासाठी हे पुस्तक, नक्कीच मार्गदर्शक ठरेल व ही 'वैज्ञानिक खेळणी', तयार करता-करता त्यांमागील सिद्धान्तांचा संबोध स्पष्ट होईल...

विशेष वार्ता

* 'गीतांजली' पुस्तकाचे प्रकाशन

मेहता पब्लिशिंग हाऊस प्रकाशित, डॉ. अमिता गोसावी अनुवादित 'गीतांजली' या रवींद्रनाथ टागोर यांच्या कविता संग्रहाचा प्रकाशन समारंभ ९ सप्टेंबर रोजी मिरज येथे प्रसिद्ध कवयित्री डॉ. अरुणा ढेरे यांच्या हस्ते पार पडला.

विश्वकवी रवींद्रनाथ टागोरांच्या 'गीतांजली'च्या मराठी अनुवादाचे प्रकाशन ज्येष्ठ कवी डॉ. अरुणा ढेरे यांच्या हस्ते झाले. या प्रसंगी डॉ. अमिता गोसावी, प्रभाताई गोसावी, अनिल मेहता, प्रा. अविनाश सप्रे उपस्थित होते.

डॉ. अरुणा ढेरे म्हणाल्या, “पुस्तकाचा म्हणजे आनंदाचा उत्सव आहे; प्रत्येकाने तो एकदा तरी अनुभवायला हवा. हा अनुवाद म्हणजे एखादी छोटी होडी घेऊन रवींद्रनाथांचा ज्ञानसागर पार करण्याचा प्रयत्न आहे. त्यांच्या कवितेतून प्रत्येकवेळी नव-नवा अर्थ गवसतो. त्यामुळे त्यांचा अनुवाद करणे हे जबाबदारीचे, धोक्याचे आणि नाजूक काम आहे. रवींद्रनाथांच्या कवितांमधून जगण्याचे बळ मिळते. बंगाली भाषेत कवितांचा नाद असतो; मराठी अनुवादातही तो ठिकठिकाणी जाणवतो.”

डॉ. गोसावी म्हणाल्या, “रवींद्रनाथांच्या गीतांजलीने अनेक वर्षांपासून मला वेड लावले होते; बंगाली येत नसल्याने त्याचा अनुवाद करता येत नव्हता. काही वर्षांपूर्वी त्याची इंग्रजी आवृत्ती गवसली आणि झपाटलेपणाने मी ‘गीतांजली’चा अनुवाद केला.”

श्री. अनिल मेहता म्हणाले, “रवींद्रनाथांना नोबेल पुरस्कार मिळाला याचे हे शताब्दी वर्ष आहे. याच वर्षात गीतांजलीचा मराठी अनुवाद प्रकाशित करता आला याचा आनंद आहे.” कार्यक्रमाला डॉ. प्रभाताई गोसावी, शिशिर गोसावी आदी उपस्थित होते. सौ. अनघा भडभडे यांनी सूत्रसंचालन केले.

* नॉर्वेतील चर्चासत्रात सुनील मेहता

नोबेलची राजधानी मानल्या जाणाऱ्या नॉर्वेत कल्चरल एक्स्चेंज प्रोग्रॅम अंतर्गत परिषद झाली. त्यात मराठीतील पुस्तकांचे प्रेझेंटेशन झाले.

ज्येष्ठ साहित्यिक रणजित देसाई, आनंद यादव, शिवाजी सावंत, विश्वास पाटील यांच्या साहित्यकृतींनी वाचकांच्या मनावर एकेकाळी अधिराज्य गाजविले. आनंद यादवांच्या ‘नटरंग’ कादंबरीवर अलीकडेच निघालेल्या चित्रपटातील गुणाचे पात्र रसिकांच्या मनावर आजही ठसून बसले आहे. प्रभाकर पेंढारकरांच्या रारंग ढांग मधून बर्फाच्या प्रचंड पहाडांशी टक्कर देत ड्युटी बजावत असताना तेवढीच संवदेनशीलता जपणारे शेरदिल जवान आठवतात आणि विश्वास पाटील यांनी संभाजीमधून उभा केलेला ‘शेर का बच्चा’ आजही अंगावर रोमांच उभे करतो. रणजित देसाईच्या ‘स्वामी’ ने तर खपाचे विक्रम प्रस्थापित केले. आता या मराठी साहित्यकृती देशाच्या सीमा ओलांडून परदेशी चालल्या आहेत.

भारत आणि नॉर्वे दरम्यान कल्चरल एक्स्चेंज प्रोग्रॅम अंतर्गत झालेल्या चर्चासत्रात मराठीतील या पुस्तकांचे प्रेझेंटेशन झाले.

नोर्लाच्या विदेश विभागाच्या सहकार्याने नॉर्वेजियन लिटरेचर अँडॉड (NORLA) संस्थेने आयोजित केलेल्या चर्चासत्रासाठी भारतातील विविध भाषांतील पाच प्रकाशकांना निमंत्रित केले होते. त्यात ‘मेहता पब्लिशिंग हाऊस’चे श्री. सुनील मेहता हे एकमेव मराठी प्रकाशक उपस्थित होते. नॉर्वेजियन भाषांतरासाठी मेहता पब्लिशिंगने कादंबरी,

आत्मकथन, दलित साहित्य अशा विविध प्रकारातील साहित्यकृतींची निवड केली होती. या पुस्तकांबद्दलची माहिती नॉर्वेजियन प्रकाशकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी उत्तम कॅटलॉग तयार केला गेला.

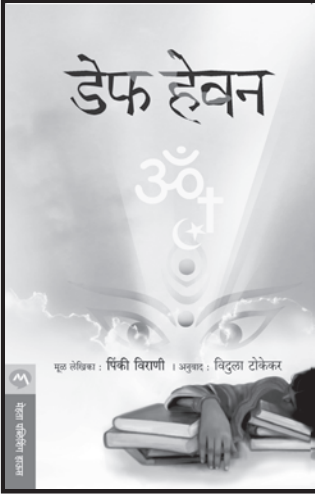
सुनील मेहता यांनी मराठी साहित्यासंदर्भातील परिषदेत प्रेझेंटेशन केले. त्यात वि. स. खांडेकर यांची 'ययाती', शिवाजी सावंत यांची 'मृत्युंजय', रणजित देसाई यांची 'स्वामी', 'पावनखिंड' आणि 'श्रीमान योगी', आनंद यादव यांची 'झोंबी' आणि 'नटरंग', प्रभाकर पेंढारकर यांची 'रारंग ढांग', विश्वास पाटील यांची 'संभाजी', राजन गवस यांची 'भंडारभोग', मंजुश्री गोखले यांची 'तुक्याची आवली' या कादंबऱ्यांसह डॉ. सुनीलकुमार लवटे यांचे 'खाली जमीन वर आकाश' आणि नसीमा हुरजूक यांची 'चाकाची खुर्ची' या आत्मचरित्रांचा समावेश होता.

याशिवाय, लक्ष्मीबाई टिळक यांचे 'स्मृतिचित्रे', व्यंकटेश माडगुळकर यांचे 'करुणाष्टक', गो. नी. दांडेकर यांचे 'मोगरा फुलला', जयवंत दळवी यांचे 'महानंदा', वि. स. वाळिंबे यांचे 'नेताजी', भा. द. खेर यांचे 'चाणक्य', दया पवार यांचे 'बलुतं', अनिल अवचट यांचे पुण्याची 'अपूर्वाइ', स्वाती चांदोरकर यांचे 'युथनेशिया', या साहित्यकृतींचा समावेश होता.

नॉर्वेजियन लेखकांच्या गाजलेल्या काही पुस्तकांचे इंग्लिश अनुवाद प्रकाशित करण्याचे हक्क देखील मेहता पब्लिशिंग हाऊसला मिळाले आहेत.

नवे कोरे

डेफ हेवन

पिंकी विराणी

अनुवाद

विदुला टोकेकर

किंमत २४०रु. /पोस्टेज ३०रु

‘स्वर्ग’ हेच निर्वाण आहे, याचा काही पुरावा नाही. मोक्षही नाही. कारण तुमचं अस्तित्व जर असेल, अगदी जरी आत्म्याच्या रूपात असेल, तरी तुम्हाला जन्म-मरणाच्या फेऱ्यातून सुटका प्राप्त झालेली नाही.

आता मला वाटू लागलयं : ‘स्वर्ग ही आनंदी जागा तरी आहे का?’ किंवा ते एवढं महत्वाचं नसेल.

मृत्यूनंतर काय होतं याच्या काळजीपेक्षा त्याच्या आधीच्या मूलभूत गोष्टी महत्वाच्या.

सुख, आनंद हा जीवनाचा हेतू.

एक चांगला मनुष्य असणं, हा सुखाचा मार्ग.

चांगल्या माणसाची व्याख्या म्हणजे ज्याच्याकडे दोन्ही असतं.

बाह्य चांगली वर्तणूक, म्हणजे सहानुभूती आणि एक निरोगी नीतिमान अंतरंग म्हणजे आत्म्याचा मोठेपणा!

अॅडव्हेंचर इन रीडिंग

लक्ष्मीकांत देशमुख

लेखन ही जशी कला आहे, तशीच वाचन ही देखील कला आहे. जर लेखन ही नवनिर्मिती असते, तर वाचन ही पण पुनर्निर्मिती असते. सध्या मराठी, हिंदी, इंग्रजी साहित्यामध्ये नवेनवे प्रयोगशील धुमारे फुटलेले दिसतात. कधी नव्हे ते लेखनक्षेत्राला ग्लॅमर प्राप्त झाले आहे व चांगल्या अर्थाने लेखकही 'पेज ग्री'चे सेलिब्रेटीज झाले आहेत.

पण वाचनाचं काय? वाचकाचं काय?

लेखक जे लिहितो, जी नवनिर्मिती करतो, ती तेवढ्याच ताकदीने, तेवढ्याच तरलतेने पकडण्याची वाचकांची ताकद आहे का? किंबहुना कसे वाचावे हे त्यांना शिकवले जाते का? किंवा असे शिकवता येणं शक्य आहे का? किती वाचकांना अर्थपूर्ण व निर्मितीक्षम वाचनाची गुरुकिल्ली सापडली आहे? वाचनाचा जो आनंद असतो, त्याची प्रतवारी इतर कला प्रकारापेक्षा म्हणजेच नाटक-चित्रपट पहाणे, संगीत ऐकणे, चित्र-शिल्पकलांचा आस्वाद घेणे यातून मिळणाऱ्या आनंदापेक्षाही वेगळी, उच्चतर आहे. जर लेखन ही प्रतिभेसोबत कष्टसाध्य कला असेल, तर वाचनासाठीही संवेदनक्षमतेसोबत सजग आस्वादकता लागते. ती प्रयत्नपूर्वक आत्मसात करावी लागते आणि ती शालेय जीवनात भाषा विषय अभ्यासताना शिकवता येऊ शकते.

पण आपल्या देशात भाषा शिकवताना वाचनकला शिकवावी लागते आणि वाचनाची अभिरुची वृद्धिंगत करित उच्च प्रतीचा आस्वादक आनंद अनुभवण्याचे शिक्षण द्यावे लागते याचे साधे भान पण नाही. परदेशात मात्र इंग्रजी भाषा, कथा, कविता, नाटक व कादंबरी कशी वाचावी, आस्वादावी व चिकित्सा करावी याचे शिक्षण दिले जाते आणि ते किती रंजक व आनंददायी असते हे मला अॅडव्हेंचर इन रीडिंग या पुस्तकामालेचे खंड वाचताना जाणवले, अनुभवास आले.

माध्यमिक शाळेत इंग्रजी साहित्य कसे वाचावे व त्याचा चिकित्सक अभ्यास कसा करावा हे निवडक कथा, संक्षिप्त स्वरूपातील कादंबरी व नाटक-एकांकिकांद्वारे या दोन खंडांत विशद केले आहे. ते वाचकांसाठी सेल्फ हेल्प - स्वयंविकास मार्गदर्शक आहे, तर विद्यार्थ्यांनी साहित्याचा आस्वाद कसा घ्यावा हे समजावून सांगण्यासाठी शिक्षकांसाठी उपयुक्त आहे.

या दोन्ही खंडांत लघुकथा विभाग असून, त्यात ओ'हेन्ही, एडगर ऍलन पो यासारख्या जगप्रसिद्ध लेखकांच्या दहा निवडक लघुकथा आहेत. त्यांचा आस्वाद कसा घ्यावा याची प्रक्रिया स्पष्ट करताना 'कथेचे बारकाईने वाचन' हे टिपण नेमके विवेचन करणारे आहे. जीवनातील एखादा छोटसा प्रसंग, क्षण वा विचारधागा पकडणारा कथा हा साहित्यप्रकार आहे. कथा हा जरी लवचिक साहित्य प्रकार असला तरी त्यात कथानक (प्लॉट), पात्रे (कॅरॅक्टर्स), लेखकाची भूमिका (पॉइंट ऑफ व्ह्यू), स्थळ-काळ (सेटिंग) आणि आशयसूत्र (थीम) हे घटक असतात; असे विवेचन करून कथा कशी वाचावी हे एकेका कथेचे विश्लेषण करून दर्शविले आहे. कथेच्या मार्जिनमध्ये एका सजग वाचकाच्या टिपण्या (नोट्स) दिल्या आहेत.

'द गिफ्ट' या कथेच्या मार्जिनमध्ये दिलेल्या व खाली उद्धृत केलेल्या या नोट्स बोलक्या आहेत.

"How is the Author going to make use of this problem in the story?"

"The climax, the most exciting part of the story, resolves the problem in a logical and satisfying way."

यानंतर कथेचे विश्लेषण आणि कथावाचनाची सूत्रे यांचा विचार केला आहे. त्यात अपरिचित शब्दांचे अर्थ समजून लेखकाने कथेमध्ये कसे समर्पकपणे वापरले आहेत, कथेची मध्यवर्ती कल्पना कोणती, तिचा पडताळा मनाशी कसा वाचकाने घ्यावा, याचे दिग्दर्शन केले आहे. ते वाचनप्रक्रिया समृद्ध करणारे आहे. प्रत्येक कथेनंतर "Reading check", "Analysing & interpreting the story", "Literary elements", "Language and vocabulary", "Creative writing" अशा विविध अंगांनी रसास्वाद कसा घ्यावा हे मार्मिकपणे दाखवले आहे. या सर्व आयुधांचा वापर करून साहित्यप्रेमी शिक्षक कथा-कविता शिकवू लागले, चिकित्सकपणे आस्वाद घेण्यास प्रवृत्त करू लागले तर विद्यार्थ्यांना वाड्मयाची व वाचनाची गोडी लागेल. एकूणच ग्रंथव्यवहार समृद्ध होईल!

आज मोठ्या प्रमाणावर वाचकांचीही संख्या वाढली आहे. पण पुस्तक वाचून नुसतंच छान, भंकस, कंटाळवाणे वा भिकार म्हणण्याऐवजी त्याचा अधिक अर्थपूर्ण आस्वाद घेण्यासाठी 'अॅडव्हेंचर फॉर रीडर्स' सारखी पुस्तके उपयोगी पडतात. वाचन ही एक आनंददायी क्रीडा आहे, जग व माणसं जाणण्याची कला आहे व जगण्याचा एक अर्थपूर्ण व्यवहार आहे. त्यापासून मोठा मानवी समूह ज्या देशात अलग असतो, त्या देशाचे भवितव्य फारसे उज्वल नसते असे मला वाटते.

'अॅडव्हेंचर फॉर रीडर्स' या पुस्तकातील वाचन का व कसं करायचं, याचा वस्तुपाठ आपल्या वाचनानंदाच्या कक्षा वाढवणारा आहे.

असे प्रयोग मराठी व भारतीय भाषांत व्हायला हवेत.

laxmikant05@yahoo.co.in

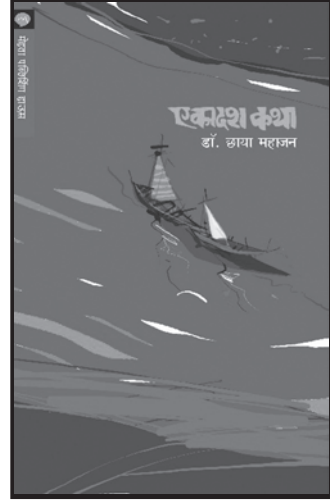
□

नवे कोरे

एकादश कथा

डॉ. छाया महाजन

किंमत १४०रु. /पोस्टेज २०रु

आणि तो भास्कर...

माझा नवरा?

कोण लागतोय ग तुझा?

तो कुजट छातीचा पिंजरा... तो किडका माणूस...

कोण तुझा? तुझ्या नावाला लागणारा कलंक झाकला त्याने
म्हणून केवढी किंमत दिलीस? तुम्ही काय किंमत चुकवणार?

किंमत चुकवतेय मी...!

माझ्या शरीराची किंमत!

मन मेलं माझं. मला ना घर आहे ना आईबाप.

तो मला नांदवणार नाही या भीतीने आलात तुम्ही.

माझी काळजी आहे म्हणून नाही. कशी आई आहेस तू?

पोटचा गोळा असा लोकांसाठी खाईत टाकलास?

कशाला शिकवलं मला?

कशाला सारखं स्वतःच्या पायावर उभं रहा म्हणत होतीस?

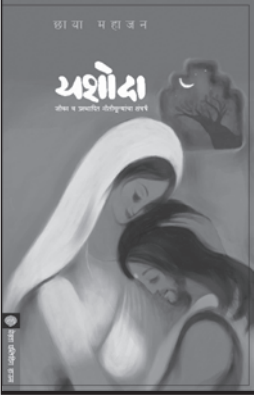
तुला मी तशी व्हायला नको होते ना?

नवे कोरे

डॉ. छाया महाजन

यशोदा

किंमत १३०रु./ पोस्टेज २०रु

एका क्षणात बाईसानं त्याला कवेत घेतलं. त्यांच्या कुशीत राधो शिरला, आणि बाईसांचं मन मायेच्या पहिल्या आवेगानं भरून गेलं. त्या स्पर्शासरशी कितीतरी वास त्यांच्या मनात जागे झाले होते. त्यांच्या अनाथपणाच्या साधर्म्यांनं त्यांच्या व्यथित आयुष्याचा वास... अंधाऱ्या माजघरातल्या पेटितल्या कपड्यांचा वास... कोवळ्या जिवाची कातडी कधीही न भोगलेल्या बाईसांनी माजघरातून मन ओढून काढलं. निष्पाप नवजात बालकाकडे कुतूहलानं पाहावं, तसं त्या राधोकडे पाहू लागल्या.

मुकुखावेगळा

किंमत १२०रु./ पोस्टेज २०रु

ती गेली. तिच्याबरोबर माझी उमेदच गेली. हजार वेळा तिच्या माहेरच्या गावी गेलो अन् फकिरासारखा गावभर भटकून एसटी स्टॅंडवर परत आलो. ती नाहीच आली... आशा वाटत होती.

पुढे तीही विझली.

ज्या क्षणी हे जाणवलं की, रमा माझी नाही, तो क्लेशाचा क्षण मात्र मी विसरलो नाही. त्या आठवणींनं अजून अस्वस्थ व्हायला होतं. हे सांगतानाही तसंच होतं, नंतर मात्र रूळच बदलले. मी तोच आहे. तसाच आहे. काय? पण 'इट इज ऑल लाईफ.'

*** साहित्य अकादमीचा बाबा भांड यांना बालसाहित्य पुरस्कार**

दिल्ली येथील साहित्य अकादमीतर्फे दिला जाणारा बालसाहित्य पुरस्कार या वर्षी बाबा भांड यांना १४ नोव्हेंबर रोजी प्रदान करण्यात येणार आहे. ५० हजार रुपये रोख आणि सन्मान चिन्ह असे पुरस्काराचे स्वरूप आहे. कथा, कादंबरी, प्रवासवर्णन या प्रकारात भांड यांनी लेखन केले आहे. त्यांच्या नऊ बालकादंबऱ्या प्रसिद्ध झाल्या आहेत.

*** राजीव गांधी शिरोमणी पुरस्कार धरू यांना प्रदान**

राजीव गांधी यांच्या जयंतीनिमित्त दिल्ली नागरिक एकता व शांतता संस्थेतर्फे या वर्षीचा 'राजीव गांधी शिरोमणी' पुरस्कार पुण्याचे उद्योजक राजकुमार धरू यांना नुकताच देण्यात आला.

पुण्यातील डी.जी. कॉर्पोरेशनचे संस्थापक राजकुमार धरू यांनी डी.जी.पॉवर व इन्फ्रास्ट्रक्चर या कंपनीच्या माध्यमातून दिलेल्या योगदानाबद्दल त्यांची निवड करण्यात आली.

*** आत्माराम भेंडे यांना पुरस्कार**

ज्येष्ठ नाट्यकर्मी आत्माराम भेंडे यांना यंदाचा नटवर्य प्रभाकर पणशीकर

रंगभूमी जीवनगौरव पुरस्कार सांस्कृतिक कार्यमंत्री संजय देवतळे यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने जाहीर केला. पाच लाख रोख, मानचिन्ह आणि मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. गेल्या सहा दशकांहून अधिक काळ मराठी रंगभूमीवर अभिनेता, दिग्दर्शक, निर्माता म्हणून भेंडे कार्यरत आहेत. त्यांनी 'इंडियन नॅशनल थिएटर' मधून कारकिर्दीस प्रारंभ केला. बबन प्रभू यांच्याबरोबर त्यांनी अनेक विनोदी, फार्सिकल नाटके सादर केली.

* छत्रपती शाहू महाराज पुरस्कार खेले यांना प्रदान

अखिल भारतीय क्षत्रिय गाडीलोहार समाजाचे नंदकुमार खेले यांना छत्रपती शाहू महाराज पुरस्कार नुकताच प्रदान करण्यात आला. स्मृतिचिन्ह, पुष्पगुच्छ असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. या वेळी सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करण्यात आला. खेले यांना यापूर्वी राज्यस्तरीय जीवनगौरव आणि राष्ट्रीय सन्मान देण्यात आला आहे.

* धीरजमल कटारिया यांना 'समाजभूषण' पुरस्कार

श्री पार्श्वनाथ दिगंबर जैन समाजाचे वार्षिक स्नेहसंमेलन नुकतेच पार पडले. यावेळी स्वातंत्र्यसैनिक धीरजमल कटारिया यांना संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. कल्याण गंगवाल यांच्या हस्ते 'समाजभूषण पुरस्कार' देण्यात आला. 'छोडो भारत' आंदोलनात कटारिया सहभागी होते. स्वातंत्र्यसैनिक म्हणून मिळणाऱ्या मानधनाचा उपयोग ते समाजकार्यासाठी करतात. यावेळी स्त्री जन्मावर आधारित 'ओस की एक बूँद सी होती है बिटिया' या कार्यक्रमाचे सादरीकरण झाले.

* लळित साहित्य पुरस्कार प्रदान

लळित रंगभूमी संस्थेतर्फे प्रसिद्ध साहित्यिक महावीर जोधळे यांच्या हस्ते राज्यस्तरीय लळित पुरस्कारांचे वितरण नुकतेच करण्यात आले. प्रतिभा सराफ, निशिगंधा घाणेकर, संध्या पाटील (कविता), देवेंद्र पुनसे (कथा), अपर्णा मोहिले (ललित), आनंद सोनार (चरित्र), सचिन निकम (एकांकिका) आणि रमेश तांबे (बालसाहित्य) यांना स्मृतिचिन्ह आणि मानपत्र देऊन गौरविण्यात आले. याप्रसंगी अभिनेते किशोर महाबोले आणि संस्थेचे अध्यक्ष कुंडलिक केदारी उपस्थित होते. मिलिंद बावा यांनी सूत्रसंचालन केले. किरण नरसाळे यांनी आभार मानले.

* 'आदर्श शाळा' पुरस्काराचे वितरण

कुल फाउंडेशन तर्फे प्र.द.कुलकर्णी यांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ सुरू करण्यात आलेल्या 'आदर्श शाळा पुरस्काराचे' वितरण नुकतेच डॉ. शंकर नवलगुंदकर यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी सातारा जिल्ह्यातील श्री कोल्हेश्वर विद्यालय व कला कनिष्ठ विद्यालय, पुनंद तालुक्यातील न्यू इंग्लिश स्कूल व पुण्यातील भावे प्राथमिक विद्यालय यांना आदर्श शाळा पुरस्काराने गौरविण्यात आले. तसेच 'सत्त्वशील पुरस्कार' पुण्यातील अभिनव विद्यालयाचे दयानंद घोटकर यांना, तर 'उपक्रमशील शिक्षक पुरस्कार' राजेश पाटील यांना प्रदान करण्यात आला.

* मातंग समाज संघटनेचे पुरस्कार

महाराष्ट्र राज्य मातंग समाज संघटनेच्या वतीने आयोजित लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे यांच्या नावाने दिला जाणारा यंदाचा राज्यस्तरीय पुरस्कार ज्येष्ठ विधीज्ञ उज्ज्वल निकम व ज्येष्ठ पत्रकार दिनकर रायकर यांना देण्यात आला. जिल्हास्तरीय पुरस्कार ज्येष्ठ साहित्यिक द.मा.मिरासदार, ग्राहक चळवळीतील कार्यकर्ते सूर्यकांत पाठक, क्रीडा क्षेत्रासाठी शांताराम जाधव, सामाजिक व राजकीय क्षेत्रासाठी प्रेम अडवाणी यांना, तर दलित व मातंग समाजासाठी कार्यरत असणारे भगवानराव सकट यांना २६ ऑगस्ट रोजी बालगंधर्व रंगमंदिर येथे गोपीनाथ मुंडे आणि प.पू.भैयूजी महाराज यांच्या उपस्थितीत पुरस्कारांचे वितरण झाले.

* गौरव पुरस्कार

बहुजन विकास महासंघाचा वर्धापन सोहळा आणि लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे जयंती यानिमित्त ता.१४ ऑगस्ट रोजी 'गौरव पुरस्कार' वितरण करण्यात आले. याप्रसंगी मुख्यमंत्री पृथ्वीराज चव्हाण, पाणीपुरवठा मंत्री लक्ष्मणराव ढोबळे, महापौर वैशाली बनकर, डॉ. नीलम गोऱ्हे, खासदार शिवाजीराव अढळराव पाटील, गजानन बाबर, आमदार विनायक निम्हण आदी उपस्थित होते.

* मोरेश्वर घैसास, वसंत गाडगीळ 'वृत्तविद्यारत्न पुरस्कार'ने सन्मानित

रामटेक येथील कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विद्यापीठाच्या वतीने आयोजित विद्वानसन्मानोत्सवात पुण्यातील वेदाचार्य मोरेश्वर घैसास गुरुजी आणि पंडित वसंतराव गाडगीळ यांना वृत्तविद्यारत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. नागपूर येथे केंद्रीय नियोजन आयोगाचे सदस्य डॉ. नरेंद्र जाधव यांच्या हस्ते या पुरस्काराचे वितरण झाले. या समारंभात डॉ.टी.एन.धर्माधिकारी, डॉ. भाग्यलता पाटसकर यांना 'वेदविभूषण', तर डॉ. शैलजा बापट यांना 'वेदान्तविभूषण' पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

कुलगुरु डॉ.पंकज चांदे, ज्येष्ठ पत्रकार मा.गो.वैद्य या वेळी उपस्थित होते.

* रामदास फुटाणे यांना समाजरत्न पुरस्कार

‘कोणत्या तरी जातीचा असणे हा गुन्हा नव्हे; पण जातीयवादी असणे योग्य नाही. जातिव्यवस्था असतानाही जातीयता कधीही न मानणारा वारकरी संप्रदायच आज सर्व जाती-धर्माना एकसंध ठेवू शकतो. या सर्वधर्मसमभावाच्या शिकवणीतच आपले व्यक्तिमत्त्व घडले,’ अशी भावना प्रसिद्ध वात्रटिकाकार रामदास फुटाणे यांनी व्यक्त केली.

समस्त नामदेव शिंपी समाज व श्री साईबाबा पब्लिक चॅरिटेबल ट्रस्ट, प्रति शिर्डी यांच्या संयुक्त विद्यमाने त्रिपुराचे राज्यपाल डॉ. डी. वाय. पाटील यांच्या हस्ते फुटाणे यांना बालगंधर्व रंगमंदिरात समाजरत्न पुरस्काराने गौरविण्यात आले. माजी खासदार श्रीनिवास पाटील, माजी आमदार उल्हास पवार, प्रसिद्ध कवी फ. मुं. शिंदे, कार्यक्रमाचे संयोजक माजी आमदार प्रकाश देवळे, संजय नेवासकर, प्रभाताई फुटाणे आदी या वेळी उपस्थित होते. पिंपरी-चिंचवड महापालिकेचे आयुक्त डॉ. श्रीकर परदेशी, उद्योजक मनोजकुमार फुटाणे, शिल्पकार विवेक खटावकर, नामदेव समाजोन्नती परिषदेचे अध्यक्ष सुधीर पिसे आणि डॉ. साधना खुर्द मान्यवरांचा विशेष सत्कार करण्यात आला.

फुटाणे म्हणाले, “आपल्या जातीपेक्षाही इतर जाती-धर्माच्या लोकांना आपल्याबद्दल काय वाटते, हे आपल्याला घडण्यासाठी महत्त्वाचे असते. आज आरक्षणामुळे अनेक जातींना विविध संधी मिळाल्या. त्यामुळे आरक्षण आहे तोपर्यंत दाखला लागेल आणि दाखला लागेल तोपर्यंत कोणत्या ना कोणत्या जातीचा असणे आवश्यक राहिल. पण याही स्थितीत सर्व समाजाला बरोबर घेऊन जाणारा समाज घडविण्यावर भर द्यावा लागेल.”

रामदास फुटाणे हे बहुआयामी व्यक्तिमत्त्व आहे. प्रारब्धापेक्षाही त्यांनी कार्य व कर्तृत्वावरच अधिक विश्वास ठेवला असे सांगून डॉ. पाटील म्हणाले, “कोणत्या जातीत जन्माला यावे हे आपल्या हातात नाही; पण जन्माला आल्यानंतर माणुसकीच्या धर्मावर विश्वास ठेवून कार्यरत राहिले पाहिजे.”

कमीत कमी शब्दात गहन आशय मांडणे हे फुटाणे यांच्या वात्रटिकांचे वैशिष्ट्य आहे. आपल्या शब्दांनी गुदगुल्या करायला लावणारा हा अनोखा भाष्यकार असल्याचे श्रीनिवास पाटील यांनी सांगितले.

‘मेघ असो, मेघ नसो, मोर नाचतोच आहे, पिसाऱ्यातील पिसांचा ढिगारा साचतोच आहे,’ अशा प्रकारचे फुटाणे यांचे व्यक्तिमत्त्व असल्याचे शिंदे यांनी सांगितले.

* रमेश दामले यांना जीवनगौरव पुरस्कार

क्रीडामहर्षी व स्वातंत्र्यसैनिक बा.प्रे.झंवर यांच्या स्मृतीनिमित्त दिला जाणारा 'क्रीडा जीवनगौरव पुरस्कार' यंदा महाराष्ट्रीय मंडळाचे सरचिटणीस रमेश दामले यांना देण्यात आला. अकरा हजार एकशे अकरा रुपये, स्मृतीचिन्ह व सन्मानपत्र असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

झंवर यांच्या स्मृतीनिमित्त दिला जाणारा प्रेरणा पुरस्कार यंदा वरिष्ठ क्रीडा प्रशिक्षक मोरेश्वर गुर्जर (जिम्नॅस्टिक्स), सुरेश दिनकर (खो-खो) आणि गुरबन्स कौर (अॅथलेटिक्स) आणि ज्येष्ठांच्या अॅथलेटिक्स स्पर्धेत राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ९८ पदके मिळविणारे ८६ वर्षांचे शंभूराव देशपांडे आणि निसर्गोपचार तज्ज्ञ डॉ. जितेंद्र आर्य अशा पाच जणांना देण्यात आला.

उल्लेखनीय कार्यासाठी वनराई, रक्ताचे नाते, माहेश्वरी समाज (विशेष परिवार) आणि माहेरवाट (स्त्रियांसाठीचा वृद्धाश्रम) या चार संस्थांना प्रत्येकी दहा हजार एक रुपये देण्यात आले. माजी खासदार श्रीनिवास पाटील, डॉ. कांतीलाल संचेती, भारतीय अॅथलेटिक्स महासंघाचे उपाध्यक्ष प्रल्हाद सावंत, एस.पी. कॉलेजचे प्राचार्य डॉ. दिलीप शेट आदी यावेळी उपस्थित होते.

बा. प्रे. झंवर हे एस.पी. कॉलेजमध्ये क्रीडा संचालक असताना ऑलिम्पिक दर्जाच्या स्विमींग टॅकची निर्मिती झाली. झंवर यांचा फोटोही या टॅकवर लावण्यात आला.

* वसुंधरा पंडित स्मृती पुरस्कार

मराठी संस्कृतीचे बाळकडू मला मिळाले आहे. महाराष्ट्र भूमी व मराठी संस्कृतीइतके कलेच्या जोपासनेसाठी पोषक वातावरण जगात कोठेही नाही. त्यामुळे महाराष्ट्राचा व मराठी संस्कृतीचा मला अभिमान वाटतो, महाराष्ट्राच्या संगीत क्षेत्राने अनेक मोठे कलाकार या देशाला दिले असून, भारतरत्न घडविले आहेत. या कलाकारांनी हिंदुस्थानी संगीताला खूप माठे केले आहे. माझ्या कलेची जडणघडण होण्यासाठी मराठी संस्कृतीची खूप मोठी मदत झाली. असे पखवाजवादक पं.भवानीशंकर यांनी म्हटले. पुरस्कार वितरणानंतर पं.भवानी शंकर यांच्या पखवाजवादानाचा कार्यक्रम झाला. त्यांनी शिवतांडव व रावणतांडव आपल्या वादनातून सादर केले.

* 'कोकणरत्न पुरस्कार'

कोकणवासीय महासंघाच्या वर्धापनदिनानिमित्त 'कोकणरत्न पुरस्कार' वितरण समारंभाचे आयोजन नुकतेच करण्यात आले होते. या वेळी डॉ.सतीश देसाई, कॅप्टन काशीराम चव्हाण, टेबल टेनिसपटू आश्लेषा बोडस, कलाक्षेत्रातील जयंत देवरे,

उद्योजक अरुण शेठ, पत्रकार चंद्रकांत चिवलेकर, सहायक पोलीस अधिकारी विठ्ठल चव्हाण, शिक्षिका सुरेखा मोरे अशा विविध क्षेत्रातील मान्यवरांना 'कोकणरत्न पुरस्कारा'ने गौरविण्यात आले.

* धोंडफळे यांना पुरस्कार प्रदान

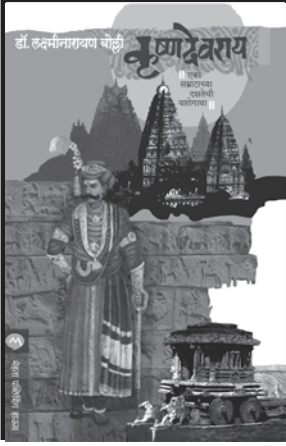
'कुंभार' हा चिखल, मातीत हात घालून सुंदर मूर्ती घडवितो, तेव्हा परमेश्वर हा त्या मूर्तीत नव्हे; तर कुंभाराच्या दोन्ही हातात असतो, असे प्रतिपादन ज्येष्ठ कृषितज्ज्ञ डॉ. बुधाजीराव मुळीक यांनी केले.

पर्वती येथील महालक्ष्मी सभागृहात शिल्पकार बी.आर.खेडकर प्रतिष्ठानतर्फे युवा शिल्पकार अभिजीत धोंडफळे यांना 'युवा शिल्पगौरव' पुरस्कार डॉ. विश्वनाथ कराड यांच्या हस्ते देण्यात आला. या प्रसंगी शिवशाहीर बाबासाहेब पुरंदरे, ज्येष्ठ शिल्पकार बी.आर.खेडकर, पत्रकार अनंत दीक्षित, उल्हास पवार, आमदार माधुरी मिसाळ, प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष सुरेश कोते व सुरेश हिरे उपस्थित होते. युवा शिल्पकारांचा विशेष सत्कारही करण्यात आला.

कराड म्हणाले, "विज्ञान, अध्यात्म व कलेच्या संगमाने अशांततेत वाटचाल करणाऱ्या जगाला शांतता मिळेल. खेडकरांचे पुतळे अतिशय बोलके असून, शिल्पात जिव्हाळा प्रेम, भावना, दूरदृष्टी व श्रद्धा दिसून येते." या वेळी पवार, खेडकर, हिरे, मिसाळ यांनी मनोगत व्यक्त केले. धोंडफळे यांनी सत्काराला उत्तर दिले.

भारतीय टपाल खात्याच्या नवीन अधिनियमानुसार
मासिकाचे वितरण करताना पिनकोड सहित संपूर्ण पत्ता
टाकणे अनिवार्य झाले आहे. आपला अंक नियमित वितरित
होण्यासाठी कृपया पिनकोडसह आपला संपूर्ण पत्ता
पोस्टकार्डद्वारे अथवा ई-मेल द्वारे कळवावा
ई-मेल - info@mehtapublishinghouse.com

नवे कोरे

कृष्णदेवराय

एका सम्राटाच्या दक्षतेची यशोगाथा

डॉ. लक्ष्मीनारायण बोले

किंमत २७०००. / पोस्टेज २५०

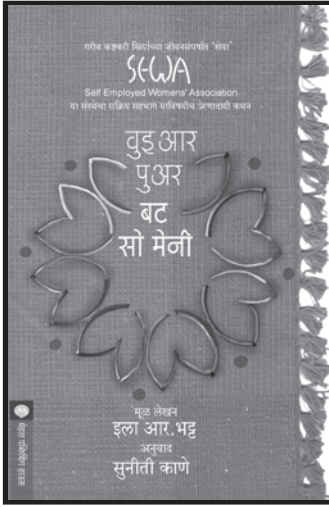
विजयनगर साम्राज्य म्हणजे भारतीय हिंदुसंस्कृतीचा, हिंदवी स्वराज्य स्थापनेचा 'महोन्नत महामेरू'. धर्म, संस्कृती, नृत्य, नाट्य, साहित्य, संगीत या संदर्भात या साम्राज्याचे फार मोठे योगदान आहे. या साम्राज्याच्या इतिहासातील 'कृष्णदेवराय' हा अतुलनीय सम्राट होता. त्याच्या कारकीर्दीत विजयनगरची सेना दिग्विजयी गणली गेली. श्री चैतन्य महाप्रभू, वल्लभाचार्य, संत कनकदास, संत पुरंदरदास आदी सत्पुरुषांना त्याने सन्मानित केले. प्रख्यात मध्वाचार्य श्री व्यासतीर्थ हे त्याचे गुरू होते.

कृष्णदेवराय हा केवळ झुंजार सम्राट नव्हता, तो लोकहितदक्ष राजाही होता. त्याने आपल्या प्रजेच्या सुखासाठी, लोकहितासाठी अनेक कामे केली. त्याच्या सामाजिक-सांस्कृतिक कार्याविषयी तत्कालीन पोर्तुगीज प्रवाशांच्या वृत्तांतातून विश्वसनीय तपशील उपलब्ध झाले आहेत. तसेच कृष्णदेवरायाच्या शिलालेखांतूनही त्याच्या कार्याची माहिती मिळते.

विजयनगरपासून बेळगाव, गोवा, कटक ते श्रीलंकेपर्यंत त्याने राज्य केले. कन्नड, तेलुगु, तमिळ, संस्कृत या विविध भाषांतून त्याने ग्रंथलेखन केले. आंध्रचा 'भोजराजा' म्हणून त्याची ख्याती सर्वदूर दरवळली.

त्याच्या दरबारात अष्टदिग्गज कवी होते. 'तेलुगु कालिदास' म्हणून सर्वश्रुत असलेल्या 'श्रीनाथ' कवीची त्याने सुवर्णतुला केली. अवघ्या एकोणीस वर्षांच्या कारकिर्दीत त्याने तिसाहून अधिक लढाया केल्या आणि सर्व जिंकल्या. त्याने लिहिलेल्या 'अमुक्तमाल्यदा' या काव्यग्रंथाची गणना तेलुगूतल्या सर्वश्रेष्ठ अशा पंचकाव्यात होते. शस्त्र आणि शास्त्र यांच्यावर अभूतपूर्व हुकमत गाजवणारा असा दुसरा सम्राट झाला नाही.

नवे कोरे

बुड आर पुअर बट सो मेनी

इला आर. भट्ट

अनुवाद
सुनीती काणे

किंमत २९५०. / पोस्टेज २५०

‘सेवा’ (SEWA - Self Employed Women's Association) हे इलाबेन भट यांचं अलौकिक जीवितकार्य आहे.

लहानसहान व्यवसायांवर उपजीविका करणाऱ्या तळागाळातल्या लाखो गरीब स्त्रियांना संघटित करून ‘सेवा’नं त्यांना त्यांच्या कुवतीची, हक्कांची आणि संघटित झाल्यामुळे लाभलेल्या बळाची जाणीव करून दिली आणि त्यांना सक्षम बनवून त्यांची परिस्थिती सुधारली.

कचरा गोळा करणं, चिंध्यांपासून रजयांच्या खोळी शिवणं, भरतकाम करणं, डिंक गोळा करणं, मिठागरांमध्ये मीठ बनवणं अशा विविध व्यवसायांतल्या स्त्रियांच्या मालाला बाजारपेठ आणि चांगले भाव मिळवून देणं, कर्जाच्या चिखलातून वर काढायला स्वस्त दरानं कर्ज देणं, त्यांना इतर विविध सुविधा मिळवून देणं अशी अनेक कार्ये ‘सेवा’नं कशी तडीला नेली, याचा प्रेरणादायी, उद्बोधक प्रवास हे पुस्तक घडवतं.

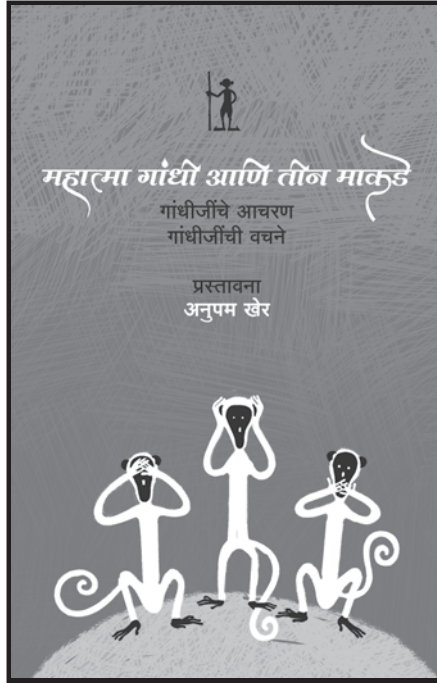
स्त्री-कल्याण, दारिद्र्य निर्मूलन, नोकरीच्या सुसंधीमध्ये वाढ इच्छिणाऱ्या प्रत्येकानं हे पुस्तक वाचायलाच हवं!

महात्मा गांधी आणि तीन माकडे

महात्मा गांधीजींचे व्यक्तिमत्त्व आणि विचार

संपादन. अनु कुमार/रेखाटने. आनंद नोरेम/प्रस्तावना. अनुपम खेर
अनुवाद
प्रियंका कुलकर्णी

१९००. / सभासदांना सवलतीत

५६ । ऑक्टोबर २०१२ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

महात्मा गांधी यांनी भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्याचे नेतृत्व केले. प्रबळ ब्रिटिश साम्राज्याच्या प्रचंड सामर्थ्याशी टक्कर देताना त्यांनी पारंपरिक लष्करी लढाईचा मार्ग न स्वीकारता सत्याग्रह, असहकार, अहिंसा, सविनय प्रतिकार या तत्वांचा अवलंब करून निःशस्त्र भारतीय जनतेला लढण्यास प्रवृत्त केले आणि राजकीय संघर्षाला नीतीचे, नैतिकतेचे अधिष्ठान दिले. सामान्य भारतीय स्त्रीपुरुषांचे आत्मबळ जागे केले. ब्रिटिशांना हिंदुस्थान सोडून जाण्यास भाग पाडले.

गांधीजींच्या निःशस्त्र प्रतिकाराच्या आणि सत्याग्रहाच्या रणनीतीने जगभरातील वसाहतवादाला निष्प्रभ करण्यात महत्त्वपूर्ण कामगिरी बजावली. गांधीजींनी जीवनाच्या सर्व पैलूंना स्पर्श करणारे तत्त्वज्ञान मांडले. जीवनाच्या सर्व क्षेत्रांबाबत नीतिमूल्यांचा आग्रह धरला. दांडीयात्रेसारख्या वरकरणी हास्यास्पद, किरकोळ वाटणाऱ्या आंदोलनांने देशात अभूतपूर्व वातावरण निर्माण केले.

गांधीजींच्या अभिनव मार्गांनी आणि आंदोलनांनी आधुनिक मानवी विचारांमध्ये आणि जीवनविषयक मूल्यप्रणालीमध्ये क्रांती घडवून आणली. गांधीजींच्या आचारात आणि विचारात सुसंगती होती. साधेपणा, स्वावलंबन, सत्यावरची निष्ठा, निर्भयता, समानता, सर्वधर्मसमभाव, प्राणिमात्राबद्दलची करुणा वगैरे त्यांना शिरोधार्य वाटणाऱ्या गुणांवर प्रकाश टाकणाऱ्या घटनांची त्यांच्या चरित्रात कितीतरी उदाहरणे आहेत.

गांधीजींच्या जीवनातील घटना आणि त्यांची शिकवण यांचा मागोवा घेणारे 'महात्मा गांधी आणि तीन माकडे' हे छोटेखानी संकलन आजच्या तरुणांना खूपच प्रेरक ठरेल. गांधीजींच्या व्यक्तिमत्त्वाची सम्यक कल्पना त्यामुळे येऊ शकेल. हे संकलन अनु कुमार यांनी केले असून त्याचे मराठी भाषांतर प्रियंका कुलकर्णी यांनी केले आहे.

विख्यात चित्रपट अभिनेते अनुपम खेर यांची तीनचार पृष्ठांची प्रस्तावना या पुस्तकाच्या एकूण स्वरूपाची नवलाई स्पष्ट करणारी आहे. 'मैने गांधीको नही मारा' या चित्रपटात डिमेन्शिया नावाचा मनोविकार झालेल्या उत्तम चौधरी या व्यक्तीची भूमिका अनुपम खेर यांनी केली होती. गांधीजींनी पाळलेली तत्त्वे आणि आदर्श मूल्ये आजच्या पिढीला फारशी महत्त्वाची वाटत नाहीत. परंतु गांधी हे मार्टिन ल्युथर किंग (ज्युनियर) पासून नेल्सन मंडेला यांच्यापर्यंत अनेकांचे प्रेरणास्थान होते.

समान हक्कांसाठी लढा असो वा स्वातंत्र्यासाठी चळवळ असो, गांधीजींचा अहिंसक प्रतिकाराचा मंत्र त्यांना प्रभावित करणारा फलदायी ठरला हे विसरता येणार नाही. विसाव्या शतकातील सर्वात प्रभावी व्यक्ती म्हणून बीबीसी न्यूजच्या दर्शकांनी गांधींची निवड केली होती. "हिंसेने प्रश्न सुटत नसतात. जगात शांतता निर्माण करण्यासाठी सर्वधर्म सहिष्णुता हा एकमेव मार्ग आहे. अहिंसा आणि सर्वधर्मसमभाव हे गांधीजींनी जगाला शिकवलेले अतिशय महत्त्वाचे धडे आहेत... चुकीच्या गोष्टींना आळा घालून योग्य गोष्टी मार्गी लावण्यासाठी कुणीही, कुठेही गांधीजींच्या कल्पनांचा

आणि पद्धतीचा अवलंब करावा” असे अनुपम खेर प्रतिपादन करतात.

सत्य बोलणे, अहिंसा व शौर्य, इतरांविषयी आत्मियता, बोले तैसा चाले, सत्याग्रहाची गुपिते, चरखा व आत्मनिर्भरता, शहरे व खेडी, स्वावलंबन, प्रेम विरुद्ध हिंसा, सर्वधर्मसमभाव, साधेपणा, श्रद्धा, समानता, असहकाराचे बळ वगैरे विषयांशी संबंधित गांधीजींच्या जीवनातील घटना सांगून, त्या विषयाबद्दल गांधीजींनी व्यक्त केलेल्या विचारांचे नेटकेपणाने संकलन या पुस्तकात केले आहे. या विचारांमध्ये गांधीजींच्या मतांचा सुस्पष्ट अविष्कार होतो.

केवळ साक्षरता म्हणजे शिक्षण नव्हे.

गांधीजींची काही वचने ही आपल्याला वास्तवाची जाणीव करून देतात तशीच आदर्शांच्याकडे आपले लक्ष वेधतात. शिक्षणाबद्दल ते म्हणतात,

- केवळ साक्षरता म्हणजे शिक्षण नव्हे. साक्षर होणे म्हणजे शिक्षणाची पूर्तता नाही किंवा सुरुवातही नाही. खरे शिक्षण तुमच्यातील उत्तम गुणांना विकसित करते. आपल्या सभोवतालच्या परिस्थितीला अनुसरून दिलेले शिक्षण म्हणजे खरे शिक्षण. मुलाचे शरीर, मन आणि आत्मा यासंबंधीच्या सर्व गोष्टी उत्तम प्रकारे घडवणे म्हणजेच खरे शिक्षण. विद्वत्ता संपादन करताना तुम्ही स्वतःची नीतिमत्ता घडवली नाही आणि आपले विचार आणि आपली कृती यावर ताबा मिळवला नाही तर तुमची विद्वत्ता व्यर्थ ठरेल. चिकाटीने प्रश्न विचारणे आणि निकोप चौकस वृत्ती जोपासणे या कुठल्याही शिक्षणाच्या प्राथमिक गरजा आहेत.

गांधीजींनी सत्य, अहिंसा, स्वावलंबन, सर्वधर्म समभाव, समानता वगैरे तत्वांच्यावर आयुष्यभर भर दिला. ‘मी जगाला नवीन काही सांगत नाही. सत्य आणि अहिंसा ही मूल्ये पर्वताइतकी जुनी आहेत’ असे स्पष्ट करित त्यांनी म्हटले आहे की माझ्यासारखे शेकडो जण मेले तरी चालतील पण सत्य हे शाश्वत राहिले पाहिजे.

तुमचा आतला आवाज तुम्हाला जे सांगतो तेच सत्य

सत्याच्या वाटेवरून चालताना क्रोध, द्वेष, मत्सर यांना स्थान नाही. परंतु सत्याचा शोध घेणं हे नेहमी सोपं नसतं. एखाद्या मनुष्याला जे सत्य वाटतं ते अनेकदा दुसऱ्याला असत्य भासणं शक्य असतं. त्याचप्रमाणे सत्य आणि असत्य बऱ्याच वेळा एकत्र आढळतात. त्यामुळे सत्याचा वापर ऐरणीसारखा करा आणि अहिंसेचा हातोड्यासारखा करा.

- सत्याच्या ऐरणीवर ठेवून अहिंसेचा हातोडा हाणून पाहिल्यानंतर जी गोष्ट टिकाव धरत नसेल ती खुशाल झिडकारून टाका. तुम्ही अल्पसंख्य असा, एकाकी असा तरी सत्य हे सत्यच राहते. लोकांचा पाठिंबा मिळाला नाही तरी सत्य टिकून राहते. स्वतःच्या बळावर चिरस्थायी राहण्याची ताकद सत्यामध्ये असते. सत्य हे निसर्गतःच स्वयंप्रकाशित असते. तुमचा आतला आवाज तुम्हाला जे सांगतो तेच सत्य. तुमच्यापाशी असलेले सत्य तुम्ही प्रेमाने सांगितले पाहिजे. अन्यथा ते सत्य

आणि सत्य सांगणारी व्यक्ती या दोघांनाही लोक स्वीकारत नाहीत.

सत्यामुळे न्याय्य गोष्टीला कधी धक्का लागत नाही. माझ्यासाठी देव म्हणजे सत्य आणि प्रेम. सत्य सांगताना नकळत किंवा जाणीवपूर्वक अतिशयोक्ती करणे, सत्याची मोडतोड करणे हा मनुष्याचा कमकुवतपणा आहे. त्यावर मात करण्यासाठी मौनाची आराधना करा.

गरिबी हे हिंसेचे सर्वात वाईट रूप आहे.

अहिंसेवर ज्याची निष्ठा आहे त्याची जगात कधीच हार झालेली नाही. अहिंसा ही सर्वोच्च शक्ती आहे. परंतु लोकांना जबरदस्तीने अहिंसक बनवता येत नाही. प्रत्येक दुष्ट विचार, अवाजवी उतावीळपणा, असत्य, द्वेष आणि कुणाचेही वाईट व्हावे असा विचार करणे अहिंसेच्या तत्त्वाला धक्का पोचवते.

- अहिंसा हे काही वस्त्र नाही की जे मनात आले की घालावे व मनात नसल्यास काढावे. अहिंसेचे स्थान आपल्या हृदयात असते आणि म्हणूनच अहिंसा हा आपल्या जीवनाचा अविभाज्य घटक असतो.

- अहिंसा आणि भ्याडपणा एकत्र नांदू शकत नाही. निर्भेळ निर्भयता अंगी असल्याशिवाय खरी अहिंसा अशक्य आहे. निःशस्त्र अहिंसेची ताकद शस्त्रसज्ज बळापेक्षाही जास्त असते.

- गरिबी हे हिंसेचे सर्वात वाईट रूप आहे.

गांधीजींनी सत्याग्रह हे मूल्य मानून त्याचा आयुष्यभर अवलंब केला.

सत्याग्रहाच्या शब्दकोशात शत्रू हा शब्द नाही.

सत्याग्रह म्हणजे सत्याचे बळ. सत्याग्रह हा प्रेमाच्या तत्त्वावर चालतो. जे तुमचा तुच्छतेने वापर करतात त्यांच्यावरही प्रेम करायला हवे. मित्रावर प्रेम कोणीही करेल पण मी तुम्हाला सांगतो की शत्रूवरही प्रेम करा. आपण आपल्या विरोधकाच्या भूमिकेत शिरून त्याची भूमिका समजावून घेतली तर जगातील तीन चतुर्थांश दुःखे आणि संघर्ष नष्ट होतील.

- सत्याग्रह हा सत्याचा निष्ठुर शोध आणि सत्यापर्यंत पोचण्याचा दृढनिश्चय आहे. सत्याग्रहाचा नियम संपूर्ण जगाला लागू पडतो. कुटुंबापासून सर्व समाजाच्या संदर्भात त्याचा वापर होऊ शकतो. सत्याग्रहामुळे समाजातील राजकीय, आर्थिक आणि नैतिक अशी सर्व पापे झडून जातात. ज्या लोकांचा अहिंसा आणि सत्य यावर विश्वास आहे असे लोकच सत्याग्रहाच्या आंदोलनात सामील होण्यास पात्र आहेत.

- सत्याग्रह बाह्य मदतीवर अवलंबून रहात नाही. तो आपली ताकद आपल्या हातूनच कमावतो.

- सत्याग्रहाच्या शब्दकोशात शत्रू हा शब्द नाही. अशा अनेकविध सूत्रांमुळे हे पुस्तक आपल्या नित्य वाचनाचा भाग व्हावे.

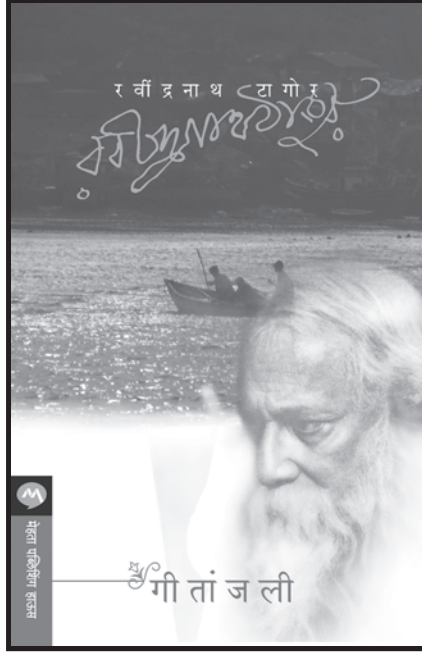
शंकर सारडा, १८ २३ २६ १० २३

मेहता मराठी ग्रंथजगत : ऑक्टोबर २०१२ । ५९

गीतांजली

भारतीय भक्तिभावनेचे विश्वात्मक आवाहन

लेखक : डॉ. रवींद्रनाथ टागोर / अनु. डॉ. अमिता गोसावी

१०००रु. - सभासदांना सवलतीत

६० । ऑक्टोबर २०१२ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

रवींद्रनाथ टागोर यांना १९१३ साली म्हणजे बरोबर शंभर वर्षांपूर्वी नोबेल पुरस्कार मिळाला आणि भारतात त्यांचे नाव सर्वतोमुखी झाले. अनेकांना बंगाली भाषा शिकण्याची प्रेरणा मिळाली. नोबेल पुरस्कार मिळवा एवढे गीतांजलीचे आणि रवींद्रनाथांचे मोठेपण कशात आहे याबद्दल सर्वांनाच कुतूहल निर्माण झाले. गीतांजलीची अनेक भाषांमध्ये भाषांतरे झाली.

गीतांजलीमध्ये रवींद्रनाथांची भारतीय मानसिकता प्रकर्षाने जाणवते. परमेश्वराच्या भेटीची अनिवार ओढ उत्कटतेने प्रकट होते. मधुराभक्तीची, भक्त आणि ईश्वर यांच्या प्रेमभावाची चंडिदास वगैरे बंगाली कवींनी आळवलेली सूक्ते काही बंगाली वाचकांना आठवली. परमेश्वराशी प्रियकर प्रेयसीचे नाते जोडून केलेली आराधना आणि सलगी ही अनेकांना विलोभनीय वाटली. त्याचबरोबर गीतांजलीमधील अनेक गीतांच्यामध्ये मृत्यूची भीती आणि ओढ याबद्दलची एक विलक्षण गूढ भावना प्रभावीपणे व्यक्त झालेली होती. स्वतःच्या व्यक्तिमत्त्वाची आणि उणीवांची जाणीव त्यातून प्रकट झाली तशीच त्या उणीवांना आणि त्रुटींना दूर करून आपले अंतःकरण शुद्ध करून आपण परमेश्वराशी एकरूप व्हावे ही भावनाही गीतांजलीतील अनेक कवितांमधून आविष्कृत झाली. त्यांची काव्यशैली ही बोजड किंवा कृत्रिम अलंकारिक नव्हती. ती प्रांजल आणि भावनांनी ओथंबलेली होती. निसर्गाशी समतानता साधणारी होती. त्यातून जीवनविषयक सत्य आणि तत्त्वज्ञान सहजरीत्या प्रकट झाले होते.

मराठीत गीतांजलीची अनेक भाषांतरे आजवर झालेली आहेत आणि आजही अनेकांना गीतांजलीचे नव्याने रूपांतर किंवा भाषांतर करण्याची उत्कट इच्छा असल्याचे दिसून येते. रवींद्रनाथांचे साहित्य आता कॉपीराइट मुक्त झाल्यामुळे विश्वभारतीच्या परवानगीची गरज नसल्याने ही ओढ पूर्ण करता येते. प्रत्येक रसिक चाहता आपल्या परीने गीतांजलीतील गीतांचा नवनवा आशय प्रकट करण्यासाठी उत्सुक असतो आणि एक आव्हान म्हणून त्याकडे पाहतो.

मेहता पब्लिशिंग हाऊसने नुकताच डॉ. अमिता गोसावी यांनी केलेला गीतांजलीचा भावानुवाद प्रसिद्ध केला आहे. तो रवींद्रांनी स्वतःच बंगालीतून इंग्रजीत केलेल्या पद्यानुवादावरून केलेला आहे.

“इंग्रजी न जाणणाऱ्या वाचकांना रवींद्रनाथांची प्रतिभा उलगडून दाखवण्याची व मला जाणवलेल्या अलौकिक, दिव्य अनुभूतीचा आनंद रसिकांपर्यंत पोचवण्याची एक चांगली संधी आहे, असे मला वाटले” असे डॉ. अमिता गोसावी यांनी मनोगतात म्हटले आहे.

‘गीतांजली’ म्हटले की तिच्यातील एक गीत प्रत्येक रसिकाला हमखास आठवते.

जिथे मस्तक अभिमानाने उंच आहे आणि मन निर्भय आहे;
 जिथे, ज्ञान मुक्त आहे;
 जिथे, हे विश्व घरांच्या कृत्रिम सीमारेषांनी
 विभागलेले नाही;
 जिथे, सत्याच्या गहिराईतून शब्द प्रकटतात;
 जिथे, कठोर परिश्रम परिपूर्णतेकडे झेपावतात;
 जिथे, कारणमीमांसेचा निखळ प्रवाह कालबाह्य रुढींच्या सवयींच्या
 वाळवंटात लुप्त झालेला नाही;
 जिथे, मनाला तू तुझ्या प्रगल्भ विचार आणि आचाराने
 मार्ग दाखवतोस,
 त्या मुक्तीच्या स्वर्गात, हे प्रभो,
 माझ्या देशाला जागे होऊ दे...

या कवितेतून व्यक्त होणारी विश्वात्मकतेची आणि स्वातंत्र्याची ओढ वाचकाला
 एका उन्नत, उदात्त अशा आदर्शाची चुणूक दाखवते. रवींद्रनाथ यांना विश्वबंधुत्वाची
 व्यापक जाणीव ही आरंभापासूनच साद घालत होती आणि देश, भाषा, रुढी,
 अज्ञान, संकुचितपणा, क्षुद्रपणा यांच्या पलीकडे जाऊन संपूर्ण मानवतेशी आपले
 दृढ नाते आहे हा संदेश देणारी ही कविता म्हणजे विश्वात्मकतेचा जाहीरनामाच
 आहे.

परमेश्वराबद्दलची ओढ ही भारतातील संत परंपरेने भक्ती गीतातून सातत्याने
 प्रकट केलेली आहे. रवींद्रनाथांनीही ईश्वराला प्रार्थना करताना त्याच्याकडून काही
 अपेक्षा व्यक्त केल्या आहेत. आपल्या हृदयातील करंटेपणा नष्ट व्हावा, सुख आणि
 दुःख सहजपणाने स्वीकारण्याचे सामर्थ्य आपल्याला लाभावे, दीन दुबळ्यांना
 जवळ करण्याची आणि दुर्जनांच्या सामर्थ्यासमोर ताठ राहण्याची शक्ती आपल्याला
 लाभावी, आपल्यातील प्रेम भावनेचे सेवेत रूपांतर करण्याची ओढ सशक्त व्हावी
 आणि दैनंदिन जीवनातील कटकटींवर मात करून आपल्या सर्व सामर्थ्यानिशी
 परमेश्वरी इच्छेला शरण जाण्याची बुद्धी आपल्याला कायम होत रहावी अशी
 भावना त्यांनी व्यक्त केली आहे.

ईश्वराची प्रतीक्षा करताना रवींद्रनाथ म्हणतात, “तू मला येण्याचं वचन दिलं
 आहेस आणि मी तुला माझ्या दारिद्र्याचा नजराणा अर्पण करणार आहे. पण मला
 हे गुपित माझ्या हृदयातच जपून ठेवायचे आहे.”

गीतांजलीतील बऱ्याच गीतांमधून परमेश्वराच्या भेटीची ओढ व्यक्त झालेली
 आहे. ते म्हणतात, “प्रत्येक युगात, प्रत्येक क्षणी, प्रत्येक दिवशी, प्रत्येक रात्री
 तो येतो आहे, आला आहे, येणार आहे. त्याची चाहूल ऐकू येते आहे. उन्हाळी

चैत्राच्या सुगंधी दिवसात तो जसा येतो तसाच पावसाळी श्रावणाच्या अंधान्या रात्री वादळी कृष्णमेघांच्या रथात बसून तो येतो आणि त्याची पावलं आपल्या सोनेरी स्पशानि माझा आनंद उजळून टाकत आहेत.”

परमेश्वराचा साक्षात्कार

भारतीय मानसिकतेत परमेश्वराचे दर्शन ही एक विलक्षण अनुभूती मानली जाते. या अनुभूतीला साक्षात्कार असेही म्हटले जाते. रवींद्रनाथांनी त्यांना झालेल्या साक्षात्काराचे वर्णन एका कवितेत केले आहे. “हे परमेश्वरा ! माझ्या हृदयेश्वरा, मला समजले आहे की हे दुसरे काही नसून तुझे माझ्यावरचे प्रेमच आहे. हा सोनेरी प्रकाश कोवळ्या हिरव्या पानांवर नाचतो आहे. आकाशात मंदपणे विहरणारे ढग, झुळझुळ वाहणारा वारा, सकाळचा लख्ख प्रकाश, तुझाच संदेश माझ्यापर्यंत पोचवत आहेत. तू वरून माझ्या नजरेत नजर मिळवून बघतो आहेस. माझे हृदय तुझ्या चरणावर समर्पित झाले आहे. तुझं विश्व माझ्या मनात शब्द गुंफत आहे आणि तुझा आनंद त्याला संगीत देत आहे. तू मला प्रेमानं आपलंसं केलं आहेस आणि तुझं सगळं माधुर्य माझ्यात भरलं आहेस.”

मित्रहो, मला शुभेच्छा द्या

मृत्यू ही एक मानवी जीवनातील अटळ अशी घटना आहे. रवींद्रांच्या अनेक कवितात मृत्यूचे दर्शन झाल्याचा उल्लेख आला आहे. “हे मृत्यो! तुझा सेवक माझ्या दाराशी आला आहे. रात्र अंधारी आहे, मनात भीती आहे पण तरीही मी दिवा घेऊन दार उघडीन आणि नतमस्तक होऊन त्याचं स्वागत करीन कारण तो तुझा दूत आहे. मी त्याची साश्रू नयनांनी पूजा करीन आणि माझ्या हृदयातील सगळ्या खजिना त्याच्या चरणावर मोकळा करीन. सकाळ होताच तो आपला कार्यभाग उरकून निघून जाईल आणि माझ्या निर्जन घरात माझं पार्थिव शरीर तेवढं मागं राहील. ती माझी तुला शेवटची भेट असेल.”

मी अमरत्वात विलीन होण्यास उत्सुक आहे

जगाचा निरोप घेताना रवींद्रनाथ म्हणतात, “आज तुमच्या सर्वांचा निरोप घेताना, मित्रहो, मला शुभेच्छा द्या. मी तुम्हा सगळ्यांना वंदन करून प्रस्थान करतो. माझ्या घराच्या किल्ल्या तुमच्या स्वाधीन करतो. माझ्या घराचा हक्कही सोडतो. फक्त तुमच्या शेवटच्या प्रेमळ शब्दांची अपेक्षा करतो. मी बरोबर काय नेतो आहे, हे विचारू नका. माझा प्रवास मी रिक्त हस्ताने पण निर्भय मनाने करणार आहे. मी येथून जाताना माझे शेवटचे शब्द हेच असू देत की मी जे पाहिलं, जे अनुभवलं ते सगळं अतुलनीय होतं. मी त्यामुळे धन्य झालो आहे. साकाराच्या या अनंत क्रीडांगणात आजवर मी मनसोक्त बागडलो. आता मला निराकाराचा ध्यास लागला आहे. तू येणारच आहेस तर तुझं स्वागत करायला मी सिद्ध आहे. मी

अमरत्वात विलीन होण्यास उत्सुक आहे.”

आपल्या आयुष्यभरच्या काव्यलेखनाबद्दल एक प्रकारची तृप्ततेची भावना रवींद्रांच्या मनात निश्चितच आहे. एका कवितेत (क्रमांक १०१) ते म्हणतात, ‘माझ्या आयुष्यात मी माझ्या गीतांतूनच तुझ्या प्राप्तीचा प्रयत्न केला. त्या गीतांनीच मला वाट दाखवली, दारोदार फिरवले. त्यांच्या संगतीने मला माझे जग दिसले. त्यांच्या स्पर्शाने मला माझ्या अस्तित्वाची जाणीव झाली. या गीतांनीच मला वेगवेगळ्या गोष्टी शिकवल्या. अनेक गुपिते उघड केली. माझ्या हृदयाच्या क्षितिजावर उगवलेले अनेक तारे त्यांनीच मला दाखवले. त्यांनीच मला आयुष्यभर सुखदुःखांच्या चमत्कारांतून दिशा दाखवली आणि आता जीवनाच्या अखेरच्या टप्प्यावर आणून सोडले. हे प्रभो! तुझ्या मनात असेल तेव्हा निःशब्दपणे ये आणि मला तुझ्या कुशीत घे.’”

रवीन्द्रनाथ टागोर यांची आम्ही अनुवादित केलेली पुस्तके

पुस्तकाचे नाव	अनुवाद	किंमत
काबुलीवाला आणि इतर कथा	मृणालिनी गडकरी	१२०
पोस्टमास्तर आणि इतर कथा	मृणालिनी गडकरी	१४०
नष्ट नीड	नीलिमा भावे	१४०
बरुठाकुरानीर हाट	मेधा तासकर	१६०

आगामी

गप्पागोष्टी

द. मा. मिरासदार

‘माझा कै. वृत्तपत्रव्यवसाय’मधला नायक आपल्या बौद्धिक बाणेदारपणामुळे आपली पत्रकारिता कशी ‘कैलासवासी’ झाली हे स्वतःच सांगतो... तर ‘डॉइंग मास्तरांचा तास’मधले डॉइंगचे मास्तर सगळा इतिहासच बदलून टाकतात... शहरात राहणाऱ्यांचे खेडेगावाबद्दल किती गैरसमज असतात याचा उपरोधिक शैलीत समाचार ‘खेड्यातील एक दिवस’मध्ये आढळतो... तर ‘काकांची गंभीर गोष्ट’मध्ये आयुष्यात एकदाही न हसणाऱ्या गंभीर काकांच्या मरणाने घडणाऱ्या विनोदाने त्यांच्या प्रेतालाही शेवटचं हसू फुटतं!

भिकू इंगळे कारकून होण्यापेक्षा मास्तरकी करण्याचं ठरवतो आणि त्याचा ‘एका वर्गातील पाठ’ आयुष्यभराचा धडा ठरतो!... आणि पुण्यातल्या जलप्रलयाने हळहळलेली भोकरवाडीतली मंडळी मदत मागायला निघतात आणि त्यांनाच ‘मदत’ करायची पाळी येते... केस हरणार असं ठारूक असूनही केवळ प्रतिष्ठेकरिता केस लढणारा, दिलदार पण इरसाल ‘गणपत पाटील’ शेवटी सखूला माफ करतो. तर जज्जसाहेब लाच घेत नाहीत आणि जे लाच देण्याचा प्रयत्न करतात त्यांच्याविरुद्ध निकाल लावतात, हे कळताच गणपत वाघमोडे वेगळीच शकल लढवून ‘निकाल’ आपल्याबाजूने लावून घेतो...

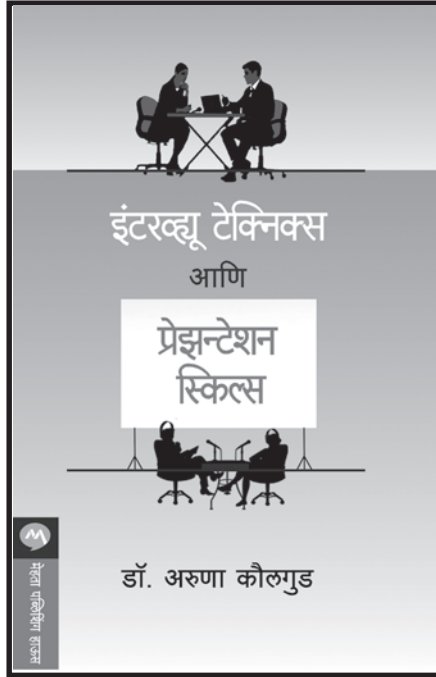
माणसाचा स्वभाव, त्यातली विसंगती, इरसालपणा आणि यांमधून होणारी विनोदनिर्मिती या विषयांभोवती या संग्रहातल्या कथा गुंफलेल्या आहेत. सहज व उत्स्फूर्त कथनशैलीमुळे यातल्या कथा या ‘गप्पागोष्टी’च वाटतात.

इंटरव्यू टेक्निक्स आणि प्रेझन्टेशन स्किल्स

हायटेक मल्टिनॅशनल मायावी चक्रव्यूहाचा भेद
करण्यासाठी यात प्रावीण्य हवेच

डॉ. अरुणा कौलगुड

९५०. - सभासदांना सवलतीत

६६ । ऑक्टोबर २०१२ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

डॉ. अरुणा कौलगुड यांचे 'इंटरव्ह्यू टेक्निक्स आणि प्रेझेंटेशन स्किल्स' हे छोटेखानी पण बहुमोल पुस्तक नोकरीच्या आणि बढतीच्या शोधात असणाऱ्या प्रत्येक तरुणाला बायबलसारखे मार्गदर्शक ठरेल.

एकविसाव्या शतकात नोकरीसाठी मुलाखत देताना पूर्वीसारखे पाचसात अधिकारी आणि उमेदवार यांच्या तोंडी प्रश्नोत्तराचे स्वरूप फारसे प्रमाणभूत आणि प्रचलित राहिलेले नाही. आता बदलत्या तंत्रज्ञानानुसार मुलाखतीचे तंत्रही बदलत चालले आहे आणि त्या तंत्राचा पुरेशी माहिती नसेल तर पात्रता व गुणवत्ता असूनही निवड होण्याची शक्यता दुरापास्त ठरेल हे लक्षात घ्यायला हवे.

डॉ. अरुणा कौलगुड यांचे मुलाखतीच्या नवनवीन तंत्रावर प्रकाश टाकणारे हे पुस्तक त्यामुळेच चांगल्या मल्टिनॅशनल कंपन्यांत नोकरी मिळवू पाहणाऱ्या महत्वाकांक्षी तरुणांना खूपच दिशादर्शक वाटेल.

पूर्वापार चालत आलेल्या फेस टू फेस इंटरव्ह्यूमध्ये एक वा अधिक व्यक्ती उमेदवाराला प्रश्न विचारत. प्रश्न विचारणाऱ्या व्यक्तीच्या देहबोलीचा अंदाज घेऊन नेमकी उत्तरे आत्मविश्वासाने देता येत.

अनौपचारिक (इन्फॉर्मल किंवा अनस्ट्रक्चर्ड) इंटरव्ह्यूमध्ये सहज गप्पा मारल्यासारखे वातावरण असते. औपचारिक इंटरव्ह्यूमध्ये सर्व उमेदवारांना ठराविक प्रश्न विचारून त्यांचे मूल्यमापन करण्यावर, वस्तुनिष्ठ तौलनिक निकषांवर निवड केली जाते. परंतु आता ग्रुप किंवा पॅनेल इंटरव्ह्यू, टेलिफोनिक इंटरव्ह्यू, व्हिडिओ कॉन्फरन्स इंटरव्ह्यू, एकापाठोपाठ एक असे विविध स्वरूपाचे सिरियल इंटरव्ह्यू, लेखी इंटरव्ह्यू, समस्यापूर्ती - प्रॉब्लेम ओरिएंटेड इंटरव्ह्यू एखाद्या रिझॉर्ट किंवा हॉटेलमध्ये खेळीमेळीच्या अनौपचारिक वातावरणात एक दोन दिवसभर चालणारे इंटरव्ह्यू (क्रीडा नैपुण्य, चर्चासत्रे, समूहचर्चा, ट्रेझर हंट, कोडी, वक्तृत्व, छंद, सहकाऱ्यांशी संवाद - संपर्क, व्यक्तिमत्त्वाचे सर्वांगीण अवलोकन) कंपनीतील एकूण कामगिरीचे मूल्यमापन करण्यासाठी दरवर्षी घेण्यात येणारे अॅप्रेझल इंटरव्ह्यू, कर्मचारी कंपनी सोडून जात असेल तर घेण्यात येणारा निरोपाचा एक्झिट इंटरव्ह्यू अशा निरनिराळ्या प्रकारांचा अवलंब सर्रास केला जातो.

या प्रत्येक प्रकारच्या मुलाखतीचे स्वरूप, गुण, दोष, त्याला सुसंगत असणारे शिष्टाचार-संकेत आणि अपेक्षा यांचीही सूत्ररूपाने कल्पना

लेखिकेने दिली आहे.

कुठल्याही प्रकाराने मुलाखत घेतली गेली तरी उमेदवाराच्या नेतृत्वगुणाचा, व्यक्तिमत्त्वातील वैशिष्ट्यांचा, बलस्थानांचा विचार केला जातोच. उमेदवाराची ध्येयासक्ती, नियोजन कौशल्य, निर्णय क्षमता, वक्तृशीरपणा, जबाबदारी पेलण्याची क्षमता, संभाषण कौशल्य, कल्पकता, सर्जनशीलता, आकलनक्षमता, निष्ठा, निर्धार, कार्यपद्धती, सहकाऱ्यांबरोबर समूहात काम करण्याची मानसिकता, संघभावना, विचारातील स्पष्टता, विशिष्ट क्षेत्रातील मूलभूत संकल्पनांवरील पकड यांचा अंदाज घेतला जातो. नाव, गाव, शिक्षण, सामाजिक पार्श्वभूमी, आदर्श, प्रभाव, जीवनाचे ध्येय, महत्वाकांक्षा, कौटुंबिक जबाबदाऱ्या, बौद्धिक क्षमता, वाचन, संगणकसाक्षरता, तुमची मानसिकता, प्रवासाची आवड निवड, बदलीसाठी तयारी यांचीही माहिती मिळवण्याचा मुलाखतकार प्रयत्न करतात.

नोकरीसाठी अर्ज करताना बायोडेटाही जोडावा लागतो. बायोडेटातून आपली संपूर्ण माहिती देणे म्हणजे स्वतःच्या व्यक्तिमत्त्वाचे प्रेझेंटेशन करणे. बायोडेटा जितका नीटनेटका आणि अचूक असेल तितके आपले स्वागत सकारात्मक असेल. वैयक्तिक माहिती, शैक्षणिक तपशील, कामाचा अनुभव, कौटुंबिक तपशील यांचा बायोडेटात समावेश करावा लागतो. 'स्वोट ॲनॅलिसिस'द्वारे आपली बलस्थाने, आपल्या व्यक्तिमत्त्वातील उणिवा वा त्रुटी, बलस्थानामुळे मिळणाऱ्या संधी आणि उणिवांमुळे उभे ठाकणारे धोके (समस्या) यांचा अंदाज घेऊन इंटरव्हूमध्ये आत्मविश्वासाने पेश होता येईल.

शक्तिस्थानांमध्ये आपल्या व्यक्तिमत्त्वाचा उमदेपणा, उत्साह, बुद्धिमत्ता, ध्येयासक्ती, आकलन क्षमता, सकारात्मकता, नियोजन कौशल्य, कणखरपणा, कार्यप्रणाली, शिस्त, कार्यक्षमता, सामाजिक भान, वक्तृशीरपणा, वेळेचे नियोजन, निर्णयक्षमता, नेतृत्वगुण, सर्जनशीलता, निष्ठा, श्रद्धा, संभाषण कौशल्य, भावनाशीलता वगैरे गुणांचा वा वैशिष्ट्यांचा अंतर्भाव होतो.

या पुस्तकाच्या लेखिका डॉ. अरुणा कौलगुड यांच्या ऋणनिर्देश या प्रास्ताविकात एका कॉलेजातील इंटरव्हूचा संदर्भ आलेला आहे. स्वतः अरुणा कौलगुड यांना एका कॉलेजात इंटरव्हूसाठी बोलावणे आले. त्यांची सर्टिफिकेट पाहून त्यांना पहिलाच प्रश्न विचारला गेला, "तुम्ही

शिवाजी विद्यापीठाच्या एम.ए. आहात ना? पण तिथल्या शिक्षणाचा दर्जा फारसा चांगला नाही असे म्हटले जाते.” त्यावर अरुणा कौलगुड यांनी उत्तर दिले, “दर्जा तुम्ही कशावरून ठरवता? प्राध्यापकांचा दर्जा, विद्यार्थ्यांचा दर्जा, निकालाचा दर्जा की आणखी कसला दर्जा?” त्यांच्या या प्रश्नाने मुलाखत घेणारे जरा हबकलेच. त्यांनी म्हटले, “ठीक आहे. आम्ही तुमची निवड करतो. उद्या येऊन अपॉईंटमेंट लेटर घेऊन जा.”

हे ऐकताच अरुणा कौलगुड म्हणाल्या, “सॉरी सर. मी तुमच्या संस्थेत नोकरी स्वीकारू शकत नाही. इंटरव्ह्यू मध्येच मी शिवाजी विद्यापीठाची आहे म्हणून तुम्ही मला कमी दर्जाचे लेखलेत. उद्या येथे नोकरी करताना काय होईल? तुम्ही एक चांगला प्राध्यापक गमावलेला आहे. गुड बाय.”

यथावकाश अरुणा कौलगुड यांना दुसऱ्या कॉलेजमध्ये नोकरी मिळाली आणि त्यांच्या करीयरचा पतंग वर वर चढू लागला. एक दिवस त्या इंटरव्ह्यू घेणाऱ्याच्या खुर्चीत स्थानापन्न झाल्या. नोकरीची गरज असली आणि नोकरी मिळत असली तरीही त्यांनी जो बाणेदारपणा दाखवला तो सर्वांनाच जमेल असे नाही. पण आपल्या व्यक्तिमत्त्वाच्या प्रस्थापनेसाठी आपण जागरूक राहणे निश्चितच श्रेयस्कर ठरेल.

तुम्हाला किती पगाराची अपेक्षा आहे? किंवा तुम्हाला पगार हवा की नोकरी? अशासारख्या प्रश्नांना काय उत्तरे द्यावी याच्या बाबतीतही त्यांनी केलेले मार्गदर्शन उपयुक्त ठरेल.

इंटरव्ह्यूच्या वेळी आपली देहबोली कशी प्रभावी ठरते याचेही विस्तृत विवेचन पुस्तकात केले गेले आहे. या सर्व माहिती मुळे हायटेक मुलाखतीला जातांना योग्य ती पूर्वतयारी करणे, आणि मुलाखतीच्या वेळी आत्मविश्वासाने प्रश्नांची उत्तरे देणे सोपे जाईल.

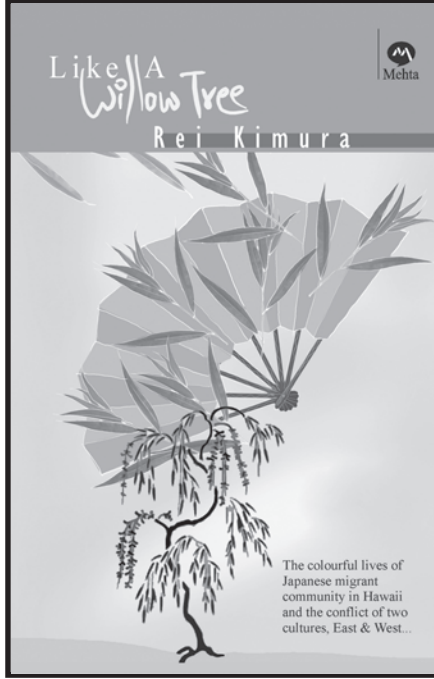
शंकर सारडा, ९८ २३ २६१० २३

Like a
Willow Tree

दोन संस्कृतींतील संघर्षाची विलक्षण कथा

Rei Kimura

३५०००. - सभासदांना सवलतीत

७० । ऑक्टोबर २०१२ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

समजा, तुम्हाला तुमच्या देशापासून अतिदूर असलेल्या, अनोळखी, संपूर्ण वेगळी संस्कृती असलेल्या देशामध्ये नोकरीनिमित्त जाण्याची संधी मिळाली आणि तिथे तुम्ही तुमचं सगळं कुटुंब घेऊन गेलात... तिथे गेल्यावर कळलं की ज्या कंपनीत तुम्हाला काम मिळणार होतं ती आता बंद झाली आहे आणि आता स्वदेशी परत जाणंही शक्य नाही... असं झाल्यावर त्या देशातल्या लोकांशी, तिथल्या संस्कृतीशी जुळवून घेत आपल्या रूढी-परंपरा-रीतीरिवाज-संस्कृती जपत त्या देशात राहणं, त्यातून होणारी गुंतागुंत सोडवणं किती कठीण असेल? अशावेळी तुमची आणि कुटुंबाची झालेली मानसिक फरफट, ओढाताण, निर्माण झालेले भावनिक गुंते अनेक पदरी असतील.

या सगळ्या गुंत्याचा वापर जपानी लेखिका रेई किमुरा यांनी आपल्या समर्थ लेखणीने **Like a Willow Tree** या कादंबरीमध्ये केला आहे.

शीर्षकासाठी वापरलेले विलोच्या झाडाचे रूपक सूचक आहे. (आणि त्यातून एक करुण पण आशावादी स्वरही सूचित केला आहे.) विलोचे झाड बाहेरून पाहिल्यास अत्यंत लवचिक आणि काहीसे लेचेपेचे वाटते. पण वास्तवात मात्र ते आतून कठीण, न तुटणारे आणि बळकट असते. मोठ्या वादळांमध्ये मोठी झाडे कोसळतात, उन्मळून पडतात. पण विलोचे झाड मात्र वादळावाऱ्याला टक्कर देत समर्थपणे उभे असते.

या झाडाप्रमाणेच या कादंबरीतील हानाको इशिगाकी ही मुलगी आणि तिचे कुटुंबही जपानमधले आपले सगळे बंध तोडून संपूर्णतः नव्या - अमेरिकन संस्कृती असलेल्या हवाई या बेटात येतात. आणि मग अमेरिकन संस्कृतीचा पगडा असलेल्या या देशांमध्ये सुरू होतो संघर्ष - पाश्चात्य व पौरात्य संस्कृतींचा. यांतून निर्माण झालेल्या पेचप्रसंगांना, ओढाताणीला व संकटांना विलोच्या झाडाप्रमाणे हे कुटुंब चिवटपणे तोंड देते.

ही कादंबरी सत्य घटनेवर आधारित असून, रेई किमुरा यांनी वास्तव आणि कल्पना यांनी सरमिसळ करून साध्यासोप्या, थेट व उत्कंठावर्धक शैलीत कथावस्तू रंगवली आहे.

हानाको इशिगाकी नऊ वर्षांची असताना तिचे वडील - काझुओ हवाईला स्थलांतरित होण्याचा निर्णय घेतात. खरे तर ते जपानमधल्या क्योटो शहरामध्ये पारंपरिक पद्धतीने आयुष्य जगत असतात. त्यांना कापडाची, त्याच्या पोताची मूलतःच जाण असते, आणि म्हणूनच

हवाईमधल्या एका कंपनीमध्ये अधिक चांगली संधी मिळताच, तिचा फायदा घेण्यासाठी ते हवाईला जाण्याचा निर्णय घेतात. आणि त्यांच्या या निर्णयामुळे त्यांच्या कुटुंबामध्ये वादळ निर्माण होते.

हानाकोची आई - सेइको, जपानी परंपरांचा रीतीरिवाजांचा अभिमान असलेली व त्या जपायला-पाळायला हव्यात असा आग्रह असलेली स्त्री असते. आपल्या पतीचा हवाईला जाण्याचा निर्णय एकून ती त्याला काहीशी रागातच विचारते, 'तुम्ही आपल्या संपूर्ण कुटुंबालाच मुळासकट उखडून, काहीच माहीत नसलेल्या, अनोळखी मातीमध्ये रुजवायचा प्रयत्न करताहात. हे मी कसं स्वीकारू? तिथे आपल्याला अगदी शून्यातून सुरुवात करावी लागेल. तुम्ही असे का करताहात? आपण जपानी आहोत आणि आपण मरेपर्यंत इथेच - आपल्या जपानमध्येच राहिले पाहिजे...' आईचे म्हणणेही एका अर्थाने योग्यच असते कारण छोटी हानाको आणि तिचा भाऊ - योशिओ हे शाळेत असतात. त्यांच्या शाळेचे, पर्यायाने शिक्षणाचे काय? शिवाय हवाईमध्ये गेल्यावर भाषेचा प्रश्न येणार असतो. इंग्रजी धड कोणालाही येत नसते. तेव्हा भाषेचे काय? आणि या सगळ्यांमधून निर्माण होणारे छोट्या-मोठ्या प्रश्नांचे काय? याची काळजी तिला वाटणे हे साहजिकच असते. पण हानाकोच्या वडिलांनी मात्र पक्के ठरवलेले असते आणि ते सर्व कुटुंबीय बोटीने हवाईला जायला निघतात. त्यांच्या प्रवासाची सुरुवातच संकटाने होते. त्यांची बोट मोठ्या वादळात सापडते आणि त्यांना अत्यंत कमी पाणी-अन्नाच्या साठ्यावर गुजराण करावी लागते.

हवाईला पोहोचल्यावर आयुष्य सुरळीत होईल, सगळं काही ठीक होईल असं काझुओ कुटुंबाला वाटत असते पण त्यांच्या स्वागताला येणारा कंपनीचा माणूस तिथे आलेला नसतो. वादळामुळे आपली बोट उशिरा पोचल्याने कदाचित तो माणूस वाट पाहून गेला असेल असं काझुओला वाटतं. म्हणून तो त्या कंपनीत जाऊन पाहतो. तर काय, ती कंपनी बंद झालेली असते आणि त्याला याबाबत काहीही कळवण्यात आलेलं नसतं. आणि आता उभं राहतं मोठ्ठं प्रश्नचिन्ह - आता काय करायचं?... सोबत आणलेल्या आपल्या कुटुंबाला आधार कसा द्यायचा, परत जायला आवश्यक तितके पैसेही नसल्याने काहीतरी करणं भाग होतं. पण नोकरी-धंदा मिळणार कुठं? त्यात भाषेचा प्रश्न ही मोठा असतो.

अशा बिकट परिस्थितीत हानाकोच्या कुटुंबाला त्यांच्या बोटीतूनच

आलेला एक जपानी माणूस – नारुतो मदतीचा हात देतो. तो व त्याचं कुटुंबही पोटासाठी हवाईला आलेलं असतं. हवाई येथील ऊस पेरणीवर देखरेख ठेवण्याच्या कामासाठी त्याची नियुक्ती करण्यात आलेली असते. त्याच्यासारखी अनेक जपानी कुटुंबं इथे ऊस पेरणीच्या कामासाठी स्थलांतरित झालेली असतात. तेथेच तो काझुओला नोकरी मिळवून देतो आणि घरही देतो. तेव्हाही आईला वाईट वाटते. ती आपल्या पतीला म्हणते, की 'उच्च दर्जाचे जपानी रेशीम व त्याचा पोत जोखणारे हात आता मातीने मळणार, मला नाही आवडणार हे!' तिचे म्हणणे योग्य असते कारण काझुओची कापडाबद्दलची जाण उत्तम व वाखाणण्याजोगी असते. पण गतकाळाचे गोडवे न गाता, प्राप्त परिस्थितीनुसार आयुष्य जगायचं असं काझुओने मनोमन ठरवलेलं असतं.

कौइआ या बेटावर कितीतरी जपानी कुटुंबं फ्युरुसाटो (जपानी भाषेत फ्युरुसाटो म्हणजे आपले घर) या वसाहतीत राहत असतात. जपानमध्ये ते जसे राहायचे त्याप्रमाणेच सगळ्या गोष्टी तिथे त्यांनी केलेल्या असतात.

इथे राहायला लागल्यावर इशिगाती कुटुंबाला, त्यातही खास करून – आई सेइकोला बरे वाटते. तरीही तिचे मन आपल्या मायभूमीकडे ओढ घेत असते. इथे राहू लागल्यावर प्रश्न उपस्थित होतो तो मुलांच्या शिक्षणाचा. फ्युरुसाटोमध्ये जपानी शाळा असतात पण इंग्रजीदेखील शिकणे महत्त्वाचे असे वडिलांना वाटत असते. तर सेइकोला, आपण कधी ना कधी परत जपानमध्ये जाणार आहोत तर मग कशाला इंग्रजी शिकायचे, पारंपरिक जपानी शिक्षणच योग्य असं वाटत असतं. यातून जपानी शाळेबरोबरच इंग्रजी शिकण्यासाठीही त्यांना वेगळा कोर्स लावण्याचा तोडगा निघतो.

दोन्ही मुलं जात्याच हुशार असतात आणि तेथील पाश्चात्य – अमेरिकन संस्कृतीचे त्यांच्यावर नाही-नाही म्हणता नकळत संस्कार होतातच. जमिनीलगत असलेल्या पारंपरिक जपानी जेवणाच्या टेबलाएवजी त्यांना उंच टेबलावर, खुर्चीवर बसून जेवणे अधिक सोयीस्कर वाटू लागते. पारंपरिक जपानी अंथरुणापेक्षा बेड अधिक आवडू लागतो...

हानाको आता मोठी होते आणि तिला होनोलुलु येथे शिक्षणासाठी राहण्याची स्कॉलरशिप मिळते. तिच्या शाळेतून फक्त तिलाच ती मिळालेली असते व ती खूप मानाची समजली जात असते. ती तेथे

जाण्याचं ठरवते. पण तिची आई त्याला विरोध करून म्हणते, 'जपानी मुली अशा बाहेर जात नाहीत. तू तर केवळ सोळाच वर्षांची आहेस, आणि तेही एका अनोळखी प्रदेशात तू कशी जाणार? कशी राहणार...?' पण आईच्या विरोधाला न जुमानता हानाको तेथे जाते आणि प्रथमच, तिचा अमेरिकन लोकांशी, त्यांच्या जीवनपद्धतीशी कोणत्याही अडसरविना संबंध येतो. तिला या सगळ्या गोष्टी हव्याहव्याशा वाटतात...

आणि त्या मोठ्या शहरात तिची जेम्स रॉबर्टसन याच्याशी भेट होते आणि त्यांच्यामध्ये प्रेम फुलू लागते. त्यांच्या गाठी-भेटी वाढू लागतात....

एके दिवशी पर्ल हार्वरवर जपानी सैन्याचा हल्ला होतो आणि... युद्ध सुरू होते. ताटातूट, छळ या सगळ्यांच्या पार्श्वभूमीवरची एक भावस्पर्शी प्रेमकहाणी...

ही कहाणी फुलत असतानाच, अगदी महत्वाच्या टप्प्यावर अमेरिकेच्या पर्ल हार्वर या बंदरावर जपानकडून हल्ला केला जातो. आणि या कहाणीला वेगळंच वळण लागतं... हानाकोला अमेरिकेने सुरू केलेल्या जपानी नागरिकांसाठीच्या छावणीत राहावं लागतं. हानाकोला वाटतं छावणीच्या या कुंपणामागे राहण्यापेक्षा येथून पळून जाण्याचा काही रस्ता शोधला तर... आणि मग ही केवळ प्रेम कहाणी उरत नाही तर त्यात जपानी-अमेरिकन युद्धादरम्यानचा छळ, अनन्वित अत्याचार यांचे पडसाद उमटतात, नव्हे या छळाचे, मानवी हिंसेचे व अमानुषतेचे एक भीषण चित्र समोर येते.

अशा परिस्थितीतही माणसे चांगलं करिअर करण्याची, यशस्वी होण्याची, अधिक चांगलं आयुष्य जगण्याची... स्वप्ने पाहत असतात, आपण या सगळ्या छळातून नक्की मार्ग काढू चांगलं काहीतरी घडेल, या काळ्याकुट्ट अंधारातून उद्याचा सूर्य नक्की उगवेल ही चिवट आशावादी वृत्ती माणसं बाळगतात.

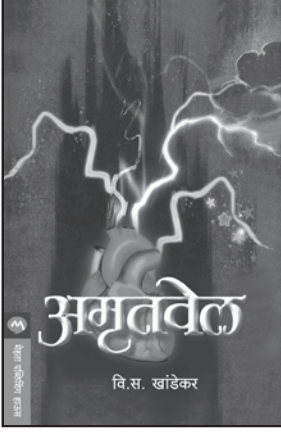
हानाकोचं पुढे काय होतं, तिच्या आयुष्यात आणखी कोणकोणती वळणं येतात, ती संकटांनी कशी तोंड देते हे जाणण्यासाठी ही कादंबरी वाचायला हवी. कारण हानाकोची ही गोष्ट जशी दोन भिन्न संस्कृतीतल्या संघर्षाची, स्थलांतरित होणाऱ्या कुटुंबांची, त्यांच्या ओढाताणीची आहे तशीच ती माणसाच्या मनाची, त्याच्या आशा-आकांक्षांची, स्वप्नांची आहे.

प्रणव सखदेव

sakhadeoprana@gmail.com

२५वी आवृत्ती

अमृतवेल

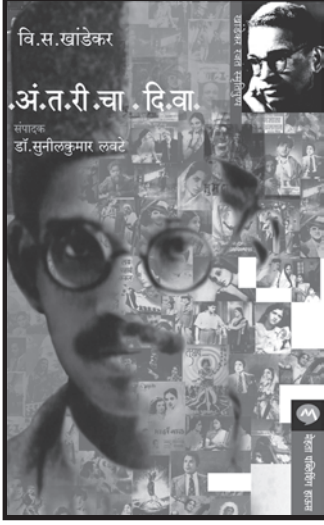
वि. स. खांडेकर

किंमत १२०रु. / पोस्टेज २५रु

‘... या चित्रातल्या वेलीवर नाना रंगांची फुलं उमलली आहेत. प्रीतीही या वेलीसारखीच आहे, बाळ. प्रीती म्हणजे केवळ यौवनाच्या प्रेरणेतून उद्भवणारी वासना नव्हे! त्या वासनेची किंमत मी कमी मानत नाही. साऱ्या संसाराचा आधार आहे ती! पण या वासनेला जेव्हा खोल भावनेची जोड मिळते, तेव्हाच प्रीती ही अमृतवेल होते. मग या वेलीवर करूणा उमटते, मैत्री फुलते. मनुष्य जेव्हा-जेव्हा आत्मप्रेमाचे कवच फोडून बाहेरच्या विश्वाशी एकरूप होतो, तेव्हा-- प्रीतीचा खरा अर्थ त्याला जाणवतो. या बाहेरच्या विश्वात रौद्र-रम्य निसर्ग आहे, सुष्टदुष्ट माणसं आहेत, साहित्यापासून संगीतापर्यंतच्या कला आहेत, आणि महारोग्याच्या सेवेपासून विज्ञानातल्या संशोधनापर्यंतची आत्म्याची तीर्थक्षेत्रं आहेत. ‘पण हीच प्रीती नुसती आत्मक्रेंद्रित झाली, आत्मपूजेशिवाय तिला दुसरं काही सुचेनासं झालं, म्हणजे मनुष्य केवळ इतरांचा शत्रू होत नाही; तो स्वतःचाही वैरी बनतो! मग या वेलीवर विषारी फुलांचे झुबके लटकू लागतात...’

नवे कोरे

अंतरीचा दिवा

वि. स. खांडेकर

संपादक

डॉ. सुनीलकुमार लवटे

किंमत ५५०रु./ पोस्टेज ३०रु

वि. स. खांडेकर आणि त्यांच्या साहित्याबद्दल मराठीत खूप लिहिलं गेलं आहे.

मात्र, त्यांच्या चित्रपटसृष्टीतील कामगिरीचा इतिहास झाकोळलेलाच राहिला.

याचं प्रमुख कारण होतं,
त्यांच्या पटकथांची अनुपलब्धता.

आता प्रथमच त्यांच्या पटकथांचा संग्रह 'अंतरीचा दिवा' मराठी वाचकांच्या हाती येत आहे. मराठी चित्रपटसृष्टीची मरगळ दूर होत असताना प्रज्वलित होणारा हा साहित्यिक नंदादीप पुन्हा एकदा ध्येयधुंद चित्रपटांची सांजवात पेटवत मराठी चित्रपटसृष्टीचा कायाकल्प घडवून आणिल!

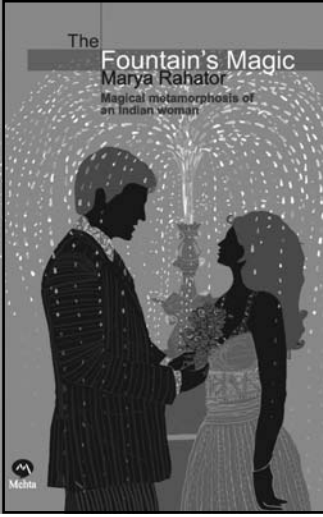
वि. स. खांडेकरांना मराठीचे मॅक्झिम गॉर्की, प्रेमचंद, शरच्चंद्र का म्हटलं जातं, हे समजून घ्यायचं तर हा 'अंतरीचा दिवा' आपल्या हृदयी मंद तेवत ठेवायलाच हवा.

About the Book

The Fountain's Magic

by Marya Rahator

Magical metamorphosis of an Indian woman.

Maya, who dreams about a simple life like any ordinary girl, only to be shattered by the cruel blow of an acrid matrimony.

When she has given up all hopes and life had become complaisant with Maya plummeting to the pits of utter desolation her desire to outsmart her discouraging fate re-surges.

Will she be able to over-shadow the nemesis of the demon by her optimism and sheer resilient mettle?

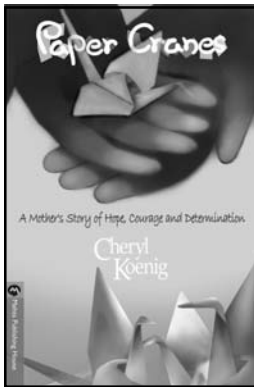

Cheryl Koenig was born, and still resides, in the southern suburbs of Sydney. She met her soul mate, Rob, whilst still in school and married at the age of just nineteen. More than thirty years later she is still very happily married and has two treasured sons.

Cheryl volunteers much of her free time assisting in development of government policy and services in the health care arena, as well as speaking at various Medical Conferences; Rotary & other Community Groups; Carer Support Groups and or Disability Groups; including training days for clinical networks or those who work in the disability arena.

Through tireless fundraising efforts, she has helped raise over \$190,000 for various health care services and non-government support groups, and she is passionate about advocating for carers to be validated for the important role they play in society.

Book review

Paper Cranes

- Cheryl Koenig

A Triumph of Courage and Hope!

If any of us is asked about what we would like to change about our lives if given a chance, we would flit amidst myriad tempting options. However, Cheryl Koenig, the author of '*Paper Cranes*', asserts that the only thing she would change is that fateful day in 1997 when her then 12 year old son Jonathan (Jono) met with a car accident that changed his and their entire family's life irreversibly! "Had I known that it was the last time I was seeing Jono run like a gazelle, I would have done everything to keep him inside the house" says Cheryl, for whom, the trauma began barely a few minutes after Jono rushed out of house that day, to play with his friend.

Jono's father Robert had just warned his son to step up on the kerb before himself driving away a bit father, when suddenly he heard a loud thud. Instinctively, Robert looked back and was met with the blood-curdling sight of his son lying mangled on the road! Jono had been hit by a car coming down the bend – the driver was in a speed that didn't allow him to slow down when Jono was traipsing across the road. The impact was so forceful that Jono suffered from severe brain injuries that lead to bruising of his mid-brain, contusion of the left temporal lobe, shearing of the brain stem (that translated into inability to control breathing and heart rate) and a loss of nerves and muscles used for seeing, hearing, eating, talking and walking!!! Add to this, he suffered from fractures and serious injuries to his knees.

Jono was immediately rushed to the hospital where he was put on life-support system. From thereon began an ordeal that one wouldn't wish upon the worst of enemies. Jono was proclaimed as a 'lost case' by most doctors who operated upon him. The apathy made Cheryl and Robert see the in anger; as did the frequent hints by certain people about Jono now becoming a 'brain dead boy'. This unabashed display of apathy strengthened Cheryl's resolve to get her son back on his feet and prove his detractors wrong. However, the task was much easier said than done. For starters, Jono couldn't even move his fingers or toes; he couldn't gesticulate; his eyes would remain fixed to the right; he would go into fits of breathlessness... These aspects put several barriers in the basic communication required to understand what worked and did not work for Jono's journey to recovery. Despite this, Cheryl and Robert determinedly pulled on. On an added note, they also had the turbulent emotions of their younger son Chris to consider. Chris was forced to grow up overnight after Jono's accident and the emotional repercussions of this abrupt change had to be dealt with very delicately. Robert took on the onus of handling Chris and working hard to keep the money rolling in for Jono's treatment; whereas Cheryl took on the onus of fobbing off naysayers and getting Jono back on his feet, literally and otherwise too.

The biggest spanner came in the form of a court case that the driver of the car that hit Jono, slapped on the Koenigs for their son's negligence and the damage it caused to his car!!! Absurd as the charge was, the Koenigs had to fight it out to success for one and a half years!

What kept Cheryl going amidst this bevy of trying situations, is the support that they got from Jono's classmates, few teachers and some celebrities as well. Whilst the celebrities boosted Jono's morale by talking

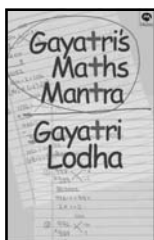
about his predicament on public forums; his classmates' gesture of putting up a thousand paper cranes as a symbol of hope, contributed tremendously to Jono's zeal to fight back. After a year or so of trudging along, the Koenigs got a breakthrough with Ian Hunter's neuro-developmental theory. The exercises and treatments included in this theory started expediting Jono's journey to recovery. Another chance encounter with a certain Dr. Gavin Williams accorded further boost to this process. Almost a decade of persistent efforts and sky-high perseverance, coupled with insatiable hope, finally led to Jono being able to walk... followed by run, dance and even ski!!! Presently, Jono is gainfully employed in a confectionery company and is leading the kind of life that Cheryl and Robert dreamt and prayed for every day since his accident.

'Paper Cranes' needless to say, it becomes a touching saga. But what contributes to its interest factor is the way Cheryl has refrained from making it a long-winding lament. Instead, she has achieved a successful balance between outlining the technical details of the accident and the court case, whilst also keeping the emotions intertwined with these occurrences alive; but without making the reader succumb into its whorls. Cheryl displays thorough knowledge of the medical history and terminologies, which in turn might help a lot of readers in similar situations.

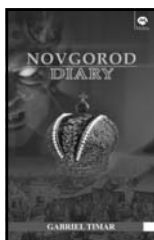
The book becomes a tad winding in the latter half. The details of Jono's therapies and the series of failures they went through, does become a bit long-drawn towards the end. Nevertheless, the determination and display of sheer hope in the face of multiple adversities that shines through the entire narrative, makes the book a complete winner, despite its tiny flaws.

- RESHMA S. KULKARNI

New Books

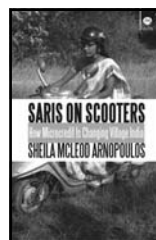
Gayatri's Maths Mantra

Novgorod Diary

Paper Cranes

Saris on Scooters

Parvana's Journey

– Deborah Ellis

Category - Fiction
Type - Paperback
Pages - 120
Price - Rs. 120.00

Praise

Sequel to *The Breadwinner*, *Parvana's Journey* by Deborah Ellis follows the eponymous 12-year-old girl who, disguised as a boy, sets off from Kabul in search of her missing mother and siblings in Taliban-era Afghanistan. When war breaks out, she bands together with other displaced children.

– *Publishers Weekly*

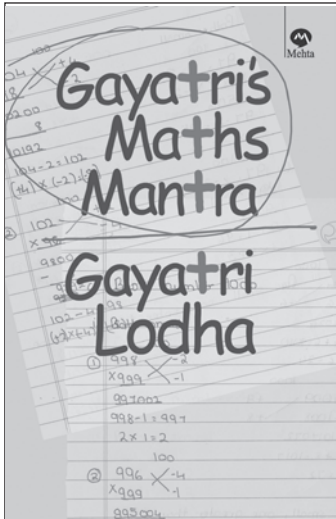
This sequel to *The Breadwinner* easily stands alone. After her father's death, 13-year-old Parvana, disguised as a boy, wanders alone through war-torn Afghanistan looking for her mother and siblings who had disappeared in the tumult of the Taliban takeover of Mazar-e-Sharif. Early in her journey, Parvana comes across a baby, the only survivor in a bombed village. She takes him along, as both a burden and comforting company. Taking shelter in a small cave, she discovers an angry one-legged boy who is starved for both food and human companionship. Imagining treasure in their cave, they dig, only to find a cache of bullets—a scene that epitomizes what childhood has become for these young people. The three continue Parvana's search, stopping for a time in an apparent safe haven on the edge of a minefield where an eight-year-old lives with a near-comatose grandmother. When their refuge is destroyed, the four children join a long line of refugees, arriving finally at a camp. A bittersweet ending offers some hope for Parvana and her family, but readers are left with a horrifyingly realistic picture of the effect of war on children. While the reading is not difficult, the grim content cries out for discussion. An unforgettable read.

– *School Library Journal*

Simplifying the complicated

At the tender age of thirteen, Gayatri Lodha has published a book offering tips that aim to make mathematical problem-solving easier. She speaks to After Hrs about her book, her love for numbers and her future plans.

She is only thirteen years old, but if one were to meet Gayatri Lodha, an eighth standard student of Pune's well-known St. Anne's Primary School, he would be astounded at the numerical ability she possesses. This mathematics genius has not only solved complex math problems, but also published her own book titled Gayatri's

Maths Mantra, under Mehta Publications at such a tender

age. Give her that amazed 'that's-so-unbelievable' sort of a look and all you'll get is an innocent smile in return. "If you just play with numbers, you'll realise there is so much more that you can do with them. I just love solving sums, especially the difficult ones," she says, with a gleam of excitement in her eyes.

Ask her what motivated her to write the book, and you'll get an instant reply, "At school, I often found my classmates struggling with maths and getting sums wrong, despite putting in persistent efforts. This book is a compilation of all the techniques I have learnt so far from my father, to solve tough mathematical problems." She adds that through this book, she aims at helping all those who struggle to understand the subject better.

Gayatri's parents first noticed her talent when she was around five or six years old. "She used to play Vedic maths games as a kid, and while her friends found it difficult to get the right answer, she got it at the snap of a finger," says her mother, Nutan Lodha, an arts teacher, who eventually encouraged her daughter to write the book.

What started off as a favourite pastime has now turned into a passion for the budding maths champ. However, her phenomenal mathematical abilities wouldn't have been enhanced so greatly had it not been for the able guidance of her father Sanjay Lodha, a practicing cost accountant. Says a beaming Sanjay, "Unlike other parents, we never had to chase Gayatri with maths. It was always she who came up with unique ways to solve a given problem, and that usually surprised us. I teach her some tricks to simplify calculations, but it is her aptitude to grasp things quickly that has got her this far."

Apart from this, Gayatri also received a government scholarship in maths last year and gained a 99.6 percentile in Assessment of Scholastic Skills through Educational Testing (ASSET) in sixth standard. The multi-tal-

ented young girl not only excels in academics, but also shows avid interest in the arts, learning western music from singer Carla D'souza and Kathak from danseuse Roshantai Date. She has performed in numerous dance shows organised by Rochit Kathak Academy in the past. Seeing her journey so far, one would think that Gayatri would want to pursue a career in the same field, but surprisingly, she wants to either become a fashion designer or an architect. "I love maths, but I love painting too," she says with a smile. Two of Gayatri's paintings have been sent for an international competition in Japan, which was organised by Chitrakala Niketan. Her mother, who has her own arts institute called Gayatri's Art, says, "She has been drawing and painting since childhood, and has never approached me for any kind of assistance. It is an ability that she has developed all by herself."

Ask her parents if they approve of Gayatri's decision of pursuing creative arts in the future and they say, "We are happy if she is happy. We have never forced her to do anything against her will. We will support her, no matter what she decides to do in the future."

Lastly, we ask the little champ if her love for numbers is short lived, to which she frowns and replies, "No! Never! I will always stay in touch with maths. Numbers fascinate me and I will continue to find ways to make it interesting for those who consider it a nightmare. No matter what I do tomorrow, one thing is certain; I wish to write more books, especially pertaining to mathematics."

ishani.bose@dnaindia.net

Ishani Bose

DNA

Published Date: Jul 16, 2012

आगामी

गोष्टीच गोष्टी

द. मा. मिरासदार

जादू-बिदू काही नसते; सगळी बनवाबनवी असते, हे दाखविण्यासाठी बाबू बनला भोकरवाडीतील 'जादूगार'!

हॉटेलमध्ये चोरी झाल्याची 'कम्प्लेंट' बजावाने दिली, मात्र चोरी झालीच नाही, असेही लिहून दिले!

भोकरवाडीतील 'गावगुंडी'ला कंटाळून नव्या शिक्षिकेने गावच सोडले!

रामाच्या वाट्याला आलेला 'वनवास' बाबू आणि चेंगट्याच्या वाट्यालाही आला!

सरकारने वटहुकूम काढून 'भ्रष्टाचार' कायदेशीर ठरवला, पण बाळू सरकारी नोकर असल्यामुळे त्याचे काम दुप्पट झाले!

बापू पाटलाच्या मुलाचा दत्तक-विधी तर झाला, पण बाबू आणि चेंगटाने घोटाळा केला!

चौथीच्या गणिताच्या मारकुट्या मास्तरांचा 'तास' एकदा दगडू गवळीने घेतला!

शिवा जमदाडे, रामा खरात, गणामास्तर, नाना चेंगट आणि बाबू पैलवान ही सर्व 'कंपनी' ट्रिपला निघाली!

'गोष्टी' म्हणजे गमती... उपहास... उपदेश... आणि बोचरी टीका अन् व्यथाही... हेच आहे 'गोष्टीच गोष्टी'चं सूत्र!

प्रेरणादायी व मार्गदर्शक जीवनचरित्र

मूळ तमीळ लेखक एन.चोक्कन यांनी 'नारायण मूर्ती' यांच्यावर ग्रंथ लिहिला असून त्याचा गुजराती अनुवाद आदित्य वासू यांनी तर मराठी अनुवाद अंजनी नरवणे यांनी केला आहे. नारायण मूर्ती - मूल्य जपणारं एक अद्वितीय आयुष्य हे चरित्र मेहता पब्लिशिंग हाऊसने देखण्या स्वरूपात प्रकाशित केले आहे.

नारायण मूर्तींचं हे जीवनचरित्र त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पदर सहजसुंदरतेने

उलगडून दाखविते. एका गरीब ब्राह्मण कुटुंबात २० ऑगस्ट १९४६ रोजी नारायण मूर्तींचा जन्म झाला. इन्फोसिस टेक्नोलॉजीज लिमिटेड या बेंगलोर स्थित, जागतिक सॉफ्टवेअर सल्लागार कंपनीचे ते संस्थापक अध्यक्ष आहेत. 'द इकॉनॉमिस्ट' ने २००५ मध्ये जगातील सर्वाधिक आदरणीय व्यावसायिकांत पहिल्या दहामधील एक म्हणून नारायण मूर्तींची नोंद केली आहे. इतकेच नाही तर भारत सरकारकडून 'पद्मविभूषण', फ्रान्स

सरकारकडून Legion d honneur तर ब्रिटिश सरकारकडून सीबीई ने त्यांना सन्मानित करण्यात आलं आहे.

'नारायण मूर्ती - मूल्य जपणारं एक अद्वितीय आयुष्य' मध्ये लेखकाने त्यांचे बालपण कौटुंबिक वातावरण, आर्थिक परिस्थिती, आई - वडील यांच्याकडून त्यांच्यावर होणारे संस्कार यांचा तपशील देत, नारायण मूर्तींच्या मनाची जडणघडण कशी झाली याचे अतिशय हृद्य शब्दांकन केले आहे. 'मुलाचे पाय पाळण्यात दिसतात' या म्हणीनुसार नारायण मूर्तींच्या व्यक्तिमत्त्वाचे जे विशेष त्यांच्या बालपणी प्रकट होत

होते त्यावर प्रकाशझोत टाकला आहे. त्यांना असलेली वाचनाची आवड व सिनेमाविषयीची अरुची तसेच त्यांचा समजूतदार स्वभाव, परिस्थितीची जाण यामागे तरुण वयातही त्यांची स्वतःची अशी वैचारिक भूमिका होती. ती उत्तरोत्तर विकसित होत गेली. खूप पैसे मिळवून चैनीचं आयुष्य जगण्यापेक्षा नीट अभ्यास करून जगाबद्दल ज्ञान मिळवणं जास्त चांगलं, गरीब असण्यात लाज वाटण्यासारखं काही नाही या भूमिकेमुळे ते कायमच स्वाभिमानानं राहिले. स्वार्थापेक्षा समाजाच्या कल्याणाचा विचार करावा हा विचारही आईवडिलांकडून त्यांच्या मनात रुजला आणि नंतर फोफावला. त्यांची सिम्फनी संगीताची आवड तर इतकी प्रेरक, प्रेरणादायी ठरली. सिम्फनी संगीत समजून घेताना विचारांची वीज त्यांच्या मनात चमकली की स्वतः हुशार असून नुसतं चालत नाही तर इतरांबरोबर समन्वय करून एकजुटीनं चांगलं काम करणं जास्त महत्वाचं. हा विचार उत्तम व्यवस्थापक बनविण्यास कारणीभूत झाला.

आयुष्यातल्या अडचणींवर मात करण्याचा एकमेव उपाय म्हणजे चांगलं शिक्षण! नारायण मूर्तींच्या शैक्षणिक उंचीचा आलेख या ग्रंथात रेखाटला आहे. तसेच अपेक्षित शिक्षणात उंची गाठण्यासाठी त्यांनी केलेल्या प्रयत्नांचे चित्रणही केले आहे. परिस्थितीवर काबू मिळवून आपण सफल झालंच पाहिजे या दृढनिश्चयाने त्यांनी आय.आय.टी. कानपूरला एम.टेक साठी प्रवेश मिळवला, आय.बी.एम.मध्ये बनवला गेलेला कॉम्प्युटर बघून ते थक्क झाले. आय.आय.एम मध्ये पगार कमी असूनही ते रुजू झाले. पाठ्यपुस्तकांतील शिक्षण व जीवनानुभव यांची सांगड घालणे कशासाठी महत्वाचे आहे इत्यादी गोष्टींवर प्रकाश टाकीत त्यांच्या विस्तारलेल्या ज्ञानक्षितिजांचे दर्शन घडविले आहे.

नारायण मूर्तींचे व्यावसायिक अनुभव व त्याआधारे त्यांनी जीवनात महत्वाचे घेतलेले निर्णय यांचे चित्रण करताना त्यांच्या सामाजिक भानाचे, जीवनमूल्यांवरील निष्ठेचे, पैसा मिळविण्यामागील कारण व त्यांच्या उपयोगाची योग्य दिशा याविषयीचे विचार उलगडून दाखविले आहेत. त्यांच्या मते, 'सुसंस्कृत समाज तोच की, ज्या समाजात प्रत्येक पिढीतील व्यक्ती, येणाऱ्या पिढीचं भविष्य जास्त चांगलं, आनंदमय

व्हावं म्हणून व्यक्तिगतरीत्या स्वार्थत्याग करित राहिल'. नोकरी सोडून स्वतंत्र कंपनी काढण्याचा त्यांचा निर्णय, सुधा मूर्तीची त्या संदर्भात झालेली मदत, कॉम्प्युटर व सॉफ्टवेअर कंपन्यांच्या विकासाच्या दृष्टीनं असलेली सरकारची उदासीनता, परदेशात हा व्यवसाय वृद्धिंगत करण्यात येणाऱ्या अडचणी, नियम, कायदे, कंपनीच्या विकासातील अडथळे व या सर्वांवर मात करत ठामपणे उभे राहणारे व निष्ठा, प्रेम व दूरदृष्टी यांचा साक्षात्कार घडवून सीईओची इमेज बाजूला करत नेता ही इमेज सहकाऱ्यांच्या मनात निर्माण करत नारायण मूर्ती कसे यशस्वी झाले याचे अत्यंत मार्मिक व प्रवाही शब्दांकन पुस्तकात केले आहे.

नारायण मूर्तीच्या जीवनचरित्राचा अनुवादही सरस झाला आहे. व्यावसायिक विकासाचा आलेख काढताना शब्दशैली सरळ, स्पष्ट आहे. कौटुंबिक प्रेमाभिव्यक्तीच्या प्रसंगी ती हळूवार व भावस्पर्शी होते. आर्थिक परिस्थितीमुळे आय.आय.टी.चं स्वप्न सोडून दूर दूर जाणाऱ्या ट्रेनकडे बघत मित्रांना निरोप देणारे मूर्ती, आई वडिलांना भेटून त्यांच्या व सुधाताईंच्या विवाहासंदर्भात बोलणारे नारायण मूर्ती इ. प्रसंग लक्षणीय ठरतात. नारायण मूर्ती यांचा प्रामाणिकपणा, दृढ निश्चय, ठाम निर्णय, जीवननिष्ठा सत्याची कास धरणारा स्वभाव, अंतर्मुखता इ. पैलू प्रकट करताना अभिनिवेश, आग्रहीपणा नाही. संकोची, सर्वांना आदराने वागविणाऱ्या, चुकूनही कठोर शब्दांचा वापर न करणाऱ्या व कामात तडजोड न करता विकासाच्या व परफेक्शनच्या दिशेने वाटचाल करणाऱ्या मूर्तीच्या जीवनचरित्राचा अंजनी नरवणे यांनी केलेला मराठी अनुवाद सहजसुंदर उतरला आहे.

डॉ. शुभदा शहा

तरुण भारत, बेळगाव- १९ ऑगस्ट २०१२

नवे कोरे

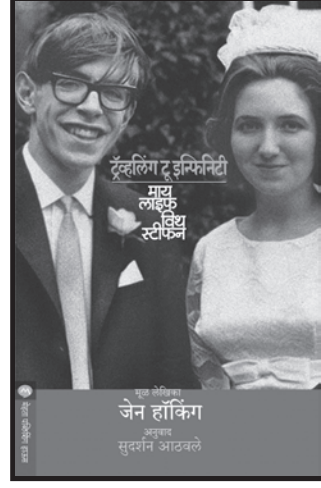
ट्रॅव्हलिंग टू इन्फिनिटी

माय लाइफ विथ स्टीफन

जेन हॉकिंग

अनुवाद सुदर्शन आठवले

किंमत ५९५४. / पोस्टेज ३०४

आजच्या युगातील नामवंत वैज्ञानिकांच्या मालिकेतील एक वैशिष्ट्यपूर्ण नाव आहे, 'ब्रीफ हिस्ट्री ऑफ टाइम' या अडीच कोटी प्रतींच्या विक्रीचा विक्रम केलेल्या शास्त्रीय पुस्तकाचे लेखक, प्रोफेसर स्टीफन हॉकिंग. त्यांची पहिली पत्नी जेन हिने या पुस्तकात त्यांच्या असाधारण वैवाहिक जीवनाचे अंतरंग उलगडून दाखवले आहे. स्टीफन आपल्या बुद्धिबळावर गगनाला गवसणी घालत असताना 'मोटर-न्युरॉन' या मज्जासंस्थेच्या महाभयंकर रोगाने मात्र त्याच्या शरीराला जखडून ठेवले होते. आपल्या विकलांग पतीची दिवस-रात्र सेवा करणे आणि त्याच वेळी आपल्या वाढत्या कुटुंबाची काळजी वाहणे या दोन्ही कर्तव्यांचा समतोल राखण्यासाठी जेनने अथक परिश्रम केले. पतीची असाधारण प्रज्ञा, प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करित त्याने पादाक्रांत केलेली यशशिखरे आणि त्यासाठी त्याला जेनने स्वतःच्या आंतरिक शक्तीचा दिलेला भक्कम आधार यांची ही कहाणी खरोखरच अविश्वसनीय वाटावी अशीच आहे. त्यांच्या पंचवीस वर्षांच्या वैवाहिक जीवनाची क्लेशकारक अशा घटस्फोटात झालेली परिणती, त्याच्या सेवेतील एका नर्ससाठी स्टीफनने जेनला दिलेली सोडचिठ्ठी आणि जेनने एका जुन्या मित्राशी केलेला विवाह - या साऱ्याच प्रसंगांतून लेखिकेच्या स्पष्टवक्तेपणाचा प्रत्यय येतो.

आत्यंतिक प्रांजलपणाने लिहिलेल्या, मन हेलावून टाकणाऱ्या आणि तरीही जागोजागी नर्म विनोदाची पखरण करणाऱ्या या संस्मरणिकेत जेन हॉकिंग हिने तिच्या गुंतागुंतीच्या, यातनामय वैवाहिक आयुष्यातील अवघड प्रसंग धीरोदात्तपणे दाखवताना नात्यांच्या विणी कशा उसवतात, हळव्या जखमा कशा उकलतात हेही हळुवारपणे चितारलेले आहे. त्यामुळे हे पुस्तक वाचकांना निरपेक्ष प्रेमाचे दर्शन घडवते.

‘काळी’ : पर्ल बकच्या कादंबरीचा उत्तम अनुवाद

पर्ल बकची ‘दि गुड अर्थ’ कादंबरी हातात आली तेव्हा मी इंटरला होतो. या कादंबरीने मला झपाटून टाकले. मग पर्ल बकच्या कादंबऱ्या, तिच्या कथा, चीनविषयक तिचे लेखन वाचणे ही माझी पॅशन झाली.

पर्लचे आईवडील मिशनरी होते. पर्ल चीनमध्ये वाढली. तिच्या सर्व लेखनात ‘दि गुड अर्थ’ सर्वोत्कृष्ट ठरते. तिच्याबद्दल तिला पुलित्झर प्राईझ मिळाले. ही कादंबरी मार्च १९३१ मध्ये प्रसिद्ध होताच पर्ल बक ही अमेरिकन स्लॅंगमध्ये म्हणायचं तर हॉट प्रॉपर्टी ठरली. साहित्याचे नोबेल प्राईझ मिळविणारी पर्ल ही तिसरी अमेरिकन ठरली.

पर्ल सायनास्ट्रेकरचं जॉन बक या शेतीतज्ज्ञाशी लग्न झाल्यानंतर हे दांपत्य उत्तर चीनमध्ये राहायला गेलं. इथे तिला चिनी शेतकरी, चिनी ग्रामजीवन, पारंपरिक शेती अज्ञान, दारिद्र्य, कष्टाळूपणा, रीतिरिवाज, लग्न पद्धती, श्रद्धा, शुभाशुभ भूतपिशांच्या बदलत्या पराकोटीच्या श्रद्धा हे जवळून निरखता आलं. मग जॉन बक नानकिंग विद्यापीठात नोकरीला गेले. इथे पर्ल विद्यापीठात इंग्लिश साहित्य शिकवू लागली. हे लेखनाच्या दृष्टीने उत्तम झालं. नाहीतर तिचा दृष्टिकोन एकांगी झाला असता. विद्यापीठात काम करताना तिला शिक्षित नागरी तरुण पिढी न्याहाळता आली.

‘दि गुड अर्थ’चा मराठीत पहिला अनुवाद १९४९ मध्ये ‘धरित्री’ बा.द.सातोस्कर यांनी केला. १९८८ मध्ये त्याची दुसरी आवृत्ती निघाली. त्यानंतर या कादंबरीचा दुसरा अनुवाद भारती पांडे यांनी केला. अनुवादाचे हक्क घेतल्यावर मेहता प्रकाशनाने २०१२ मध्ये ‘काळी’ पुन्हा प्रसिद्ध केले.

अॅनवे या कुग्रामात वाँग लुंगचा जन्म झाला. गावाचे वळण शेतीचे. गहू, भात, वाटाणे, खजुरी आणि वाळुंजीची झाडं या सगळ्यांना फक्त पावसाचा आधार. जमलं तर डुकरे व कोंबड्या पाळायच्या. लोक निरक्षर. धर्माने वागणारे, जुन्या श्रद्धा, रुढी, परंपरा, शुभशकुन अपशकुन यात अडकलेले. भूत पिशाच्चांवर

विश्वास असलेले. दर पाच वर्षांनी दुष्काळाचे संकट अधूनमधून टोळधाडी, चोराचिलटांचं भय, देशात आर्थिक विषमता, वाढत चाललेला असंतोष. कधी दक्षिणेकडे, कधी ईशान्येकडे, कधी जवळपास लोकांचे बंड, उठाव, युद्ध. लोक भुके कंगाल, तर जमीनदार त्यांचं रक्त पिणारे, माजलेले. केवळ सुखलोलुप. देशात अफूच्या व्यसनाने प्रवेश केला होता. शहरात घूतगृहे, विलासाची ठिकाणे, श्रीमंतांच्या हवेल्या असत.

अपमृत्यू आणि बालमृत्यू, देवीसारख्या रोगांच्या साथी, भूक आणि उपासमार, अज्ञान आणि अशिक्षितता यांचे ते दिवस होते. वाँग लुंग यात जन्मला. वाढला. पारंपरिक पद्धतीने शेतात राबत जगत राहिला. त्याच्या बापाने थोडी खटपट केली म्हणून वाँगचे लग्न झाले. त्याची पत्नी शांटुंग भागातली. एका दुष्काळात तिच्या बापाने तिला विकलं तेव्हा ती दहा वर्षांची होती. अन्नवेला हवंगच्या वाड्यात बटकी होती. दिवसरात्र राबत होती. तरी अधूनमधून तिला काढणीचा मार खावा लागे. हे सगळं न बोलता सहन करायचं. हातून या जन्मी थोडं पुण्य घडावं म्हणून जमीनदाराच्या पत्नीनं तिचं लग्न वाँगशी लावून दिलं. आता ती घरचं काम करून वाँगच्या बरोबरीने शेतात राबू लागली. काटकसरीने संसार करू लागली. प्रत्येक क्षण कामात घालवू लागली. सुदैवाने पहिली चारपाच वर्षे पाऊस छान पडला. हवामानाने साथ दिली. पिके उत्तम आली. चार पैसे शिल्लक पडले. हे चांदीचे डॉलर्स भिंतीत भोक पाडून त्यात ठेवले.

इकडे वाँगचं घर वर येत असताना हवंगचा वाडा अफूचे व्यसन आणि उधळपट्टीचं विलासी जीवन यामुळे खाली येत गेला. हवंगच्या दिवाणजीने थोडी जमीन विकायचं ठरवलं. हा जमिनीचा तुकडा भिंतीतलं धन मोजून वाँगने विकत घेतला आणि हवंगची जमीन विकत घेणं ही वाँगची महत्त्वाकांक्षा बनली. वाँगने मुलांना शिकवायचं ठरवलं. आपण अशिक्षित. आपल्याला कठलिपी, पाणलिपी कशातलं काही कळत नाही. आपली बाजारात कारकून लोक थट्टा करतात. आपण मुलांना शिकवायचं. मग त्याचे पहिले दोन मुलगे एका खासगी शाळेत जाऊ लागले. त्यांची नावे 'नंग एन' आणि 'नंग वेन' अशी लावली गेली. नंग म्हणजे जमिनीतून संपत्ती मिळवणारा.

आणि मग तो उरलेला दुष्काळ आला. झाडावरची पाने, कोवळं गवत, काही उरलं नाही. लोकांनी आपले कुत्रे आणि बैलही मारून खाल्ले. नरमांस भक्षणाचेही प्रकार झाले असावेत. मुलींना विकलं गेलं. वाँग आपल्या घरातलं विकण्यासारखं जे काय होतं ते विकून सर्व कुटुंबासह दक्षिणेला शंभर मैलावरच्या क्ियांगस शहरात जगायला गेला.

दारिद्र्याच्या पायावर इतर शहरांप्रमाणे क्ियांगसूची उभारणी झाली होती. अतिश्रीमंत दानशूर व्यक्तींनी एका पेनीला तांदळाची कांजी भुकेलेल्यांना मिळावी

म्हणून अन्नगृहे काढली. ओ लॅन भिक्षा मागे. वाँग भाड्याने रिक्षा घेऊन रिक्षा ओढायचा. चटयांच्या झोपडीत राहायचा. इथे त्याला गोरे मिशनरी दिसले. इथले तरुण वक्ते क्रांतीची भाषा बोलत होते. श्रीमंत जेव्हा खूपच श्रीमंत होतात आणि गरीब अधिक दरिद्री होतात तेव्हा गरिबांना यातून एक मार्ग दिसतो. बंडाचा, लुटालुटीचा. खाऊन माजलेल्या मानवी किड्यांना चिरडून टाकून त्यांची घरे लुटून घेण्याचा. भिंती फोडण्याचा. दारे तोडण्याचा, विध्वंसाचा. याच गर्दीतून लोटला गेलेला वाँग हवेलीतून नुसताच फिरत असताना हवेलीचा गलेलड्डु मालक चोरमार्गाने पळून जाण्याच्या प्रयत्नात नेमका वाँगसमोर येतो. त्याला पाहून वाँगला शिसारी येते. तेवढ्यात तो वाँगला विनवतो, मी तुला सोन्याची नाणी देतो पण मला मारू नकोस...

वाँगला ओंजळी भरभरून सोन्याची नाणी मिळतात.

ओ लॅनला भिंतीची एक वीट सैल झालेली दिसली. इथे हवेलीतल्या स्त्रिया आपली रत्ने रत्नभूषणे, सुवर्णभूषणे लपवून ठेवतात हे ती एकेकाळी बटकी असल्यामुळे ओळखते. या गुप्त जागेत तिला हिरे पाचू, लाल मिळतात. अंनवेला आल्यावर या धनातून वाँग हवंगच्या जमिनी खरेदी करतो. इथून वाँग लुंगचे कुटुंब श्रीमंती सुख, ऐश्वर्य, मानसन्मान, नावलौकिक या मार्गावर चालू लागले. विद्वान म्हणून नंग एन नावलौकिक मिळवतो. नंग वेन व्यापारात शिरतो. स्वतःची पेढी उघडतो. स्वतः वाँगही बदलतो. आपल्या जमिनी खंडाने देतो. हवंगच्या वाड्यात स्थलांतर करतो. लोटस या पोरसवदा दासीचा स्वीकार करतो. वाँगचे घराणे आता महान वाँग, समर्थ वाँग म्हणून ओळखले जाते. मुलांना पैशाची गरज असते. नंग वेनला व्यापारासाठी भांडवल कमी पडत असते. जमिनी विकून पैसा उभा करण्याची त्याची भाषा वाँग ऐकतो. अस्वस्थ होतो. इथे चक्र पूर्ण होते.

या कादंबरीने अमेरिकेत व जगभर इतिहास घडवला. या कादंबरीच्या नव्या आवृत्तीमुळे मराठी वाचक पुन्हा एकदा या कादंबरीच्या प्रेमात पडेल. 'दि गुड अर्थ'वर सिनेमा निघाला, पॉल मुनीने साक्षात वाँग लुंग अभिनयातून जिवंत केला. 'दि गुड अर्थ' आणखी वाचली गेली.

ही कादंबरी, त्यातील कथा, जगातल्या कोणत्याही देशात घडू शकेल, असे म्हटले जाते. ते अर्धसत्य आहे. माणसाने आपले मूळ विसरू नये म्हणतात ते बरोबरच आहे. पण ही कथा चीनमध्ये घडली आहे.

हा वाँग लुंग. याची बायको खेचरे, गाढवे, घोड्याची लीड गोळा करते. वाँग त्याचा खत म्हणून वापर करतो. चंद्रकोरीच्या डाव्या शिंगाच्या वर असलेला ढग पावसाचा आहे हे तो जाणतो. भूदेव जमिनीवर सत्ता गाजवतो. शेताच्या या राखणदार देवाला नववर्षाला तो रंगीत कागदांचे कपडे शिवतो. तो ओ लॅन

कापसाची निळी विजार व कोट वापरतात. भाकरी लसणाच्या पाकळ्यांबरोबर तो खातो. तो उत्तरेकडचा नांगऱ्या आहे आणि त्याचा त्याला कमीपणा वाटत नाही, ओ लॅन बुटांच्या तळव्यात जाडीसाठी कागद घालतो.

वाँगची करमणूक म्हणजे कहाणी ऐकणे.

प्रसूत झालेल्या ओ लॅनला ताकद येण्यासाठी तो लाल साखरेचा पाक करून देतो. नववर्षाला शुभलाभ सूचक रंगीत कागद शेतकामाच्या अवजारांवर लावून ठेवतो. पहिला मुलगा झाला म्हणून गावात घोघर लाल अंडी वाटतो. तो खानदानाचा होतो आणि आपल्या घरातल्या बटकीचे एका शेतकऱ्याशी लग्न लावून देण्याचे पुण्य संपादन करतो.

मुलाला जमीनदारणीच्या पायावर घालण्यासाठी हवँगच्या वाड्यात जाताना तो मुलाला लाल रंगाचा कोट, बुद्धाची प्रतिमा भरलेली टोपी घालून सजवतो. डुकराची चरबी, तांदळाचे पीठ आणि साखर घालून केलेले रंगीत पानगे बरोबर नजरभेट म्हणून नेतो. वाँग पृथ्वीवरच्या व आकाशातल्या भूतपिशाच्यांना घाबरतो. क्रांती क्रांती वगैरे चीनमध्ये काहीतरी घडलं. युद्धं झाली पण तो शेतीत एवढा बुडाला होता की त्याला ती क्रांती पाहायलाच मिळाली नव्हती. चिनी तरुण देशाला स्वतंत्र करण्याची लढाऊ भाषा करतात. ती त्याला कळत नाही. कारण आपण स्वतंत्रच आहोत आणि शेतात गहू घ्यायचा की ओट घ्यायचा हे ठरवण्याचा आपला अधिकार आहेच असे म्हणतो. त्याला १९ नातवंडे असतात आणि ती शिकत असतात. नातवंडांना तो विचारतो चारी पुस्तकांचा अभ्यास करताय ना? तर आपल्या आजोबांच्या अज्ञानाला हसत नातवंडे त्याला सांगतात. स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर हे पुस्तक कोणी शिकत नाही.

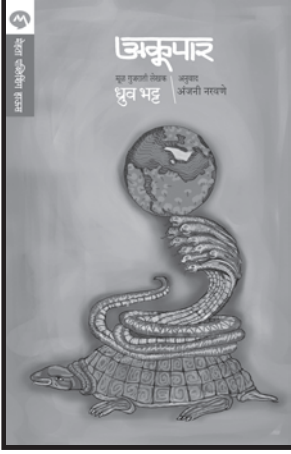
आपण दि गुड अर्थचे रूपांतर करीत नसून अनुवाद करीत आहोत याची पक्की जाणीव ठेवून भारती पांडेनी गुड अर्थ मधले चिनी प्राणतत्त्व जपले आहे. कादंबरीचे हे रूप हरवू दिले नाही. नागरी खानदान सुसंस्कृत जरतारी अलंकृत मराठी भाषा वापरून त्या खाली कादंबरीचा आत्मा नष्ट करण्याची महाचूक अनेक अनुवादक करतात व समीक्षकही ही स्पॅनिश किंवा आफ्रिकन किंवा आर्मेनियन, कादंबरी वाटतच नाही ही तर अस्सल मराठी वाटते, असे वर तिला सर्टिफिकेट देतात. भारती पांडे यांनी जाणीवपूर्वक भाषा साधी, अनलंकृत, कधी ओबडधोबडही वापरली आहे. चिनी रंग वा गंध हरवू दिलेला नाही. हे तसे सोपे नसते.

मराठी साहित्याला अशा अनुवादांची गरजही आहे.

अनंत मनोहर

तरुण भारत, बेळगाव - २ सप्टेंबर २०१२

□

आगामी

अकूपार

ध्रुव भट्ट
अनुवाद
अंजनी नरवणे

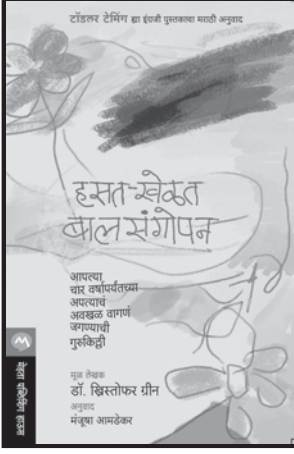
‘माज्या बाळांनु, तुमी समदं ह्ये समजून घ्यावा, की हितं पक्क्या घरात न्हातुया म्हून कोनीबी अमर व्हनार न्हाई हाये. हितं ह्या रस्त्यांवर मोटरी, टरक, फटफट्या, टेम्पा, ह्या समघांखाली सापडून जेवडी मानसं मरत्यात, त्यवड्यांना तितं स्हावजानं, बिबट्यांनं का साप विंचवांनी मारलं असं कदी आयकलं न्हाई.’ आईमाचं बोलणं ऐकल्याबरोबर मी खोल विचारात पडलो. ह्या रमणीय पृथ्वीवर जीवन तर सगळीकडे फुललेलं-फळलेलं आहे, आणि जिथं म्हणून जीवन आलं, तिथं अनिश्चितता आलीच. इथं शहरात भीती वाटेल अशी अनिश्चितता. तिकडं गीरच्या जंगलात, नैसर्गिक वातावरणात असणारी अनिश्चितता रम्य, सुंदर!

पुढे काही विचार मनात येण्यापूर्वीच आईमांचा आवाज खोलीभर पुन्हा गुंजला. ‘समदे सिकलेले लोक दररोज पेपरात वाचून आमाला सांगल्यात, तं उगाच उगाच भांडनं करून आनि लडाया करून मानसं कुटं न्हाई मरत? आनि तरीबी प्रिथिवीला ‘खमा’ म्हनायला पन हितं येळ हाये कोनाला?’

सरळ शांत वाहात जाणारी हीरण नदी एकाएकी काळ्या खडकांचा किनारा ओलांडून बाहेर यावी, तसं माझं मन उचंबळून आलं. गीरमध्ये आलो त्या पहिल्या संध्याकाळी आईमांच्या तोंडून ऐकलेल्या ‘खमा’चे अनेक अर्थ आज, अचानक अशा तऱ्हेनं, फुलून-पांघरून माझ्या लक्षात येतील ह्याची मला कल्पनाही नव्हती....

एका चित्रकाराच्या आत्मशोधाची – त्याला सापडलेल्या ‘गीर’ची बहुपेडी व विलक्षण कादंबरी!

आगामी

हस्त-खेळत बालसंगोपन

डॉ. ख्रिस्तोफर ग्रीन
अनुवाद
मंजूषा आमडेकर

मुलांच्या न कळत्या वयात त्यांना सांभाळणं जिकिरीचं असतं, त्यासाठी लक्षावधी पालकांना डॉक्टर ख्रिस्तोफर ग्रीन यांच्या या पुस्तकातील मार्गदर्शनामुळे फायदा झाला आहे.

अत्युच्च खपाची ही आंतरराष्ट्रीय आवृत्ती सुधारून वाढवलेली आहे, यामध्ये आधुनिक नव्या पिढीच्या पालकांना उपयुक्त ठरणारे अनेक मैत्रीपूर्ण कानमंत्र सापडतील.

आजकालच्या माता-पित्यांना नोकरी आणि कुटुंब या दोन्ही आघाड्यांवर यशस्वी होण्यासाठी तणावांचा सामना करावा लागतो. डॉ. ग्रीन यांच्या मते वास्तववादी अपेक्षा राखणं, मुलांमधल्या सामान्य गोष्टी समजून घेणं आणि मुलांवर जादू करणाऱ्या गोष्टी ओळखणं यातच यशस्वी पालकत्वाचं गमक आहे.

ओळख लेखकांची

रत्नाकर मतकरी

जन्म : १७ नोव्हेंबर १९३८

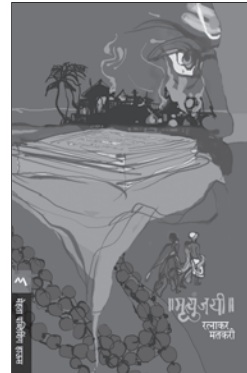
रत्नाकर मतकरींची 'वेडी माणस' ही एकांकिका आकाशवाणीच्या मुंबई केंद्रावरून १६ फेब्रुवारी, १९५५ रोजी प्रथम प्रसारित झाली. तेव्हापासून आजपर्यंत, पन्नास वर्षांहून अधिक काळ, त्यांची समृद्ध कारकिर्द बहरतेच आहे. साहित्य, रंगभूमी, दूरदर्शन आणि चित्रपट या विविध माध्यमांतून त्यांनी लेखक, निर्माता, दिग्दर्शक आणि चित्रकार म्हणून काम केले आहे. नाटक, एकांकिका, बालनाट्य, कथा, कादंबरी, ललितलेख अशा वेगवेगळ्या साहित्यप्रकारात त्यांनी दर्जेदार लेखन केले आहे. नाटकांचे लेखन, निर्मिती, दिग्दर्शन, नेपथ्य आणि संगीत यांची संकल्पना, वेशभूषा रेखाटन आणि अभिनय अशा विविध क्षेत्रांत त्यांनी आपली कामगिरी अत्यंत निष्ठेने बजावली आहे.

त्यांच्या पत्नी प्रतिभा मतकरी यांच्या मदतीने त्यांनी 'बालनाट्य', 'सूत्रधार' आणि 'महाद्वार' अशा तीन नाट्यसंस्था सुरू केल्या. प्रयोगशीलता, निर्मितीची अथक ऊर्जा, चैतन्य, उपक्रमशीलता तसेच अंतर्मुखता आणि समाजाभिमुखता यांचे संतुलन हे रत्नाकर मतकरींच्या कलावंत-व्यक्तिमत्त्वाचे खास पैलू आहेत. मतकरींच्या गूढकथा हा त्यांच्या कलानिर्मितीचा एक अत्यंत वेधक लोभसवाणा आविष्कार आहे.

मतकरी वाचकांना अगदी नेहमीच्या वास्तवातून एका अद्भूत प्रदेशात घेऊन जातात. गूढ, भयप्रद, अनामिक. त्यांचे बोट धरून वाचक झपाटल्यासारखा पानांमागून पाने उलटत जातो. त्यांच्या गूढकथांतून जीवनाचे आणि मानवी मनाचे खोल, अर्थपूर्ण आणि समृद्ध दर्शन घडत राहाते.

रत्नाकर मतकरी यांची साहित्यसंपदा

पुस्तकाचे नाव	किंमत
अँडम	२५०
स्वप्नातील चांदणे	७०
खेकडा	१००
निजधाम	१२०
निर्मनुष्य	१२०
मध्यरात्रीचे पडघम	१२०
कबंध	१२०
संभ्रमाच्या लाटा	१२०
फाशी बखळ	१२०
मृत्युंजयी	१५०
रंगांधळा	१५०
तनमन	४०
जादू तेरी नजर	८०

रत्नाकर मतकरी यांची एक गाजलेली कथा

खेकडा

समुद्रकिनारा. ती दोघे. ती हातात एक चिमुकला रंगीत रेशमी रुमाल खेळवीत बसलेली. तो बारीकबारीक दगड मारीत बसला आहे काळ्याकाळ्या दगडातून हळूच डोके बाहेर काढणाऱ्या खेकड्यांवर. काही वेळा नेम चुकतो; खेकड्यांऐवजी दगडावरच आदळतो. पण खेकडे घाबरल्याशिवाय राहत नाहीत. डोकी आत घेतात. बाहेर आलेले खेकडे सैरावैरा पळतात.

खेकडा!... पाठीवरचे विद्रूप ओझे सांभाळीत धावणारा... आकड्यांसारखे पाय पुढेमागे हलवीत... कुरूप... किळसवाणा खेकडा... ती आपल्या मुलीला 'खेकडा' म्हणते, ते एका अर्थी बरोबरच आहे. पोलिओमुळे कायमचे व्यंग आलेली मुलगी... काटक्यांसारखे बारीक हातपाय... पाठीवरचे कुबड... घरभर फिरणारा खेकडा...

तो त्वेषाने खेकड्यांवर दगड मारीतच राहतो. तिला मात्र हा चाळा सहन होत नाही. खेकड्यांवर भूतदया? छे! तिला अशी सहजासहजी कुणाची दया येत नाही. पण तिला भीती वाटते भीती! तिला फार भीती वाटते. खेकडे खडकावर चालताना पाहूनच तिला कसेसेच होते. त्यातून त्याचा दगड लागला की ते धावत सुटतात तेव्हा... नेम नाही, ते दिशा बदलून... खेकडा दगडाआडून डोके बाहेर काढू लागला की तिच्या अंगावर शहारे येतात. भीती आणि किळस. किळस...

किळस आणि भीती... किळस. भीती आणि जबाबदारी... जबाबदारी? नाहीतर काय? असली पांगळी, विद्रूप पोर कोण गळ्यात बांधून घेणार जन्मभर?... आपण काढलेला उपायच बरोबर आहे. खेकडा ठेचलाच पाहिजे! ... ठेचलाच पाहिजे!...

तो खेकड्यांना दगड मारीत राहतो; पण ती काही त्याला थांबवीत नाही. तशी ती फार भित्री आहे. कुठल्याही प्राण्याची तिला अशीच भीती वाटते. खेकडा तरी मोठा. पण साध्या झुरळालासुद्धा ती काही कमी घाबरत नाही आणि एखादवेळी पाल अंगावर पडली तर ती रडून-ओरडून घर डोक्यावर घेते. घामाने तिचे अंग डबडबते. मग रात्री तिला वाईट, वेडीवाकडी स्वप्ने पडतात. लाल रंगाच्या आकृतींची. वठलेल्या झाडांची. अनेक अनामिक गोष्टींची तिला उगाच भीती वाटते. दुपारी पिवळ्याधमक उन्हातून रस्ता ओलांडण्याची. न बोलता

एकटक बघत रस्त्यात बसलेल्या भिकाऱ्याची. केसांतून उशीवर पडलेल्या, बारक्या प्राण्यासारख्या दिसणाऱ्या वाळक्या पानाची.

डॉक्टरांनी सांगितले आहे की तिचे हृदय पुरेसे मजबूत नाही.

तिला धाम फार येतो. तो पुसण्यासाठी ती सतत छोटेछोटे रंगीत रेशमी रुमाल हातात बाळगते. तशी ती फार नाजूक आहे. एखाद्या प्लॅस्टिकच्या बाहुलीसारखी नाजूक. कधीकधी हे बाहुलीपण फारच जाणवते. विशेषतः रंगविलेल्या पापण्या कृत्रिमपणे थरथरत ठेवताना; आणि सफाईदार इंग्रजी बोलण्यासाठी रक्तासारख्या लाल रंगीत ओठांच्या आकर्षक हालचाली करताना. पण त्याला हे आवडते. किंबहुना त्याची बायको तशी नव्हती, म्हणून तर त्याला तिचा संताप यायचा. तशी काही ती दिसायला वाईट नव्हती; पण चारचौघांत उठून दिसण्यासाठी कसे राहावे, कसे वागावे, याची तिला फारशी कल्पना नव्हती. चारचौघांत जायला ती फार उत्सुक नसायचीच. बोलण्यातसुद्धा मागेमागे. मुलीच्या जन्मानंतर तर तिचा बांधा अगदीच सैल झाला. वरचेवर तिला कसलेकसले आजारसुद्धा व्हायला लागले. सारखे तिचे सांधे धरायचे आणि अंग दुखायचे. तिच्या या अशा त्रासापायी सारखे त्याच्या हाँसेवर पाणी पडायचे. त्याने कधी कुठे जावे, कुणाला बोलवावे, नाटक-सिनेमाची तिकिटे काढावीत आणि त्याच्या बायकोने हिरमोड करावा, असे नेहमी व्हायचे. अखेरीस त्याच्या बायकोची ही सगळी दुखणी विकोपाला गेली आणि त्यातच ती वारली. त्याला दुःख झाले नाही. उलट सुटल्यासारखे वाटले.

पण बायको जरी मेली तरी घरातला आजार संपला नाही तो नाहीच; कारण मुलीला आधीच पोलिओ झाला होता. तिची तब्येत जेमतेमच असायची. तिला माँटेसरीत घातली होती; पण ती काही शिकेलबिकेल अशी अपेक्षा नव्हती. आपले काड्यांसारखे हातपाय, चिकट डोळे, उदास मुद्रा आणि पाठीवरचे कुबड घेऊन ती घरभर फिरत राहायची. त्याला ते बघवतसुद्धा नसे. एखाद्या बेढब प्राण्याकडे बघावे तसे तो तिच्याकडे एका विचित्र कुतूहलाने, दयेने, घृणेने आणि शोकाने पाहत राही. बायको मेल्या-नंतरसुद्धा त्याला या मुलीच्या पायी असे खोड्यात पडल्यासारखे झाले होते.

तसा तो मोठा स्वच्छंदी जीव होता. मोकळ्या हवेत फिरावे, खेळावे, पोहायला जावे, एखाद्या सुंदर मुलीला छातीशी धरावे, अशा सगळ्या आवडीनिवडी त्याला होत्या. पण प्रत्यक्षात मात्र त्याला आपल्या दुबळ्या मुलीला सांभाळीत घरी बसावे लागे.

यातून सुटका व्हायची ती, ती घरी येई तेव्हा - त्याची प्रेयसी. ती दोघे घरात क्वचितच बसत; कारण- मुलगी- तो 'खेकडा!' घर समुद्रकिनाऱ्यावरच

होते. ती दोघे वाळूत नाहीतर दगडात जाऊन बसायची.

मुलीकडे बघायला खालच्याच बिन्हाडातला एक मुलगा यायचा. तो दररोज तिच्याशी खेळायचा. कधीकधी रात्री जेवण झाल्यावरसुद्धा यायचा. मग ती दोघे मिळून तिच्या वडिलांकडून गोष्ट उकळीत. या मुलाचा या रोगट, अशक्त मुलीवर भारीच लोभ होता. तसे म्हटले तर तिला धावता येत नसे की खेळता येत नसे. परंतु तरीही तो मुलगा कसा कोण जाणे, तासन्तास तिच्याबरोबर वेळ घालवी- तिच्यासाठी ठोकळे रचीत, तिला चित्रे दाखवीत, गोष्ट सांगत, गाणी म्हणत. त्याला त्या दुर्बळ, रोगट जिवाची विलक्षण माया होती.

‘मला तो ‘खेकडा’ मुळीच आवडला नाही. केव्हाच!’ ती रुमाल बोटभोवती गुंडाळीत म्हणते.

‘ते मला माहीत आहे. म्हणून तर शेवटी मी हा निर्णय घ्यायला तयार झालो. नाहीतर इतके दिवस धीरच होत नव्हता.’ तो आपला खेकड्यांना खडे मारण्याचा उद्योग पुढे चालू ठेवीत म्हणतो.

ती हसते. वेडावून जाऊन तो तिच्या अधिक जवळ सरकतो. म्हणतो,

‘तुझ्या हट्टीपणाची मात्र कमाल आहे!’

‘माझ्या हट्टाला कारण आहे अन् तुम्हालाही ते पटलं आहे.’

तो नुसतीच मान डोलावतो.

‘लुळीपांगळी मुलगी गळ्यात बांधून घ्यायच्या तयारीनं का मी तुमच्याशी लग्न करू? माझी आयुष्याची कल्पना फार वेगळी आहे. आयुष्य कसं सुंदर, मोकळं, स्वच्छंद हवं.’ वर बोट दाखवीत ती म्हणते, ‘त्या पक्ष्यासारखं.’

पांढरा शुभ्र पक्षी. संथपणे समुद्रावरून उडणारा. तो खाली खडकावर उतरतो आणि ओरडतो. अत्यंत कर्कशपणे.

‘पण ती गेल्यानंतर तरी तू करशील ना लग्न?’

‘अर्थातच. म्हणून तर माझी इतकी घाई. त्या खेकड्याला -’

‘खेकडा!’ - त्या उल्लेखाने त्याला हसू येते.

‘खेकडा!’ किती सहज बोलते ही! ...पूर्वी आपल्याला ओशाळल्या-सारखे व्हायचे... जसा काही तिला पोलिओ झाला ही आपली चूक! ... पूर्वी रागसुद्धा यायचा... आता गंमत वाटते... गंमत?... ही गंमत नाही... भयंकर! ... काहीतरी भयंकर! ... गोळ्या, गोळ्या...

त्याचे हसू मावळते.

‘जमणार आहे ना सारं नीट?’

‘तू काही काळजी करू नकोस. मी आज रात्रीच... पूर्वीच्या गोळ्या

आहेतच घरात. तिच्यासाठी आणल्या होत्या.' असे उघड बोलल्यानंतर त्याच्या अंगावर बारीकसा शहारा येतो. ती मात्र प्रसन्न हसते.

ही इतकी भित्री, मग या बाबतीत तिला कशी नाही भीती वाटत? म्हणा ती भित्री असली तरी व्यवहाराच्या बाबतीत कठोर होऊ शकते... कितीदा तरी असा अनुभव आलाय. तसे म्हटले तर मी त्या मुलीचा बापच आहे. मग मी नाही का झालो कठोर?— सुखासाठी. स्वतःच्या सुखासाठी. हा स्वार्थ आहे; पण तो रोगी जीव तरी जगात असा काय मोठासा सुखी होणार आहे? एका परीने अशा निरुपयोगी आयुष्याचा शेवट हा परोपकारच आहे... खेकडा कुठली! खेकड्याला टेचण्यात कसला आलाय कठोरपणा? – तरी भीती वाटावी. हिला कशी नाही वाटत भीती? दिसते तर नाजूक; पण हा नाजूकपणा शरीराचा. मनाने ती माझ्याहून खंबीर आहे... मला अशाच खंबीर बायकोची गरज होती. पहिली अगदीच लेचीपेची. शब्दाबाहेर न जाणारी. पण ही फार नाजूक... सारखा दम लागतो. धाप लागते... घाम येतो... मे बी हार्ट-ट्रबल. आपल्या घरात एकसारखा आजार येतो कुठून? पण नाजूकपणा हा काही आजार नाही... शिवाय तिची टॉनिकंबिनिकं चालूच आहेत...

‘कसला एवढा विचार चालला आहे?’

ती ओठ मुरडून विचारते आणि त्याची समाधी तुटते. ‘एवढं जर जड वाटतंय तर –’

‘नाही गं ! त्याचा नव्हतो मी विचार करित.’ तो कसेबसे हसतो.

ती खळखळून हसते. तो दचकतो. विचारतो, ‘का गं? काय झालं?’

‘तुम्ही म्हणताय, हे मला जमेल म्हणून; पण माझी अगदी खात्री आहे की, आयत्या वेळी तुम्ही कच खाल. उद्या मी येईन तेव्हा नक्कीच तुमचा तो खेकडा पुन्हा बिछान्यात दिसेल.’

‘बघशीलच तू!’ तो म्हणतो आणि उठतो.

त्याच्या चाहुलीनं खेकडे खडकांत धूम पळतात.

ओहोटीची वेळ आहे. किनारा शांत शांत. एखादा पक्षी हाका मारल्याप्रमाणे ओरडत डोक्यावरून फडफडत जातो.

रात्र पडू लागली आहे...

तो घरी येतो तेव्हा त्याची मुलगी वाट पाहून कंटाळून झोपेला आलेली असते. तो विचारतो, ‘काय गं? एकटीच? तुझा दोस्त नाही आला वाटतं?’

‘तो आज ट्रिपला गेलाय.’

त्याला नकळत हायसे वाटते.

तो भराभर जेवून घेतो. मुलीलाही भरवितो. आज तिला भरविताना

आपल्याला खूप वाईट वाटेल, असे त्याला वाटले होते; पण प्रत्यक्षात तसे काही होत नाही. उलट उद्यापासून हा त्रास चुकेल असे वाटते; आणि मग लग्नात बायकोला घास भरवतात त्याची अंधुक आठवण होऊन तो स्वतःशीच हसतो. तो हसतो तशी ती मुलगीही हसते. त्याच्या कपाळावर आठ्या पडतात.

ती दोघे जेवून उठतात. तो तिचे हात धुतो. नॅपकिन शोधताना ती वेंधळेपणा करते. नॅपकिन तिला कधीच वेळेवर सापडत नाही आणि त्याबद्दल नेहमी ती बोलणी खाते. तोच मग तिला नॅपकिन शोधून देतो. आजही देतो आणि एकाएकी त्याच्या गळ्यात आवंढा येतो. आज तो तिला काही बोलत नाही. ती मंदपणे नॅपकिनने ओठांच्या कडा पुशीत राहते.

बिवेअर! तू हळवेपणा करशील! निश्चय तसाच राहून जाईल. ती हसेल. संध्याकाळी म्हणाली होती, 'आयत्या वेळी कच खाल.' ती - सुंदर नाजूक, बाहुलीसारखी... लग्न... सुखी आयुष्य... मोकळे आयुष्य... एकदा हा खेकडा मरून गेला की... असं दचकायचं नाही... नुसत्या गोळ्या दिल्या की... 'उद्या मी येईन तेव्हा नक्कीच तुमचा तो खेकडा पुन्हा बिछान्यात...' पाहूच पुन्हा कसा दिसतो ते! नाहीच दिसायचा! मी स्वतःच्या हातांनी... स्वतःच्या हातांनी...

तो गाद्या घालतो आणि मुलीला झोपवतो. पांघरूण घालून गोळ्यांची बाटली आणायला जातो. बाहेरच्या खोलीत येताच त्याच्या पायांतली शक्ती संपल्यासारखी होते. तो क्षणभर तिथेच स्टुलावर टेकतो. त्याचे कान तापतात आणि डोक्यात घणाचे घाव पडू लागतात. मिनिटभराने तो उठतो आणि ड्रॉवरमधून गोळ्यांची बाटली काढतो. एक गोळी काढतो... दोन काढतो... तिला कायमची शांत झोप लागायला किती गोळ्या लागतील याची त्याला नीट कल्पनाच येत नाही. मग तो सगळ्याच गोळ्या काढून घेतो आणि मधल्या खोलीत पाऊल टाकतो.

मुलीचे अंथरूण रिकामे आहे.

तो गोंधळतो. डोक्यात घणाचे घाव...

तसाच तो स्वयंपाकघरात येतो. तिथे एका कोनाड्यात गणपतीची तसबीर असते.

मुलगी गणपतीच्या चित्रापुढे हात जोडून उभी आहे.

तो मूळचा तसा नास्तिकच. मुलीला पोलिओ झाला तेव्हा बायकोनेच ती गणपतीची तसबीर आणवली होती. मुलीचे प्राण वाचावेत म्हणून ती येताजाता त्या तसबिरीपुढे हात जोडायची. कधीकधी त्यालाही हात जोडायला लावायची. नंतर तिनेच त्या मुलीला रोज रात्री झोपण्यापूर्वी देवाला हात जोडण्याची सवय लावली होती. याही बाबतीत त्याला मुलीची चीड यायची. तिला कधी वेळेवर आठवण व्हायची नाही; आणि नीट पांघरूण घालून झोपवले की ती सगळे

पांघरूण विस्कटून उठायची आणि वेड्यावाकड्या पायांनी खुरडत जाऊन स्वैपाकघर गाठायची. आपले काड्यांसारखे हात देवापुढे जोडून आईने शिकविल्याप्रमाणे म्हणायची - 'मला बरं वाटू दे... बरं वाटू दे.'

पण आज तो तिला काही बोलत नाही. ग्लासात पाणी ओतून घेतो आणि तिला म्हणतो - 'चल.'

तिला अंथरूणात बसवून तो एकेक गोळी देऊ लागतो. ती यांत्रिकपणे, एका असहाय विश्वासाने गोळ्या घेऊ लागते.

- आणि याच वेळी बाहेरचा दरवाजा ठोठावला जातो.

तो विलक्षण दचकतो. पण मग निर्धास्तपणे आपले काम करू लागतो; कारण त्या ठोठावण्यावरून कोण आले आहे, हे त्याच्या लक्षात आलेले असते - खालच्या बिऱ्हाडातला मुलगा! मोठे माणूस असते तर त्याने दारावरची घंटी वाजवली असती. पण या मुलाचे हात घंटीपर्यंत पोहोचत नाहीत. म्हणून तो नेहमी दरवाजा ठोठावतो.

दार ठोठावल्याचा आवाज ऐकून मुलगी सावध होते; पण त्याने जरबेने 'औषध घे नीट' असे म्हणताच ती मुकाट्याने गोळ्या घेऊ लागते. शिवाय तिला थोडे गुंगल्यासारखेही वाटू लागले आहे. दार ठोठावणे चालूच आहे. तो तिकडे दुर्लक्ष करण्याचा प्रयत्न करतो; पण त्याच्या डोक्यात घणाचे धाव बसू लागतात.

या वेळी कुणी यायला नको!... कुणी यायला नको!... हे एकदा नीट पार पडले म्हणजे झाले!... गुंगी चढायला लागली आहे; पण हा दरवाजा... हा दरवाजा... आत्ताच यायचं त्या मुलाचं काय अडलंय?...

दरवाजावरचे धक्के एकाएकी थांबतात. - त्याला हायसे वाटते.

मुलगा दार ठोठावणे थांबवतो; पण निघून जात नाही.

आज दार उघडत का नाहीत? कुलूप तर दिसत नाही. परत जाऊ या का? पण मग सगळी गंमत... ट्रिपहून आणलेली फुलं, दगड... ठोठावलं पाहिजे दार!...

तो पुन्हा दरवाजा ठोठावू लागतो.

दार ठोठावलं पाहिजे!... कदाचित झोपली असतील दोघे... पण ती तर चटकन उठून बसते. मग काय झालं असावं? काय झालं?... आज सबंध दिवसात भेटली नाही...काय-काय गमती सांगायच्या आहेत तिला! पण दार उघडत नाहीये... उद्या येऊया का?... पण ही फुलं उद्यापर्यंत वाळून जातील. अखेरीस दार उघडते.

मुलगा सरळ आत जाऊ लागतो.

तिचे वडील त्याला थांबवतात. आज ते काहीसे विचित्र वाटतात. थोडे

रुक्ष आणि थोडे दमलेले. कधी नव्हे ती आज त्याला त्यांची भीती वाटते. ते अगदी परके-परके वाटतात.

त्याला धरून ठेवून तो म्हणतो, 'काय रे! काय आहे?'

'ती कुठं आहे? ' मुलगा विचारतो, 'आत? मी जाऊ?'

'नको.' तो म्हणतो, 'ती झोपली आहे.' त्याच्या डोक्यातले घणाचे घाव आता वाढले आहेत.

नको! आता कुणीच यायला नको. ती झोपली आहे. तिला कुणी उठवायला नको. झोपू दे तिला अशीच. शांत... गाढ... नाहीतरी जागेपणी काय सुख आहे तिला? आता कुणी तिच्यापाशी जायला नको. आता - कदाचित आता उठवली तर उठेलसुद्धा; आणि मग कसंतरी करायला लागेल. मुलगा ओरडेल. कुणाला तरी घेऊन येईल. सगळ्यांना संशय येईल. काहीतरी उलटंपालटं होईल. सगळी बोटं दाखवतील. त्यापेक्षा सकाळी - ती झोपेतच गेली, असं सगळ्यांना वाटेल. मित्र डॉक्टर आहे. तो सर्टिफिकेट देईल. सगळं संपून जाईल. मग आपण मोकळे. दोनच तर बिऱ्हाडं आहेत या आडवाटेला. आपलं आणि खालचं; पण आता सांभाळायला हवं. हा मुलगा... हा मुलगा...

एव्हाना मुलगा ओढ घेऊन आत जाऊ लागला आहे.

'थांब!' आवाज केवढ्याने घुमतो. 'ती झोपली आहे म्हटलं ना?'

मुलगा हिरमुसला होऊन परत जाऊ लागतो. दाराशी पोहोचतो.

चालला! बरं झालं! अरे पण... नेहमी कधी तो लगेच परत जात नाही.

ती इतक्या लवकर झोपलेली नसते. थोडा वेळ तरी खेळूनबोलून, एखादी गोष्ट उकळून मगच तो जातो. आज इतक्या लवकर घरी गेला तर घरच्यांना विचित्र वाटेल. तो ती झोपल्याचं सांगेल. तिच्या वडिलांनी घाईघाईनं घालवून दिल्याचं सांगेल; आणि मग सकाळी... सकाळी... आज सारं काही रोजच्यासारखं व्हायला हवं. काहीही विचित्र, खटकण्याजोगं घडणं टाळलं पाहिजे. कसंही करून त्याला थांबवलंच पाहिजे. काहीही करून...

'थांब!' तो घाम टिपतो. 'तू ट्रिपला गेला होतास ना? मग मला सांग की तिथल्या गमती!' त्याला थोडे बरे वाटते. डोक्यातले घावसुद्धा कमी होतात.

मुलाचाही चेहरा उजळतो. तो आत येऊन बसतो. आपण आणलेल्या वस्तू दाखवितो. काचा, दगड, फुले... 'हे घाल का हो तिला?'

'हो, सकाळी देईन.' असे म्हणून तो त्या वस्तू टेबलावर ठेवून देतो.

गप्पांना विषयही सुचत नाही. एवढा गुडच्याएवढ्या त्या पोराबरोबर गप्पा तरी काय मारणार?

मुलगा यातून मार्ग काढतो. 'मला गोष्ट सांगता?' तो विचारतो.

खरे तर त्याला विश्रांतीची फार गरज आहे. त्याचेही डोके काम देत नाही. त्याला गोष्टबिष्ट काही आठवत नाही. पण गोष्टीत निदान बऱ्यापैकी वेळ जाईल, म्हणून तो गोष्ट सांगू लागतो...

‘एक होता राजा... आणि एक होती राणी.’

‘त्यांना होती एक राजकन्या.’ मुलगा उत्साहाने पुढे सांगतो.

तो स्मित करतो. ‘हो त्यांना एक राजकन्या – पुढं काय झालं, राणी मरून गेली.’

‘हो; आणि राजानं दुसरं लग्न केलं.’ मुलाला अशा तऱ्हेच्या असंख्य गोष्टी पाठ येतात.

‘हो.’ तो सांगतो, ‘राजानं दुसरं लग्न केलं.’ त्याच्या थकलेल्या मेंदूत खरेच नवीन काही येत नाही.

मग तो मुलगाच त्याला मदत करतो. ‘मग त्या सावत्र आईनं राजकन्येचा छळ करायला सुरुवात केली. – होय ना?’

‘होय होय!’ तो विलक्षण गळलेल्या सुरात तीच वाक्ये परत म्हणतो, ‘मग त्या सावत्र आईनं त्या राजकन्येचा छळ करायला...’ जवळची एक उशी घेऊन त्यावर डोके टेकीत तो बोलतो. त्याचे डोळे मिटू लागतात. ‘त्या सावत्र आईनं राजकन्येवर जादू केली आणि तिचं काय केलं, आहे का ठाऊक?’

काय केलं बरं?... काय सांगावं?... झोप... अंधार... आज संध्याकाळी... तिचा नाजूक देह... लाललाल ओठ... भीती... खडकावरचे खेकडे... खेकडे...

‘काय केलं सांगू? खेकडा – खेकडा केला! सावत्र आईनं मुलीचा खेकडा केला!’

मुलगा लक्षपूर्वक ऐकू लागतो. ही गोष्ट नवीन दिसते. अजूनपर्यंत कुठल्याही गोष्टीत सावत्र आईने मुलीचा खेकडा केलेला नसतो.

तो बरळत राहतो – अर्धवट जागेपणी – अर्धवट गुंगीत – प्रचंड मानसिक ताण पडल्यामुळे आलेल्या ग्लानीत – डोक्यात पडणाऱ्या टोल्यांच्या तालावर. ‘सावत्र आईनं त्या राजकन्येचा खेकडा केला आणि ती राजाला तिच्या बिछान्याशी घेऊन गेली. म्हणाली, ‘बिछान्यात बघा एक खेकडा बसला आहे. तो आपल्याला चावेल. त्याला मारून टाका!... मारून टाका!’ राणीनं असं सांगितल्यावर बिचारा राजा काय करणार? त्यानं आपल्या त्या खेकडा झालेल्या मुलीला स्वतःच्या हातानं... स्वतःच्या हातानं...’

मुलगा खुर्चीतून उठतो. त्याच्या मैत्रिणीचे वडील गोष्ट सांगतासांगताच झोपी गेले आहेत. त्याला विचित्र वाटते.

अरेच्या! हे तर झोपले. गोष्ट सांगताना मोठी माणसे कधी अशी झोपतात

का? आणि गोष्ट तरी किती विचित्र! म्हणे खेकडा झालेल्या राजकन्येला राजानं...

मुलगा पाय न वाजवता उठतो, टेबलावरची फुले उचलतो आणि मधल्या खोलीच्या दाराशी जातो. हळूच आत पाऊल टाकतो. त्याची मैत्रीण शांतपणे झोपलेली त्याला दिसते. हातातली फुले तो तिच्याजवळ ठेवतो. एकाएकी त्याच्या घशाशी आवंढा येतो.

कशी झोपलीय! अं... अं... किती विचित्र! चित्रातल्यासारखी... विषारी फळ खाल्लेल्या स्नोव्हाइटच्या... आज झालंय तरी काय हिला?...किती विचित्र गोष्ट!... असं काय होतंय आज?... मी रडणार नाही! मी मुलगा आहे. मी रडणार नाही!...

आपण कसल्या तरी प्रचंड वजनाखाली गुदमरून जातोय, असे त्याला वाटते. झोपेत त्या मुलीचे पांघरूण दूर झालेले असते. तिचे काड्यांसारखे बारीक हातपाय त्याला दिसतात. तो ते पांघरूण उचलून तिच्या अंगावर नीट पसरतो. अगदी चांगले गळ्यापर्यंत. पुन्हा पाय न वाजवताच तो तिकडून निघतो. दाराशी क्षणभर रेंगाळतो. पुन्हा मागे पाहतो.

आणि एकाएकी त्याला एका गोष्टीची अगदी तीव्रतेने आठवण येते :

यांच्या इथं दररोज संध्याकाळी एक बाई येते. नाजूक, ओठ रंगविणारी – रक्तासारखे लाल. बोलते कशी लाडंलाडं! एक दिवस म्हणत होती – ‘बिछान्यात पडली की ही मुलगी खेकड्यासारखी दिसते.’ तिला ‘खेकडा’ म्हणाली! ‘खेकडा!’ आणि पुढं बडबडली काहीतरी इंग्रजीत. ही तरी बावळटच आहे. मी सांगितलं तर म्हणाली, ‘त्यात काय? कधीकधी बाबासुद्धा मला खेकडा म्हणतात.’ खेकडा! – खेकडा काय? – किती विचित्र गोष्ट!...

अरेच्या!

तो चुटकी वाजवतो. त्याचे डोळे विस्फारतात. जीव अधिकच गलबलून जातो...

दुसऱ्या दिवशी सकाळी सगळा कार्यक्रम व्हायचा असतो तसा होतो. दुपारी तो मुलीला अग्नी देऊन परत येतो. डोक्यावरचे एक ओझे दूर झाल्यासारखे होते.

संध्याकाळ पडायच्या आतच तो बाहेर पडतो. तिला बाहेर काढतो. ती दोघे भरपूर गप्पा मारतात. एका आडबाजूच्या हॉटेलमध्ये जाऊन ती आइस्क्रीमसुद्धा खातात.

ओ:! व्हॉट अ रिलीफ! – तिच्या मनात येते. ती प्रेतासारखी मुलगी जिवंत असती तर छळत राहिली असती. ई 5 5! काड्यांसारखे हातपाय...

तिनं गळ्यात घातले असते... पुनःपुन्हा समोर आली असती... कुशीतसुद्धा...
शीः! बिछान्यात खेकड्यासारखी!...

ती दोघे उशिरा त्याच्या घरी येतात. खालच्या बिन्हाडाकडे ठेवलेली
चावी तो मागून घेतो. दरवाजा उघडतो. परत लावून घेतो.

तो हलकेच तिचे चुंबन घेतो. म्हणतो, 'पाहिलंस? तू म्हणाली होतीस,
तुम्हांला धीर होणार नाही. उद्यासुद्धा तुमच्या बिछान्यात तो खेकडा
दिसल्याशिवाय राहायचा नाही. जा - बघ तूच आत जाऊन!'

तो कपडे उतरवू लागतो. ती मोकळ्या मनाने आत जाते.

आणि एकाएकी तिची, रक्त गोठवणारी किंकाळी त्याला ऐकू येते. ती
आत धावत जातो. ती जमिनीवर पडलेली आहे. तो तिला उठविण्यासाठी
जवळ जातो. पण त्याचा काही उपयोग होत नाही. तिचा देह निष्प्राण झाला
आहे. डोळे भयाने तारवटलेले. अजूनही बिछान्याच्या दिशेने रोखलेले.

- आणि बिछान्यात एक मोठा खेकडा - नांग्या विस्फारीत बसलेला.
किंकर्तव्यमूढ होऊन तो मागे वळतो. खोलीच्या प्रत्येक सांदी-कोपऱ्यातून
एकेक गलेलट्टु खेकडा बाहेर पडत आहे - आपल्या नांग्या परजीत.

तिची किंकाळी ऐकण्यासाठी जणू काही तो मुलगा कपांडडमध्ये थांबला
आहे. ती ऐकू येताच तो पळत सुटतो. हातात चोळामोळा करून गच्च
धरलेली रिकामी पिशवी सावरीत, वाट फुटेल त्या दिशेने तो पळत सुटतो.
इतका वेळ अडवून धरलेले त्याचे अश्रूही आता मोकळे होतात.

□

प्रिय वाचकमित्रहो.....

आपल्या सोयीसाठी
'मेहता पब्लिशिंग हाऊस'चे ग्रंथदालन
आठवड्याचे सातही दिवस
नियमित सुरू राहिल.
वेळ -सोम. ते शनि. ९.३० ते ६.३०
रविवारी सकाळी १० ते ४

सभासदांनी पुस्तकखरेदीस येताना
मेंबरकार्ड जरूर आणावे.

श्रद्धांजली

* कांताशेठ नेरूरकर

दादर येथील 'आयडियल बुक डेपो'चे मालक वामन नारायण नेरूरकर (कांताशेठ) यांचे ३० सप्टेंबर २०१२ रोजी दीर्घ आजाराने निधन झाले. ते ७५ वर्षांचे होते त्यांच्या मागे पत्नी, मुलगा मंदार नेरूरकर, सून, मुलगी, जावई, नातवंडे असा परिवार आहे .

गेली पन्नासहून अधिक वर्षे त्यांनी 'आयडियल बुक डेपो'चा भार समर्थपणे सांभाळला. कुठल्याही प्रकाशकाचे,

कुठल्याही विषयावरचे आणि कुठल्याही प्रकारातील पुस्तक मिळण्याचे हमखास ठिकाण म्हणजे दादरचे आयडियल बुक डेपो ही ओळख त्यांनी आपल्या दुकानाला मिळवून दिली होती.

कांताशेठ यांच्या वडिलांनी १९३८मध्ये मुंबईत आयडियल बुक डेपोची मुहूर्तमेढ रोवली आणि कांताशेठ यांनी हा व्यवसाय वाढवत नेला. ग्राहकांना 'नाही' म्हणायचे नाही हे तत्व त्यांनी आयुष्यभर पाळले. पुस्तकाचे दुकान सांभाळण्याबरोबरच सामाजिक कार्यातही त्यांनी योगदान दिले. प्रकाशक, लेखक यांना पुरस्कार मिळतात; पण चांगल्या वाचकांची सत्कार व्हायला हवा, ही संकल्पना त्यांनीच आणली. विविध वृत्तपत्रे, नियतकालिकांमधून लेखन करणाऱ्या स्तंभलेखकांना दर महिन्याला एकत्र आणून त्यांच्यात चर्चा घडवून आणण्याचा उपक्रमही त्यांनी अनेक वर्षे

राबवला. त्यांच्या या कार्याची दखल घेऊन सुप्रसिद्ध साहित्यिक व . पु . काळे यांनी वामन नेरूरकर यांना 'कांताशेठ' ही उपाधी बहाल केली आणि तेव्हापासून ते याच नावाने ओळखले जाऊ लागले.

खरा ग्रंथप्रेमी

कांताशेठ यांच्याकडे तुम्ही पुस्तक मागितलं आणि ते मिळालं नाही असं कधीच झालं नाही. पुस्तकाचं नाव सांगितलं की त्याचं कव्हर, त्यावरील चित्र असं वर्णन विचारून घ्यायचे आणि दोन मिनिटात पुस्तक शोधून देण्यात त्यांचा हातखंडा होता. कांताशेठ खरे ग्रंथप्रेमी होते त्यांनी वाचकांना कधीही दुखावले नाही. पुस्तकांच्या सेवेत त्यांनी स्वतःला वाहून घेतलं होतं.

□

The screenshot shows the homepage of Mehta Publishing House. At the top, there is a navigation bar with the logo and name 'मेहता पब्लिशिंग हाऊस', a welcome message for a guest user, and a 'Login | New Here? Create Account' link. Below the navigation bar is a search bar and a shopping cart icon. The main content area features a 'Classic' banner with a 'T-Book Club' promotion: 'On purchase of 6 or more T-Book Club books Get 10% Discount just by paying ₹100 extra.' The banner also displays three book covers: 'Fifty Shades of Grey' by E.L. James, 'Fifty Shades Darker' by E.L. James, and 'Fifty Shades Freed' by E.L. James. To the right of the banner, there is a text box in Marathi: 'आंतरराष्ट्रीय बेस्ट सेलर फिफ्टी शेड्स - ग्रे फिफ्टी शेड्स - डार्कर फिफ्टी शेड्स - फ्रीड लवकरच मराठीत ! फक्त मेहता पब्लिशिंग हाऊस मध्ये'. Below the banner is a 'Categories' sidebar with a list of genres: Biography & True Stories, Business & Management, Childrens Literature, Computing & IT, Cookery, Food & Drink, Education, Environment, Essays, and Cartoons. The main content area below the banner displays a row of five book covers with their titles and prices: 'SWAMI' (₹ 190.00), 'YAYATI' (₹ 250.00), 'ZOMBI' (₹ 300.00), 'VAPURZA' (₹ 200.00), and 'RUCHIRA' (₹ 195.00). Each book cover has a 'View Details' button below it.

www.mehtapublishinghouse.com

आता आपली वेबसाइट
अद्ययावत माहितीसह आणि
नवीन आकर्षक स्वरूपात !!!
(५०० रु. आणि त्या पुढील खरेदीवर पोस्टेज फ्री)

मेहता मराठी ग्रंथजगत : ऑक्टोबर २०१२ । १०९

बालगरी

भारतीय साबरी विद्येच्या पार्श्वभूमीवरील
अफलातून फॅटसी
किन्नर
(मागील अंकावरून)

“यापूर्वीही मी एकाला दिला होता” पण.... ती उसासली. तिने दंडासाठी एकशे एक मोहोरा सरलकाकाकडून वसूल केल्या. आपल्या शेजारणी कडून तिने काही रूद्राक्षमाळा मागवल्या नि सरलला म्हणाली, “या उत्तम सर्वमुखी माळा आहेत, ओमला घाल.”

“नको त्याला घातलीय एक आधीच.” सरलकाका हाताबाहेर जाणाऱ्या खर्चाचा अंदाज घेत म्हणाला. अकरा मोहरांच्या जागी एकशे एक म्हणजे अंदाजपत्रकावर मोठा ताण होता. तिचा निरोप घेऊन सरलकाका व ओम निघाले. सरलकाकाने दंड सुद्धा कमंडलूत टाकायला सांगितला. कोणी हिसकावून पळ काढेल काही नेम नाही.

मायाबाजारात चोरांना तोटा नव्हता. ओहोहो! ओमच्या मनावरले मायाबाजाराचे गारूड बरेचसे उतरले. जाऊन येऊन सगळे बाजार सारखेच तर. कुठेही गेले तरी पळसाला पाने तीन.

“मला पुत्रंजीव का नाही दिला? मला तो आवडतो.” ओमने तक्रार केली.

“तो तुझ्या नक्षत्राचा आराध्यवृक्ष आहे. पुत्रंजीवाची पाने, फुले, फळे आणि बिया तर तू वापरू शकतोस, पण त्याची तोड करून

बनवलेल्या लाकडाच्या वस्तू तू वापरणे निषिद्ध आहे.”

तिने मला नमस्कार का केला?

“कारण वैश्रवण म्हणजे श्रवण नक्षत्राच्या पुढचे नक्षत्र तुझे अभिजीत सर्वश्रेष्ठ नक्षत्र. त्यांच्या राजाचेही ते नक्षत्र. त्यामुळे तु राजाच्या योग्य सन्मानाचा हक्कदार ठरतोस. म्हणून तिने तुला नमस्कार केला. सर्वश्रेष्ठ वृक्ष म्हणजे पारिभद्राचा दंड तुला देऊ केला.”

“तुझी तिची ओळख कशी?”

“ओम प्रश्न पुरे. आपण कुठे आहोत?” सरलकाकाने ओमला गप्प केले.

ओमने समोर नजर टाकली. ते फळकुटावर होते. समोर लाल आणि काळ्या रंगाने सजवलेला उग्र शामियाना होता.

“सरलकाका आता गंमत बघ हा,” म्हणत ओमने जंभालिकेने दिलेली फळे समुद्राच्या काळ्याशार खोल अथांग दिसणाऱ्या पाण्यात उडविली. यावेळीही ती मध्येच एका नखदार हाताने अडवली. तो भेसुर चेहरा वर आला, त्याने मटकावली व पाण्यात गडप झाला.

“जलव्याल आहे तो.” सरलकाकाने फारसे कोणी खिजगणतीत नसल्यासारखे म्हटले, आपण राक्षसांच्या दूकानात जातोय. इथे नीट जपून वाग. ओमला पुन्हा एकादा खडसावून सावध केले. ओम पुढे पाय टाकायला तयारच होईना. सरलकाकाला मागे ओढू लागला.

“ओम आपल्याला फक्त पुढेच जाता येईल. आता मागे फिरता येणार नाही. तुला एक हस्तीदंती लेखणी घेऊ, एक कुष्णाजीनाची झोळी घेऊ. बस! लगेच निघू.” सरलकाकाने ओमला समजवायचा प्रयत्न केला.

ओमने विचार केला. सगळ्या फळकुटांवरून एका दिशेने प्रवास चालू होता. दुकानांवर यायची फळकुटे वेगळी. बाहेर जायची फळकुटे वेगळी. त्या एक दिशा फळकुटावर मागे फिरले तर काय होईल? त्याला विचार करायला सवड मिळाली नाही. मागून एक माणूस फळकुटावर येत होता. त्याला मार्ग देण्यासाठी ओम व सरलकाकाला पुढे जाणे भाग होते. त्या माणसाच्या अंगाला चमेलीच्या तेलाचा उग्र वास होता. ओम सरलकाका मागोमाग राक्षसांच्या पडावावर आला.

कवटींच्या हंड्यांत चरबीचे दिवे जळत होते. त्याचा उग्र वास पसरला होता. लाल रंगाचे पडदे म्हणजे रक्ताने भिजलेली प्राण्यांची कातडी होती. हाडकांच्या चिपा आणि हाडकांची तंतुवाद्ये भीषण सुरावटी छेडत होती. एखाद्या लहान हत्तीच्या पिल्लाएवढ्या आडदांड, पिळदार राक्षसिणींचा यक्षिणींप्रमाणे बाजार बसला होता. त्यांच्या कमरेला कातडी गुंडाळला होती.

कुरंगाच्या ताज्या कातड्याकडे गिऱ्हाईके जमली. त्याचा भाव ठरवण्यासाठी त्यांच्यात चढाओढ सुरू झाली. सरलकाकाने ओमचा तिथे जायला हात ओढला. ओमचे पाऊल उचलेना. ओम चल लवकर, कुरंगाचे जीन झोळीसाठी मिळणे फार दुर्मिळ आहे.

“मला नको तसले.” ओमच्या काळजात कुरंगाच्या करुण डोळ्यातले भाव पुरे ठसले होते. ठसठसत होते.

ओमच्या मागून फळकुटावरून आलेल्या गिऱ्हाईकाने बोली जिंकली. ते कातडे दुसऱ्या एका राक्षसिणीच्या तावडीत दिले गेले. तिने झटझट आतड्याच्या दोराने ते शिवून त्याची झोळी बनविली. आपल्याच जिभेने लाळ लावत चाटले. सगळ्या बाजूने ओली केली. रांजणाखालच्या आगीत फेकली. राक्षसिणीच्या लाळेचा काय गुणधर्म होता की कसे, न जळता ती झोळी आक्रसत गेली. योग्य तेवढा आकार होताच, जाळाशेजारील राक्षसाने लाल चिमट्याने बाहेर काढली. दिसायला फार फक्कड सुंदर झोळी तयार होती. एक गिऱ्हाईक ती घ्यायला गेला. राक्षसाने बोलीची रक्कम मागितली. गिऱ्हाईकाने कमरेची थैली काढून पुढे केली. वास घेऊ लागला. राक्षसाने एका झटक्यात थैलीसकट गिऱ्हाईकाचा हात ओढला.

सरलकाकाने ओमसकट काढता पाय घेतला. बाहेर पडायच्या फळकुटावर त्यांच्यामागोमाग बहुतेक साऱ्या गिऱ्हाईकांची गर्दी झालेली. मागून नरमांस मिळालेल्या राक्षसांचे आनंदी चित्कार ऐकू येत होते. सोलल्या जात असलेल्या माणसाच्या किंचाळ्या चालू होत्या.

चालत चालत विद्याधरांच्या पडावावर सुरक्षित ठिकाणी ओम व सरलकाका आले. ओम थरथर कापत होता. त्याने पहिल्यांदा माणसाची हत्या व मरण बघितले होते. त्या मानसिक धक्क्यातून आणि भयातून तो सावरत होता. सरलकाका बडबडू लागला.

“मूर्ख शिरोमणी. अर्धवट ज्ञानावर कुठेतरी नको तिथे घुसतात आणि हकनाक जीव गमावून बसतात. नुसते चमेलीचे तेल भसाभसा डोक्यावर थापले म्हणजे काय त्याचा अंगाचा वास लपणार होता? आपण मरतात ते मरतात, अजून चारांना घेऊन मरतात.” सरलकाकाची ती कडवट प्रतिक्रिया ऐकून ओम दंग झाला. तो माणूस मेल्याचे सरलकाकाला अजिबात वाईट वाटले नव्हते. ओमला आतून रडायचे उमाळे येत होते, ते त्याने कसेबसे रोखले होते.

“सरलकाका तो बिचारा मेला, त्याला वाचवायला हवे होते ना?”

“कोणी? तू की मी? वाचवायचे जाऊ दे, ते आता तिथल्या प्रत्येक गिन्हाईकाला तपासून बघतील. त्यात जर तू आणि मी सापडलो असतो तर आपल्याला कोण वाचवायला येणार होते ते सांग?” सरलकाका ओमवर डाफरला. त्याचे दुःख वेगळे होते. आता आपल्याला ना कुरंगाची ना कृष्णाजीनाची कोणत्याच प्राण्याची झोळी मिळू शकणार नाही. सरलने आपले खरे दुःख सांगितले नाही, की प्राण्याच्या जीनाची झोळी स्वस्त होती, तशी पर्यायी झोळी फार महाग होती.

“मला नको प्राणी मारून बनवलेली झोळी. मी नाही वापरणार तसली.” ओमने ठाम निषेध नोंदवला. अजून देखिल कुरंगाचे विशाल करुण डोळे त्याचा पाठलाग करत होते.

“अरे पण राक्षसांच्या लाळेतून घडलेल्या चामड्याच्या वस्तू फार टिकाऊ असतात. फाटत नाहीत, तुटत नाहीत, जळत नाहीत की भिजत नाहीत. कायम वर्षानुवर्षे टिकून राहतात.”

“आपण साधी झोळी घेऊ. फाटली की नवी घेऊ. नामदेव शिंपी चांगल्या पिशव्या शिवतो.” ओमने अमुदी वर्गातले ज्ञान पाजळले. सरलकाकाला काही आठवले.

(क्रमशः)

समीर बागायतकर, वेंगुर्ला

+९१-७७९८६७१४८०

इ-मेल : ssbagayatk@yaho.co.in

ओळखा पाहू

ऑलिम्पिक २०१२ मध्ये ब्रॉन्झ
पदक मिळवणारी बॅडमिंटनपटू

विजेत्यास २०००० रु. किंमतीचे पुस्तक भेट
म्हणून पाठवण्यात येईल

आपली उत्तरे दिनांक १५ नोव्हेंबर २०१२ पर्यंत आम्हाला मिळायला हवीत.
बरोबर उत्तरे देणाऱ्यांपैकी एकाची ड्रॉ पद्धतीने निवड करण्यात येईल.
निकाल डिसेंबर २०१२ च्या अंकात जाहीर होईल.

ऑगस्ट अंकातील 'ओळखा पाहू'चे उत्तर

दुसऱ्यांदा अंतरिक्षात जाण्याची संधी मिळालेली भारतीय अंतराळवीर
सुनिता विल्यम्स

स्पधेचे विजेते - चंद्रकांत खरे - मुंबई

रमेश थेटे - पुणे, रमेश गटकळ - बारामती, सुरेखा हावळ, नानासाहेब
कागले - कोल्हापूर, दिगंबर गाडगीळ - नाशिक, जगन्नाथ मालशे,
सुधिर रासने, हेमलता सावे - मुंबई, आरती लेले, शिवप्रभु गिरमे,
सारिका सातपुते, प्रल्हाद नांदगावकर - सांगली, जगदीश अमृतकर -
वर्धा, भीमराव गुंडे - सोलापूर

उत्तरे पाठविण्याचा पत्ता :

मेहता पब्लिशिंग हाऊस, मेहता मराठी ग्रंथजगत विभाग, १९४१ सदाशिव पेठ,
माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड, पुणे टेलिफोन भवनसमोर, पुणे-४११ ०३०.

मेहता मराठी ग्रंथजगत

वर्गणीदारांसाठी पुस्तक खरेदीवर सवलत

एक वर्षाला २०% तीन वर्षांना २५% पाच वर्षांना ३०%

एक वर्षाची

वर्गणी १५०रु.

तीन वर्षाची

वर्गणी ३५०रु.

पाच वर्षाची

वर्गणी ५००रु.

तीन किंवा पाच
वर्षांसाठी वर्गणीदार झाल्यास पुस्तक भेट

३ वर्षांची वर्गणी पाठवल्यास

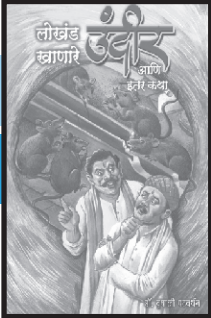
‘लोखंड खाणारे उंदीर’ आणि ‘नशीबवान शेखर’

लेखिका - वृषाली पटवर्धन

प्रत्येकी ३०रु.ची

पुस्तके भेट

पोस्टेज २०रु.

५ वर्षांची वर्गणी पाठवल्यास

‘चला जाणून घेऊ या मंत्रसामर्थ्य’

आणि ‘चला जाणून घेऊ या शाकाहार

प्रत्येकी ४०रु.ची

पुस्तके भेट

पोस्टेज २०रु.

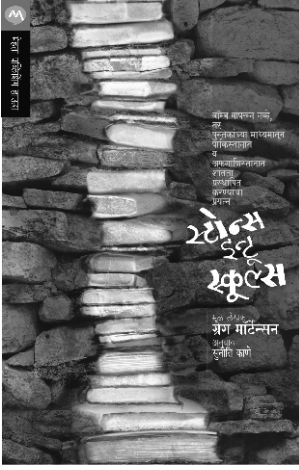
भेट पुस्तके
प्रती शिल्लक
असेपर्यंतच

मेहता मराठी ग्रंथजगत, द्वारा मेहता पब्लिशिंग हाऊस,
१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे ४११ ०३०. फोन - (०२०) २४४७६९२४

वर्गणी मनीऑर्डर अथवा डिमांड ड्राफ्टने वरील पत्त्यावर पाठवावी.

आगामी

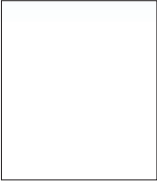
स्टोन्स इन्टू स्कूल्स

मूळ लेखक
ग्रेग मॉर्टेन्सन
अनुवाद
सुनीति काणे

ग्रेग मॉर्टेन्सन यांची 'सेंट्रल एशिया इन्स्टिट्यूट' ही सेवाभावी संस्था गेली सोळा वर्ष पाकिस्तानातील व अफगाणिस्तानातील दुर्गम, उपेक्षित भागांमध्ये शाळा बांधून देऊन मुलींच्या शिक्षणासाठी मोठे कार्य करित आहे. या देशांमधील दहशतवाद्यांच्या बंडखोरीला शह देऊन शांतता प्रस्थापित करण्यासाठी आणि विकास घडवून आणण्यासाठी 'शिक्षण' - विशेषतः स्त्रीशिक्षण - ही गुरुकिल्ली आहे, असा या संस्थेचा ठाम विश्वास आहे. अमेरिकन देणगीदारांनी दिलेल्या देणग्यांचा या सत्कार्यासाठी विनियोग करताना या संस्थेने विविध प्रकल्पांच्या जागेवरील स्थानिक लोकांशी विश्वास व आदरावर उभारलेले जिव्हाळ्याचे नातेसुद्धा जोडले आहे. उमद्या वृत्तीने, चिकाटीने व विनयशीलतेने केलेल्या या कार्याचा मनमोहक आलेख म्हणजेच हे पुस्तक! प्रचंड अस्थिरता व हिंसाचारांनी बुजबुजलेल्या देशात जिवावर उदार होऊन या सत्कार्यासाठी भगीरथ प्रयत्न करणाऱ्या निःस्वार्थी लोकांची ही हृद्य, प्रेरणादायी व थरारक कहाणी मानवी मनाच्या थोरवीचे विविध पैलू दाखवून वाचकाला स्तिमित करते.

BOOK POST
Printed Matter

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

१९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे-३०. फोन-०२० २४४७६९२४

प्रति,
